

Laura Talstila

Sancta Trinitas

Vihdin uusi siunauskappeli

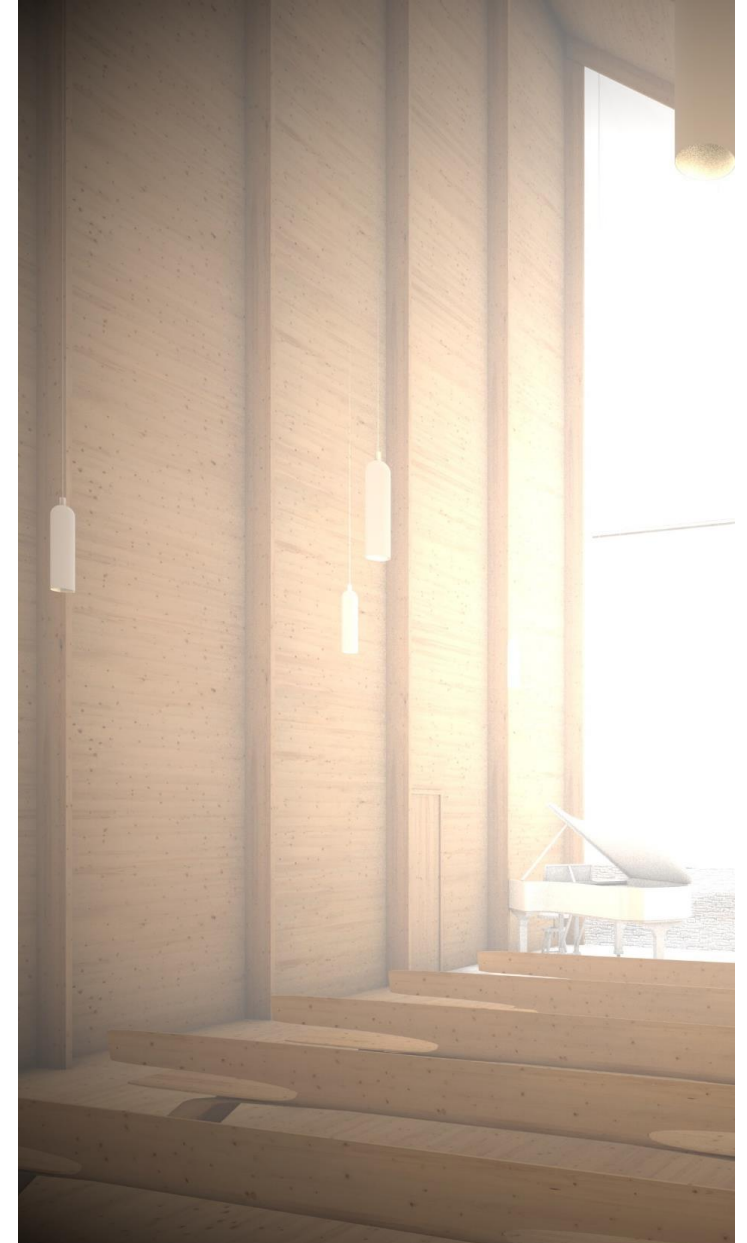
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Rakennusarkkitehti (AMK)

Rakennusarkkitehtuurin tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

18.4.2018

Tekijä Otsikko	Laura Talstila Sancta Trinitas – Vihdin uusi siunauskappeli
Sivumäärä Aika	112 sivua + 3 liitettä 18.4.2018
Tutkinto	rakennusarkkitehti (AMK)
Tutkinto- ohjelma	Rakennusarkkitehtuurin tutkinto-ohjelma
Ammatillinen pääaine	Rakennusarkkitehtuuri
Ohjaajat	arkkitehti Jarkko Könönen arkkitehti Kaisa Hyyti

Vihdin seurakunta tilasi opinnäytetyönä hankesuunnitelman uudesta monitoiminnallisesta kappelirakennuksesta Vihdin siunauskappelin tilalle. Nykyiselle rakennukselle haetaan purkulupaa, koska se on käyttökiellossa pajojen sisäilmaongelmien vuoksi.

Opinnäytetyössä pohditaan, millainen on tulevaisuuden siunauskappeli kirkon toiminnan muutokset huomioiden, ja miten siunauskappeli rakennustyyppinä on muokkautunut monitoiminnallisemmaksi. Lisäksi siinä analysoidaan, mitkä elementit luovat kappelirakennuksen arkkitehtuurissa pyhyttä ilmentävää muotokieltä.

Analysoitaviksi referenssikohteiksi valikoitui kuusi siunauskappelia Suomen siunauskappelit -luettelosta monitoiminnallisuuden sekä aikakauden mukaan. Lisäksi siinä on kappeli Suomesta, jossa järjestetään erilaisia toimituksia sekä kaksi ulkomaalaista kappelia, jotka poikkeavat selkeästi sakraaliarkkitehtuurin raameista. Referenssikohteista on tutkittu, kuinka ne ovat saaneet ulkomuotonsa historiallista sakraliipirteistä, rakentamisaikakautensa tyyllisuunnista sekä toiminnallisuuden ja filosofisen idean kannalta.

Siunauskappelin toiminnallinen sisältö on muodostunut oleelliseksi osaksi arkkitehtuuria, sillä tilaohjelma ja sen käyttötarkoitus kulkevat tietyn kaavan mukaan ja on yksiselitteinen. Fenomenologia eli miten koemme tilat ja tilan elementtien metaforalliset yksityiskohdat tukevat puhuttelevia tilasarjoja kappeliin saavuttaessa, vainajan saattoon ruumishuoneelta siunauskappeliin ja salista hautausmaalle. Reitit lohduttavat surevaa ja luovat ylevää melankoliaa. Filosofista, estetiikasta ja toiminnallisuudesta kehkeytyy esimerkkiratkaisuna toimivassa siunauskappelissa toisiaan tukeva synteesi.

Avainsanat

siunauskappeli, kappeli, sakraalirakennus

Author Title	Laura Talstila Sancta Trinitas – New Chapel of Vihti
Number of Pages Date	112 pages + 3 appendices 18 April 2018
Degree	Bachelor of Construction Architecture
Degree Programme	Construction Architecture
Professional Major	Construction Architecture
Instructors	Jarkko Könönen, Lecturer Kaisa Hyyti, Lecturer

The Church of Vihti ordered this Bachelor's thesis to create a plan for a new multifunctional chapel to replace the old one. Their target is to get the permission to pull down the existing building because there is a severe mold problem.

The Bachelor's thesis speculates what kind of a chapel is needed in future taking into account the expected changes in the operation of the church, as well as how a cemetery chapel as an edifice has become more multifunctional. In addition, the study analyzes what kind of elements create a holy atmosphere in chapel architecture.

Six Finnish cemetery chapels were chosen as references based on their multifunctionality and age. In addition, a Finnish chapel hosting different churchy ceremonies, and two foreign chapels, which clearly differ from the sacral architecture frame were included in the study. The study researched how the chapels have been designed as to historical sacral form, genre of time, functionality and philosophical ideas.

Function are developed one complementary synthesis in cemetery chapel.

Keywords	cemetery chapel, chapel, sacral building
----------	--

Sisällys

		4.1.8 Turun ekumeeninen taidekappeli	72
		4.1.9 Ulkomaalaisia kappeleita	77
	5	Suomen ev. -lut. kirkon toiminnan muutosvaiheita	81
	5.1	Polttohautaus	81
	5.2	Saavutettavuus	82
	5.3	Toimitukset sakraalirakennuksessa	83
	6	Johtopäätökset	84
	7	Vihdin siunauskappelin uudistamisen hankesuunnitelma – Esimerkki toiminnallisista muutoksista	– 86
	7.1	Siunauskappelin sijainti	86
	7.1.1	Vihti kuntana	87
	7.1.2	Nykyinen siunauskappeli ja sen lähiympäristö	88
	7.2	Suunnitteluprosessi	92
	7.3	Suunnitelma 3 – Lopputulos	97
	7.3.1	Konsepti	100
	7.3.2	Kaupunkikuva	100
	7.3.3	Tilaohjelma	102
	7.3.4	Materiaalit	106
	7.3.5	Inspiraatio	106
		Lähteet	111
1	Johdanto	3	
2	Kuoleman arkkitehtuuri ja symboliikka	5	
3	Siunauskappelin synty rakennustyyppinä	13	
3.1	Käsitteitä	13	
3.2	Hautojen historiaa maailmalla	13	
3.3	Rakennustyyppin synty Suomessa	21	
4	Siunauskappeleiden tilaohjelman monipuolistuminen ja estetiikan muotoutuminen	25	
4.1	Referenssikohteet ja niiden analysointi	27	
4.1.1	Turun Ylösnousemuskappeli	27	
4.1.2	Pyhän Ristin kappeli	35	
4.1.3	Vatialan siunauskappeli	43	
4.1.4	Otaniemen kappeli	50	
4.1.5	Lamminpään siunauskappeli	55	
4.1.6	Pyhän Laurin kappeli	61	
4.1.7	2000 -luvun siunauskappelit	71	

Liitteet

Liite 1. Suunnitelman planssipienennökset

Liite 2. Opinnäytetyön rakennussuunnitelmaa koskeva tehtävänanto

Liite 3. Mainos

1 Johdanto

Vihdin siunauskappelin rakennustekninen tila on tällä hetkellä erittäin huono vuonna 2016 ja 2017 kunto- ja sisäilmatutkimusten mukaan. Rakennus on käyttökiellossa kosteusvaurioiden ja sisäilman epäpuhtauslähteiden takia. Kirkkolain mukaan Kirkkohallitus voi määrätä 1917 jälkeen käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennustekniikan, -historian, -taiteen tai ympäristöarvojen kannalta. Kirkkohallitus päättää suojelusta omasta, Museoviraston, seurakunnan tai tuomiokapitulin aloitteesta.

Museoviraston Vihdin seurakunnalle lähettämän lausunnon (2017) mukaan Vihdin siunauskappeli on esimerkki 1950-luvulle ja arkkitehti Mikael Nordenswanille ominaisesta siunauskappelirakentamisesta kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön näkökulmasta. Purkuluvan myöntämiseksi on tehty teknisiä ja taloudellisia selvityksiä. Kappelin tilat ovat käyttökiellossa epäpuhtauslähteiden takia, eivätkä vastaa nykyisessä muodossaan nykyajan tarpeita esteettö-

myyden ja toiminnallisuuden kannalta. Selvityksien mukaan alkupe-
räistä arkkitehtuuria jäisi tarvittavien muutosten ja korjausten jäl-
keen jäljelle merkittävästi vähän, koska kaikki tarvittavat muutokset
vaativat raskaita rakennekorjauksia, tilamuutoksia, uudisrakenta-
mista sekä ruumishuoneen osalta sekä salin ja julkisivujen osalta.¹

Vihdin siunauskappelin tulisi ensisijaisesti täyttää seurakunnan toi-
minnalliset ja taloudelliset tarpeet sakraalirakennuksena, eikä kan-
sallisena muistomerkkinä 1960-luvun arkkitehtuurista ja rakennus-
tekniikasta. Rakennus ei ole merkittävä kansallinen muistomerkki,
joka vaatisi kokonaisvaltaista suojelua.²

Edellä mainitun perusteella Vihdin seurakunta tilasi opinnäytetyönä
hankesuunnittelun uudesta monitoiminnallisesta kappelirakennuk-
sesta Vihdin siunauskappelin tilalle. Toiveena seurakunnalla on,
että uudessa kappelissa voidaan ottaa huomioon kaikki nykyiset ja
tulevaisuuden tarpeet talous huomioiden, ja kunnioittaa arkkitehtuu-
rissa myös nykyisen kappelirakennuksen pyhyttä ilmentävää muo-
tokieltä.

¹ Saarinen, Korjaus/ Korvausselostus, 30.11.2017

² Saarinen, Korjaus/ Korvausselostus, 30.11.2017

Tutkimusongelmana lähdin selvittämään, millainen on tulevaisuuden siunauskappeli kirkon toiminnan muutokset huomioiden, ja millainen on monitoimikappeli. Lisäksi pohdin, miten siunauskappeli rakennustyyppinä on muokkautunut monitoiminnallisemmaksi, ja mitkä elementit luovat kappelirakennuksen arkkitehtuurissa pyhyttä ilmentävää muotokieltä.

Opinnäytetyön tavoitteeksi asetin suunnitella hankesuunnitelman modernista uudesta siunauskappelista Vihdin Irjalan hautausmaalle. Opinnäytetyön sisältö muodostuu tutkimuksesta, johon kuuluu siunauskappelin analysointi historiallisena rakennustyyppinä ja seurakunnan tilana, muuttuvana rakennustyyppinä kirkon toiminnan muutokset huomioiden, sekä Irjalan hautausmaan identiteetin ja olosuhteiden kuvaaminen.

Opinnäytetyön näkökulma on rakennussuunnittelullinen, ja lähestymistapa analyttinen. Selvitin valikoiduista otoksista, referenssikohteista miten olevat siunauskappelit ovat saaneet ulkomuotonsa historiallista sakraalipiirteistä, aikakauden tyyli-suunnista, toiminnallisuuden ja filosofisen idean kannalta. Lopuksi esitän luonnoksen uudesta siunauskappelista.

Tutkimusmenetelminä olivat kirjallisuuteen tutustuminen, referenssikäynnit ja valokuvaaminen, sekä valikoitujen otosten pohjaratkaisun analysointi monitoiminnallisuuden kannalta, estetiikan ulkomuoto historiaan ja rakennustyyliin pohjaten. Lisäksi luin ulkomaan kappelikohteista, tein ei litteroituja haastatteluita, sekä ympäristöanalyysin rakennuspaikasta.

2 Kuoleman arkkitehtuuri ja symboliikka

Kuolemaan ja kuoleman mysteeriin liittyviä rakennustyypppejä ja suoranaista kuoleman arkkitehtuuria edustavat hautakappelit, hautausmaat, krematoriot, katakombit, mausoleumit, muistomerkit, muistokappelit ja kirkkorakennukset. Rakennukset luovat arkkitehtonisia, metafysisiä kertomuksia elämän ja kuoleman symbioosista myyttien ja uskontojen tapaan. Ne muistuttavat meitä eettisestä elämästä ja vakuuttavat iankaikkisesta elämästä, ylösnousemuksesta.

³

Monissa kulttuureissa hautarakennelmien uskotaan olevan kuolleiden asunto. Jo 7000 vuotta sitten kehittyneissä kulttuureissa Mesopotamiassa on hautakammion ajateltu olevan käänteiskuva maallisesta asunnosta, ja kirjallisuudessa sitä kutsutaan ”taloksi, johon asettuva ei milloinkaan poistu”, ”tomun taloksi”.¹

Egyptiläisissä pyramideissa, kuolleiden asunnoissa voi todeta erilaisia käyttötarkoituksia tiloille. Niistä on löytynyt vastaanottoauloja,

joissa kuviteltiin vainajien vastaanottavan vieraitaan. Joistakin etruskihaudoista on löydetty jopa hautajaisaterian astiat. Elämän kuviteltiin jatkuvan sellaisenaan kuoleman jälkeen.¹ Näistä löydöksistä on tulkittavissa, että egyptiläiset ja etruskit kuvittelivat hengen jäävän asumaan tähän rakennukseen, viimeiseen kotiin.

Muinaisten 2500 eaa. rakennettujen Egyptin Gizan pyramidien sisäseinistä löytyy maalauksia ja kaiverruksia kertomuksista tuonpuoleisesta. Maalauksissa aurinko kuvataan jumalana. Pyramidien uskottiin olevan toivon monumentti iankaikkisesta elämästä, kivettynyt valonsäde ja portaat taivaaseen. Rakennuksen kautta luotiin linkki ihmisten ja jumalten välille.⁴

Myös kristillisessä symboliikassa Kristusta verrataan valoon, ja aurinko edustaa Jumalaa, ikuista elämän antajaa.⁵ Kristinuskon mukaan uskotaan ruumiin ylösnousemiseen, iankaikkiseen elämään. Arkkitehtuurilla luodaan vertauskuvallinen symbioosi elämän ja kuoleman välille. Sigurd Lewerentzin ylösnousemuskappeli Tukholmassa, niin kuin myös Erik Bryggmanin Ylösnousemuskappeli tuo-

³ Kuoleman kuvat arkkitehtuurissa, Pallasmaa, Mikään ei häviä, 2005, s.115, s.116

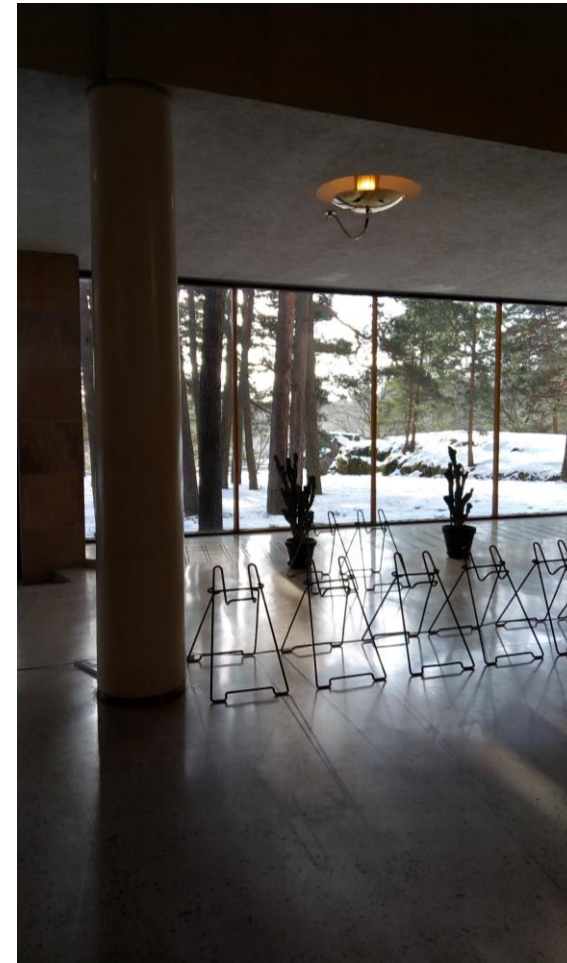
⁴ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.75

⁵ Ylösnousemuskappeli esite, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä

vat tunnevaikutelmalla kuoleman arkkitehtuurissaan ylevän melankolian. Arkkitehtuuri edellä mainituissa rakennuksissa ylevöittää kuoleman valtakuntaan siirtymisen ja lievittää kuolemaan heijastetuja ahdistavia mielikuvia.

Erik Bryggmania pidetään valon arkkitehtina. Alun perin *Sub specie aeternitati*, Ikuisuuden näkökulmasta, kappelisuunnitelman nimeksi saaneen Ylösnousemuskappelin salin valtaa Pyhä valo. Kuorin lattiasta kattoon ulottuvasta syvennetystä ikkunasta siiloutuu alttarille valo, jota vasten alttarin kasvit kurottavat. Tämä efekti runoilee arkkitehtuurin keinoin ylösnousemuksesta.

Luonto on tärkeä osa kuoleman arkkitehtuuria. ”Maasta sinä olet tullut, maaksi pitää sinun jälleen tuleman” – sanoin päättyy papin lause hautajaisissa. Bryggmanin Ylösnousemuskappelissa sali jatkuu sivulaivan lasiseinän kautta luontoon, mäntyjen keskelle. Kapeli on sijoitettu luontoon ja maaston muotoihin. Erik Gunnar Aspundin ja Sigurd Lewerentzin suunnittelema mestariteos, 1920 käyttöön vihitty Tukholman Skogskyrkogården kappeleineen metsähautausmaan keskellä symbolisine maisemineen kielii siitä, kuinka kuolema merkitsee paluuta maailmankaikkeuden kiertokulkuun.

Kuva 1. Männynlatvuston suodattama pehmeä valo virtaa saliin sivulaivan lasiseinästä.

Juhani Pallasmaa kuvastaa arkkitehtuurin vahvistavan maailman vertikaalista ulottuvuutta, ja toimii vertauskuvallisesti kuoleman horisontaalisia voimia vastaan. Voidaan siis ajatella, että arkkitehtuuri muistuttaa meitä ajasta ennen ja jälkeen meitä, kun kivettyneen arkkitehtuurin ikä ylittää ihmisen elämän.⁶ Mutta onko muuttumattomuus ja ajan seisahtuminen lohdullinen ajatus? Vai se, että elämän kiertokulku jatkuu? Puu kasvaa maasta, ja lahoaa jälleen maaksi. Se elää kuitenkin pitkän maanpäällisen elämän, mutta palaa luonnon kiertokulkuun.

Yksi ajattomuuden ja täydellisyiden tavoittelun keskeinen tehokeino arkkitehtuurissa on geometria. Jo muinaisissa pyramideissa mitat perustuvat matematiikkaan ja geometriaan. Esimerkiksi pyramidin leveys 2,14 + korkeus 1 ovat yhteensä 3,14 eli π (pii). Hautakammion suorakulmisen tilan mitat täyttävät kultaisen leikkauksen laskukaavan, jos kuvitellaan, että yksi suorakulmion lyhyt sivu otetaan pois.⁷

⁶ Kuoleman kuvat arkkitehtuurissa, Pallasmaa, Mikään ei häviä, 2005, s.118

⁷ Egyptin mysteerit luento, www.egyptinmysteerit.fi/pyramidit/

Leon Battista Albertin mukaan mitään ei voi lisätä eikä mitään poistaa, silloin rakennus on esteettisesti täydellinen, ja luo kuvan pysyvyydestä ja ikuisuudesta. Hautarakennukset ikuistavat puolestaan vainajan muiston ja varmistavat hänen iankaikkisen elämänsä.⁸ Osa kuoleman arkkitehtuurista esittää kuolemanjälkeisen elämän eräänlaisena puhdistettuna ja ihanteellisena elämänä.

Toisaalta epätäydellisyydellä voidaan luoda maallisen elämän merkki, niin kuin John Ruskin halusi tuoda esille aatteissaan: ”Epätäydellisyys on jollain tavoin olennaista kaikelle mitä tiedämme elämästä. Se on elävän merkki kuolevassa ruumiissa, toisin sanoen, merkki tapahtumisesta ja muutoksesta. Mikään elävä ei ole, eikä voi olla jäykän täydellistä; osa siitä on rappeutumisen tilassa, osa kehittymistilassa... ja kaikessa elävässä on tiettyjä epäsäännöllisyyksiä ja virheitä, jotka eivät ole vaan elämän merkkejä, vaan myös kauneuden lähteitä”⁶

Esimerkki suunnitelmallani haluan tuoda esiin elämän ja kuoleman symbioosin. Täydellisyiden geometrialla Pythagoraan lauseella

⁸ Kuoleman kuvat arkkitehtuurissa, Pallasmaa, Mikään ei häviä, 2005, s.124, s.126

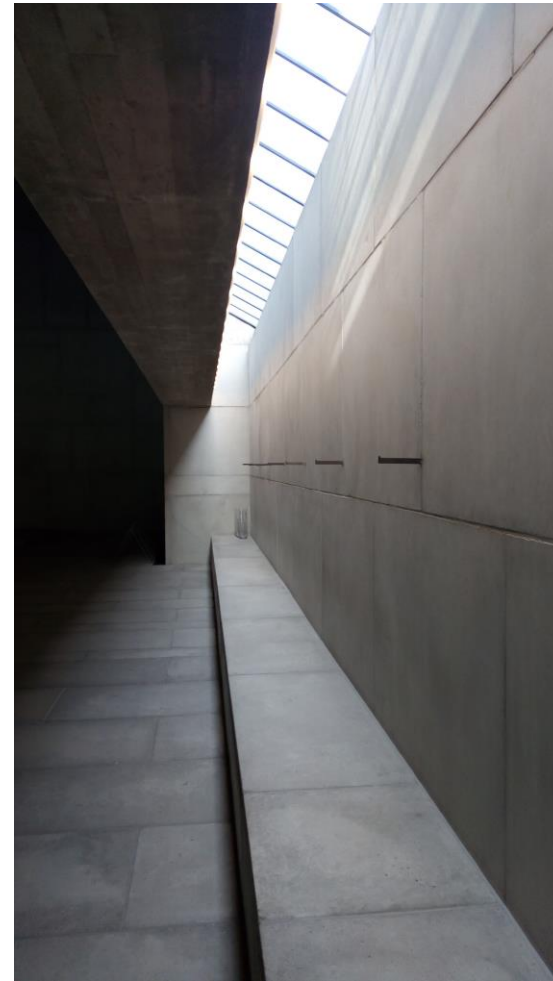
laskettavilla kolmiokattolappeilla, ja vertikaaliset sekä horisontaaliset mittasuhteet pyramidien mitoitusta jäljitellen. Elämän ja ihmisen epätäydellisyys näkyy salin epäsymmetriassa olevasta päätymuodosta, joka poikkeaa tavanomaisesta sakraaliarkkitehtuurista.

Pimeys, hiljaisuus ja valo ovat tehokeinoja kuoleman arkkitehtuurissa. Kuoleman läsnäolo tuntuu ihon alla. Astuessani Pyhän Ristin kappeliin suureen saliin ketään ei näkynyt missään ja hämärän utuisen salin täytti syvä hiljaisuus. Salin karun askeettista betonibrutalismia pehmentää epäsuorasti pienistä valoaukoista siiloutuva luonnon valo, sekä salin sivun sisätilan jatkumo ulkotilaan lasiseinän lävitse.

Edellä mainitussa kappelissa on riisuttu kaikki ylimääräinen pois, ja betonista valettuun tilaan on saatu tunnelma pimeydellä, hiljaisuudella ja valolla. Tilassa kuolema säilyttää arvoituksellisuutensa ja arvokkuutensa. Mielestäni tilasta puuttuu lohtu, joka saattaa johtua synkeän harmaasta tilasta. Mutta kumpi on tärkeämpää se, että kuolema tuntuu ihon alla, ja karu totuus otetaan vastaan vain keskittymällä alttarin edessä makaavaan arkkuun vai se, että saattoväki saa lohdullisen tunteen, että vainaja saatetaan turvaan matkalle iäisyteen?

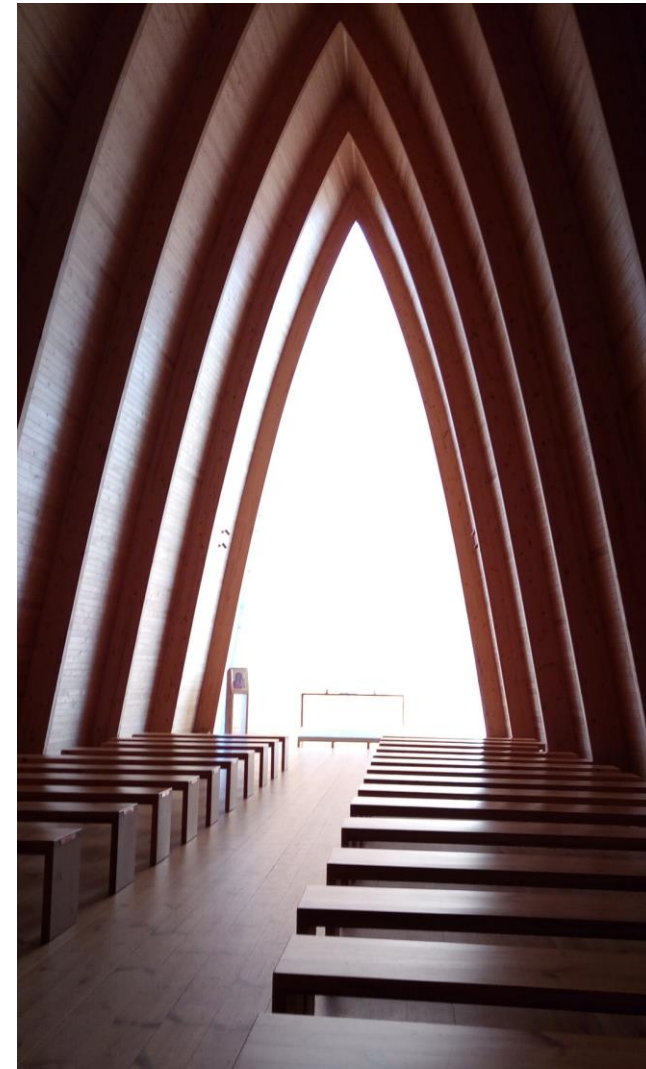
Kuva 2. Turun Pyhän Ristin kappelissa rakennusaineiksina ovat betoni, pimeys ja valo.

Kuva 3. Pimeään saliin siiloutuu luonnon valo epäsuorasti sivukattoikkunasta.

Valo on arkkitehtuurin herkin väline. Vieraillessani Turun ekumeenisessa taidekappelissa, pääsin kokemaan, kuinka ”tunnelin” päässä loistaa kirkas valo. Alttari suorastaan kylpee valossa. Valo valaisee lämpimänsävyiset puuseinäpinnat ja lattiaa. Esimerkki suunnitelmassani pohdin voisiko puun tuoksu, lämmin sävy ja tuntu luoda valon kanssa lohdun tunteen vainajan saattoväelle. Myös puun akustiikka on pehmeä.

Auttaako lohtuun myös se, ettei arkkua näe suoraan ja ahdistaville ajatuksille annetaan tilaa sijoittamalla tilaan ikkuna, josta näkee luontoa tai taidetta, joka saa ajatukset seikkailemaan? Arkun ja katafalkin, jonka päällä arkku lepää, sijoittamisella on siis suuri merkitys. Tähän vaikuttaa myös kulkureitit saliin tultaessa. Esim. sivukäytävä seinän vieressä vai keskikäytävä suoraan arkun luo. Kyseisistä ratkaisuista esimerkkeinä ovat Vantaan Pyhän Laurin kappeli ja Kangasalan Valtialan kappeli.

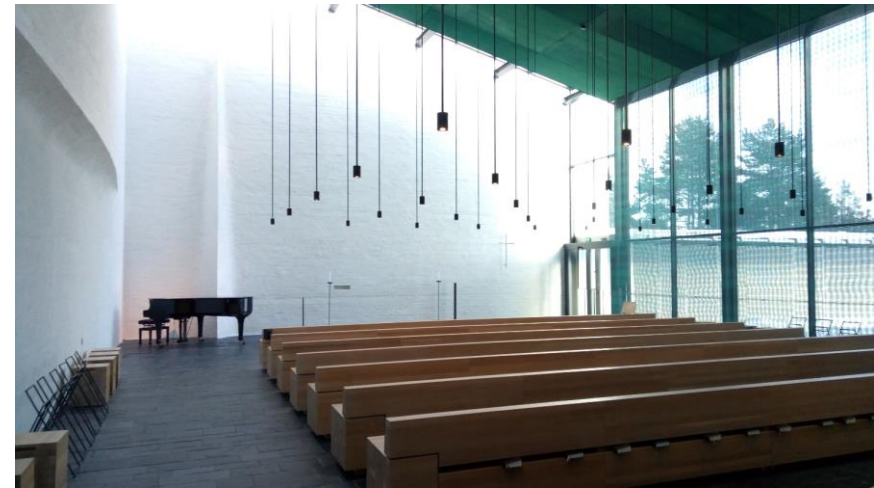
Kuva 4. Turun ekumeenisessa taidekappelissa huokuu tunnelin päästä valo mäntyiseen lämpimään saliin.

Pyhän Laurin kappelissa valkoiseen saliin kuljetaan sivukäytävän kautta korkean seinän vieressä kiertäen. Samalla matkaa kulkiessa voi katsella kupariverson läpi luontoa, ja arkun huomaa vasta kun pääsee kuorin lähelle ja paikalleen istumaan keskipenkeille. Kun taas Vatialan kappelissa penkit ovat molemmin puolin käytävää, ja arkku näkyy suoraan käytävän päässä. Kuoleman arkkitehtuurissa lohdun ja melankolian tasapaino, lohdun kokeminen lohduttomuudessa, metafysisen ilmapiirin luominen on haastavaa. Hautausrituaalin tärkeänä osana toimivat kummatkin näistä. Bryggmanin Ylösousemuskappeli on minusta hieno esimerkillinen vuoropuhelu näiden kahden tunnelman välillä – valon ja pimeyden suhde sekä taiteen, luonnon ja arkun paikan sijoittelu toisiinsa nähden.

Symboleilla ja taiteella on suuri merkitys projisoinnin kohteina ja transitiivisina kohteina, joiden avulla tunteita voidaan suunnata ja ahdistavia ajatuksia käsitellä.⁹ Pyhän Laurin kappelissa sisäseinien taideteosten lisäksi ulkopuolelle on tuotu sisään tuloa ohjaavat vesialtaat, joissa on mustia liuskekiviä. Metaforallisesti ne luovat kuoleman läsnäolevaksi, ja ovat yleisesti käytettyjä ylevän surumieli-syyden herättäjiä hautakappeli arkkitehtuurissa. Herakleitoksen

⁹ Kuoleman kuvat arkkitehtuurissa, Pallasmaa, Mikään ei häviä, 2005, s.133

mukaan kuolema on yhtä kuin vesi, ”Tulla vedeksi on sielun kuolema”.

Kuva 5. Vantaan Pyhän Laurin kappelissa saliin kuljetaan sivukäytävää pitkin.

Juhani Pallasmaa filosofi hienosti tekstissään siitä, kuinka kuolema on maallistunut ja intuationalisoitunut materialistisessa ja yltiörealistisessa kulttuurimuodossamme. Kuolema on torjuttu siirtämällä kuolema kodista sairaaloihin, eristettyihin huoneisiin ja vanhainkotien laitosympäristöihin. Lääkäri on korvannut papin ja omaiset kuoleman saattajina, ja kuolema on muuttunut fysiologiseksi, rationaaliseksi prosessiksi. Vaikka kuolema on joka päiväsissä uutisissa ja elämässä läsnä, se on torjuttu ja sysätty syrjään tietoisuudestamme.¹⁰ Onko arkkitehtuuri menettämässä runolliset, tarinalliset merkityksensä ja muuttumassa funktionaaliseksi välineeksi, investoinniksi ja estetiikan viihteeksi?

Arkkitehtuurilla on tärkeä merkitys tunteiden ohjailuun ja vahvistaa kokemuksia ympäristössämme. Rakennus voi itsessään olla suuri taideteos, jolla tilasarjojen ja symboleiden keinoin luodaan tarina elämästä ja kuolemasta. Tämän haluan tuoda esille omalla suunnitelmallani.

Kuva 6. Pyhän Laurin kappelin taidetta seinällä.

¹⁰ Kuoleman kuvat arkkitehtuurissa, Pallasmaa, Mikään ei häviä, 2005, s.133

3 Siunauskappelin synty rakennustyyppinä

3.1 Käsitteitä

Siunauskappeli tarkoittaa kappelia, jossa toimitetaan hautaan siunaamisia. Pelkkä **kappeli** taas merkitsee pienehköä kirkkoa tai sen osaa huoneena. **Kappelikirkko** on kappelirakennus, jossa järjestään monia eri toimituksia kuten hautaan siunaamista, vihkimistä tai kastetilaisuuksia. ¹¹ Kirkkohallitus vihkii rakennuksen käyttötarkoitusten mukaisesti.

3.2 Hautojen historiaa maailmalla

Kappeleiden arkkitehtuurin sekä yleisesti arkkitehtuurin muodon ja estetiikan muinaisten juurten voidaan katsoa lähteneen luolista ja haudoista. Muinaiset mesopotamialaiset Zikkuratit ja Egyptin pyramidit ovat hautatemppeleitä, joiden ympärille kylä rakentui.

Myöhemmin tulivat antiikin aikaiset temppelit ja polttohautaus kehittyi. Kristinuskon myötä polttohautauksesta luovuttiin ja alettiin rakentamaan maanalaisia katakombeja. Temppeleitä alettiin muovata kirkkoiksi ja syntyi lähes tuhannen vuoden mittainen kiistely oikeanlaisesta kristilliseen arkkitehtuuriin tyylistä kirkkoissa. Syntyi ajalleen ominaisia tyyliuuntia; bysanttilainen arkkitehtuuri, roomalainen aikakausi, gotiikka, renessanssi, uusklassismi ja uusgotiikka.

Ranskassa Lascauxissa löydettiin 40-luvulla luola, jossa oli maalauksia kuolleesta miehestä. ¹² Antropologi Lawrence Straus on tehnyt tutkimuksia El Mirónin luolassa Espanjassa miltei 20 vuotta. Hän teki löydön ”punaisen naisen” hautapaikasta luolassa. Vanhan hautakiven ja luiden uskotaan olevan 18 700 vuotta vanhoja. Yhdysvaltalaisen New Mexican yliopiston arkeologi ja antropologi Lawrence Straus uskoo, että ihmiset elivät luolassa ja haudan ympärillä, eikä vainajaa piilotettu. Kuollut nainen ikään kuin valvoi elävien puuhia. Punaväri oli yritys tehdä kuolemanvalkeista ruumiista elävän punertavia ja okraa käytettiin säilöntäaineena eli ruumiiden varhaiseen palsamointiin. ”Punaisen rouvan” okra oli tuontimineraalia, joka kiinnitti rautaoksidin ansiosta. ¹³ Tästä esimerkiksi voi päätellä, että

¹¹ Kielitoimiston sanakirja verkossa

¹² A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.23-26

¹³ Yle uutiset, Wallius, Luolassa iso yllätys, <https://yle.fi/uutiset/3-7908845>

ruumiin ja sielun ajateltiin jäävän asumaan maan päälle elävien ihmisten kanssa.

Vainajia palsamoitiin myös Egyptissä 6000-2000 eaa. Muinaisen Egyptin säilynyt arkkitehtuuri on suurilta osin hautoja. Egyptiläiset pitivät kuoleman jälkeistä elämää jopa tärkeämpänä kuin maanpäällistä elämää, joten sitä varten rakennettiin holvirakenteisia massiivisia ja kestäviä rakennuksia kalkkikivestä, graniitista ja savitiilistä. Jokaisen hyväosaisen elämäntehtävä oli valmistella itselleen asumus kuolemanjälkeistä elämää varten. Näitä olivat sakkarat ja pyramidit. Ne olivat pohjaltaan suorakulmaisia ja symmetrisiä rakennuksia. Myös kaupungit pyramidien ympärille rakennettiin tämän mukaan: kaupunkien kaavat ovat selkeitä ja tiet kulkivat Niilin suuntaisesti pohjoisesta etelään ja siihen nähden poikittain.¹⁴

Pyramidit näyttäytyvät isoina monumentaalisina yksittäisinä rakennelmina, vaikka ne ovat maanalaisine käytävineen kytkeyty isomiksi rakennuskomplekseiksi. Hautarakennuksesta muodostui korkea porrasyrämidi, kun rakennettua tasaista matalaa mastabaa päätettiin laajentaa moneen kertaan. Portaat tarjosivat kuninkaalle

mahdollisuuden nousta taivaaseen kohti jumalaa. Pylväiden materiaaleina käytettiin punaista graniittia, valkoista marmoria, mustaa basalttia ja eri tyyppisiä hiekkakiviä.¹⁵

Mayalainen arkkitehtuuri näkyy selvimmin temppeleissä, joissa pidettiin seremoniaalisia jumalanpalveluksia. Arkkitehtuurilla tehtiin selvä jako uskonnon ja maallisen maailman välille: pyhät rakennukset ja alueet oli usein eristetty seinin tai muurein muusta kaupungista. Lisäksi temppelien lähellä sijaitsevat rakennukset oli tehty parhaimmistojen asuinpaikoiksi. Kaupungin keskellä oli kuninkaiden taloja.¹⁶

Euroopassa ennen pronssi- ja rautakautta yleistyivät hautarakentamisessa megaliittiset rakenteet, joissa kantavat rakenteet tehtiin suurista kivipaaseista. Kivipaasirakentamisen tunnetuimpia esimerkkejä on Englannissa sijaitseva kivikehä Stonehenge. Tutkimusten mukaan kivikehät ovat olleet käytössä palvonta- ja hautapaikkoina. Hautakammioissa seinät ja katto muodostettiin suurista kivipaaseista, joiden raot peitettiin pienemmällä kivimuurauksella. Holvirakennelma peitettiin usein maalla, jolloin syntyi aikakaudelle

¹⁴ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.72, 75-77

¹⁵ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.75-77

¹⁶ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s. 435-436

tyypillisiä suuria hautakumpuja. Kivipaasit saatettiin koristella myös kaiveruksin, jotka olivat yleisimmin geometrisiä muotoja. Hautakummut olivat yleensä joukkohautoja, mutta yksittäisiä hautakumpuja rakennettiin ylempiarvoisimmille yhteisön jäsenille.¹⁷

Antiikin Kreikassa 2000-300 eaa. rakennettiin temppeleitä ja teatteireita. Mausoleumit eli hautapaikat rakennettiin temppeleistä ja jumalan palvonnasta erikseen. Vainajia alettiin polttamaan sekä uhraamaan auringon ja kuun jumalille. Tuhkille tehtiin koristeltuja saviruukkuja, uurnia. Symmetrisiä temppeleitä koristivat doorilaiset, joonialaiset ja korinttilaiset pylväät.¹⁸

Antiikin Roomassa 500 eaa. -400jaa. basilikat toimivat kaupan- ja oikeudenkäynteihin, mutta myöhemmin tehtiin myös kristillisiä basilikoja, joissa oli korotettu pyöreä alttari. Kristinuskon myötä luovuttiin polttohautaamisesta ja Rooman kaupungin alle rakennettiin hautakatakombeja.¹⁹

Bysantin arkkitehtuurissa 300-1400 jaa. ei kirkon ja valtion välillä ollut merkittävää rajaa keisarikunnassa. Kumpikin osapuoli näki

puolustavansa oikeaoppista kristillistä uskoa. Uudet rakennukset olivat ensisijaisesti hengellisiä. Kaupunkien merkittävänä pisteenä toimi katedraalikokonaisuus, jonka ympärillä sijaitsivat piispojen asuinrakennukset. Kokonaisuuksiin kuului pääkirkko, sivukirkko ja kastekappeli. Pääkirkko omistettiin Neitsyt Marialle ja sivukirkossa pidettiin päivittäisiä jumalanpalveluksia.

Pyhimysten muistoa kunnioittavat basilikat sijaitsivat kaupunkien sisäänkäyntien reunoilla, missä vanhat hautausmaat sijaitsivat. Yksi tärkeimmistä elementeistä oli suuri keskeisesti sijoitettu kupolikatto joka symboloi taivasta ja maailmankaikkeutta. Salissa ylhäältä otetulla valolla korostettiin Pyhän hengen läsnäoloa ja kristinuskon mystiikkaa. Puuarkkitehtuuri alkoi olla myös laajemmalle levinnyttä ja tyypillistä myös kirkkoille kuin linnoillekin.²⁰

Romaanisella aikakaudella 1000-1100 jaa. kirkon tavoitteena oli levittäytyä ja tehdä lähetys- ja käännytystyötä. Yhteiskunnassa sekä kirkon ja paavin valta voimistui. Rakennusten koko kasvoi huomattavasti, ja kiven käyttö rakennusmateriaalina yleistyi. Rakennettiin

¹⁷ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.37-41

¹⁸ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.115-121

¹⁹ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.205-215

²⁰ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.263-264

hulppeita katedraaleja. Neliöt, suorakulmiot, ympyrät ja puoliympyrät määräisivät pohja piirustuksen ja julkisivujen luonteen. Suhteet olivat harmoniset ja symmetrisyys yleistä. Arkkitehtuuri oli tilailmaisua ryhmyksen, järjestelyn ja kaavoituksen keinoin, vastakohtana Kreikan ja Rooman taiteen veistokselliselle hengelle ja tilan virtaamiselle. Kappeleita lisättiin kirkon itäpäätyyn papistolle varattuihin osiin, koska messujen yleistyttyä tarvittiin lisää alttareita.²¹

Gotiikassa 1140-1500 jaa. ajatuksena oli, ettei kirkon päätehtävä ollut enää pelotella kansaa, vaan pyhimykset haluttiin tuoda esiin hyveellisinä.²² Katedraaleista tehtiin todella koristeellisia ja värikkäitä. Taivasta hipovia seiniä tukevat pilarit jätettiin näkyviin osaksi julkisivun ja sisäseinien arkkitehtuuria. Ikkunat ja ovet tehtiin korkeiksi ja tiloista haluttiin valoisia.²³

Renessanssin aikana 1200-1590 jaa. Rooman paavi, Nikolaus V halusi alkaa noudattamaan arkkitehtuurissa taidemaalari Leon Battista Albertin taiteen ideologiaa. Renessanssiarkkitehtuurin määri-

telmän lähtökohtana on idea antiikin Kreikan klassisen taiteen uudelleenluomisesta. Näitä klassisia piirteitä olivat symmetria, kaarihovit, päätykolmio, pylväät, syvennykset ja listat. Mutta kristinuskon tuli näkyä, ja siksi ornamentit ja taide koristelivat seiniä. Aika oli maallisen ja hengellisen vallan laillistamisen aikaa. Tyypillinen rakennus aikakaudelta on kuutiomainen kupolilla katettu keskeisrakennus, yleensä kirkko. Kupolikatto symboloi maailmankaikkeutta. Keskeiskirkosta sai alkunsa tasavartisen ristikirkon suosio.²⁴

1700- ja 1800-luvulla uusklassismi ja usgotiikka jakoivat arkkitehtuuria. Uusklassismissa säilyivät riemukaaret, pylväät, patsaat ja päätykolmiot, jotka olivat kaikista selvimmät ilmentymät hyvin korkean symboliikan, joskus mahtipontisen, uusklassismin muotoa. Kun taas esimerkiksi arkkitehdit Pugin, Ruskin ja Morris keskittyivät estetiikkaan ja uskontoon, jotka uusi aika meinasi kumota. He ajattelivat arkkitehtuurin ihmiskunnan ja yhteiskunnan ilmaisukeinona.

²¹ Euroopan arkkitehtuurin historia, Pevsner Nikolaus. 1963, s. 52–85

²² Keskiajan taide Okkonen, Onni 1941, s.228

²³ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.341-347

²⁴ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.403-410, s.429

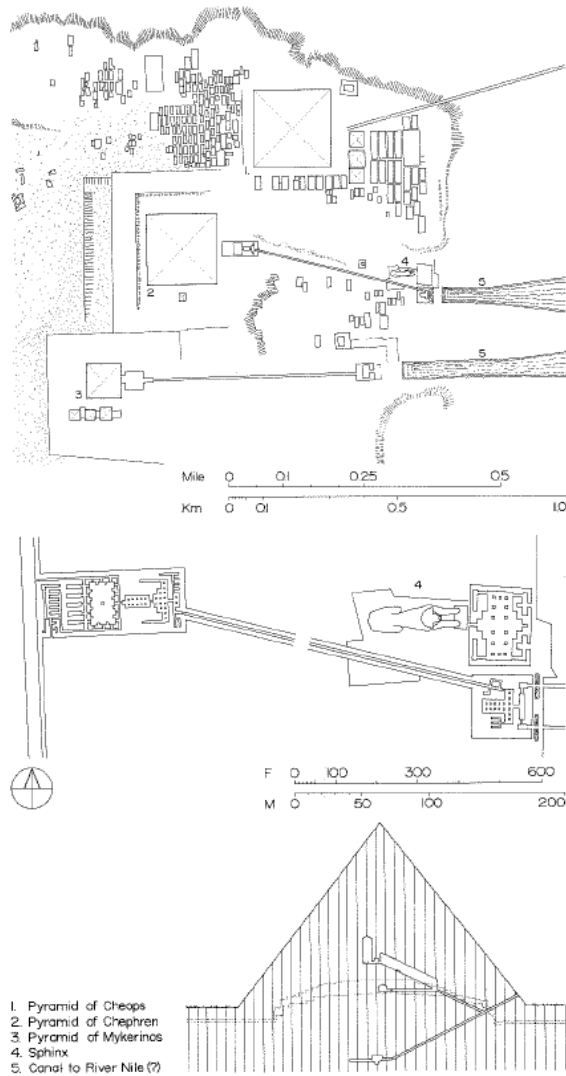
Uusgoottilaiseen arkkitehtuuriin kuului erityisesti goottilaisen muotokielen ja ornamenttiikan elvyttäminen holviruoteina, suippokaarisina torneina ja ruusuikkuna-aiheina. Ruskin erityisesti kannatti käsityön jälkeä materiaalivalinnoissa.²⁵

Tulkittiin kenties, että klassinen ulkomuoto ei ollut liian ajatusta ja kava uskonnon ja valtion, hengellisen ja realistisen elämän välillä. Koristeellisuus on osa kristinuskoa. Ortodoksisissa ja katolisissa kirkkoissa ja kappeleissa koristeellisuus on runsaampaa kuin evankelisluterilaisissa. Tietenkin kaikessa arkkitehtuurissa näkyy oman aikansa tyyliuunnan vivahde.

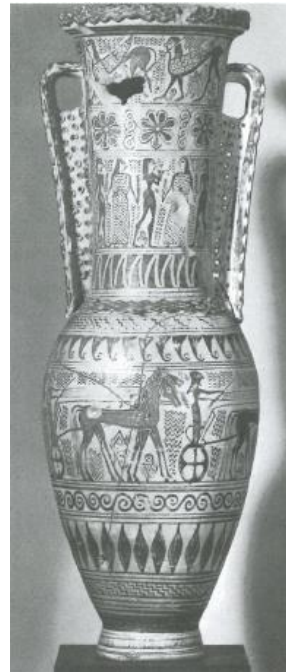
²⁵ A History of Architecture, Spiro Kostof, 1995, s.539-540, 559

Haudoille rakennettiin ensin omat temppelit, sitten ruumis vain poltettiin ja säilöttiin urnaan, ja myöhemmin haudat piilotettiin kirkkojen alle.

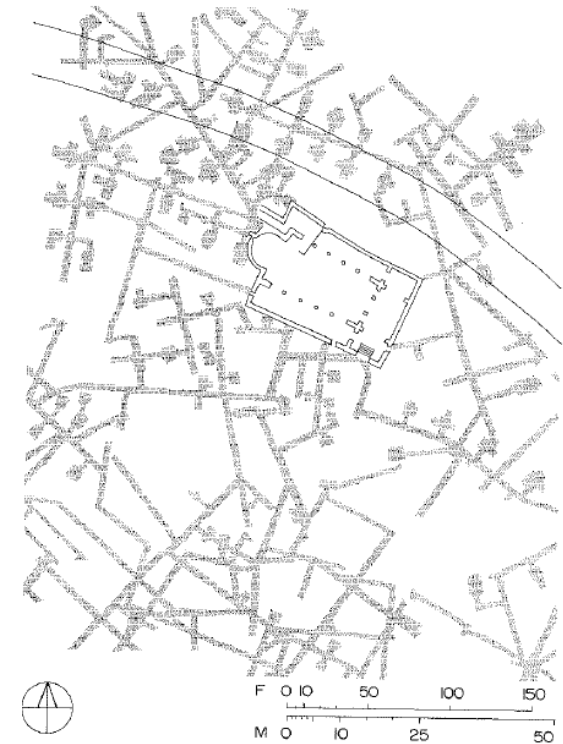
Hautamuodon muuntuminen

Kuva 7. Gizan pyramidit hautatemppeleinä 2500 eaa. (Spiro Kostof, 1995, 76)

Kuva 8. Antiikin kreikan tuhkauurna (Spiro Kostof, 1995, 120)

Kuva 9. Roomalainen katakombi 200 jaa (Spiro Kostof, 1995, 249)

Päätykolmiot ja pilarit kappeleissa juontavat juurensa jo muinaisista pyramideista ja antiikin Kreikan temppeleistä.

Pilareiden ja kolmioiden toistuvuus

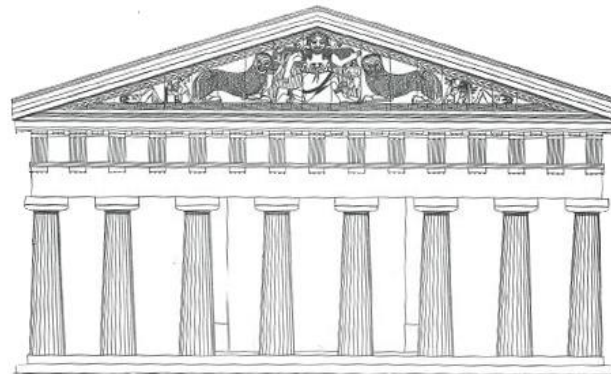
Kuva 10. Pyramidit muodostavat yhdessä suuremman kompleksin.
(Spiro Kostof, 1995, 75)

Kuva 11. Gizan temppelin pilarit.
(Spiro Kostof, 1995, 77)

Kuva 12. Antiikin Kreikan Leijonan portti.
(Spiro Kostof, 1995, 106)

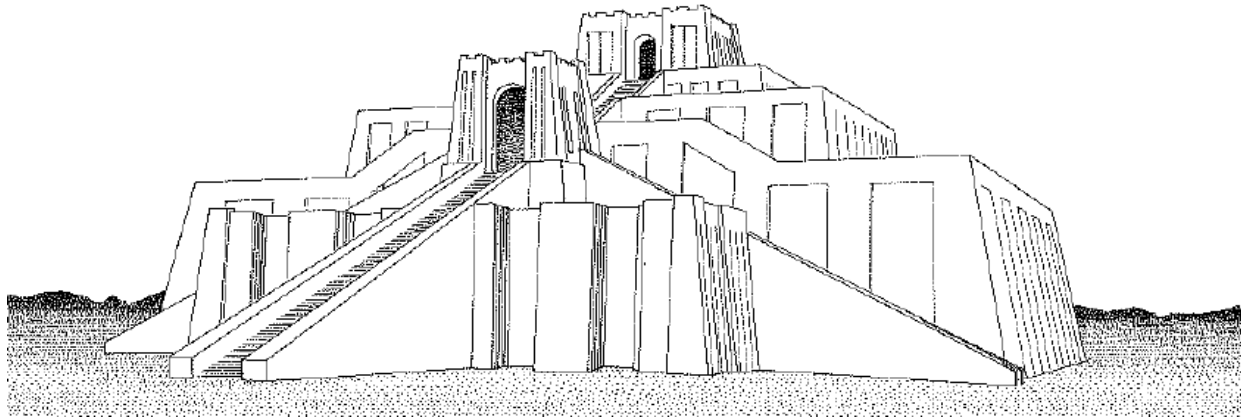

Kuva 13. Antiikin Kreikan temppele 600 eaa.
(Spiro Kostof, 1995, 124)

Kuva 14. Rooman Pantheon 120 jaa.
(Spiro Kostof, 1995, 220)

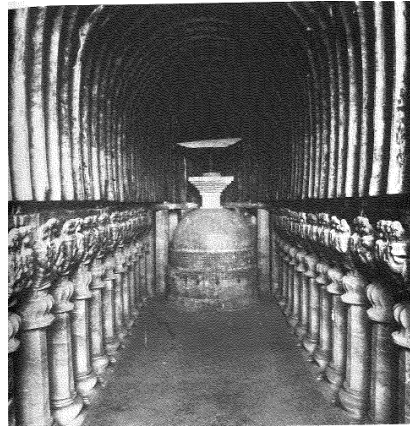
Paraabelin muotoinen holvikaari toistuu historian muinaisissa rakennuksissa ja rakennelmissa. Muoto näkyy myös esim. Vatikan kappelissa saliosan ulkomuodossa tai Turun ylösnousemuskappelin salin sisäkaton muodossa sekä Vihdin uuden siunauskappelin suunnitelmassa.

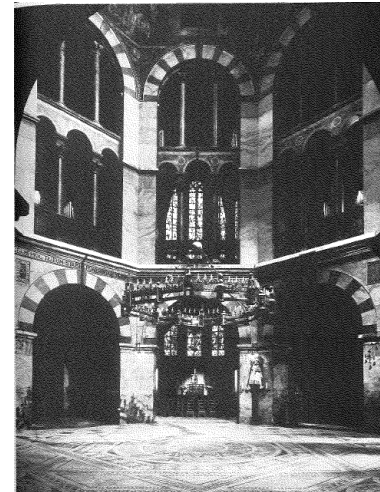
Kuva 15. Ur Ziggurat temppeli 2000 eaa.
(Spiro Kostof, 1995, 62)

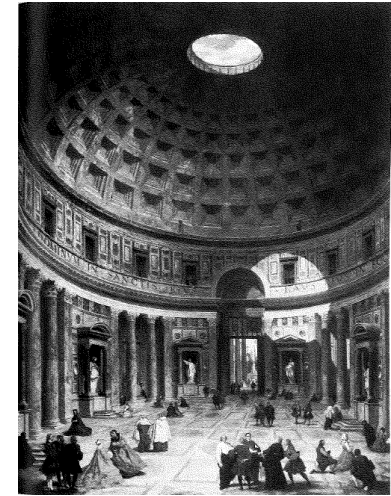
Kuva 17. Temppeli Iranissa 200 jaa.
(Spiro Kostof, 1995, 225)

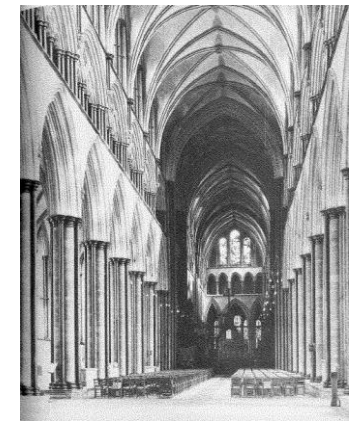
Kuva 18. Intiassa buddhalainen pyhäkkö
100 jaa.
(Spiro Kostof, 1995, 225)

Kuva 19. Aachen, Charlemagne palatsin
kappeli 800 jaa.
(Spiro Kostof, 1995, 277)

Kuva 16. Pantheon Roomassa.
(Spiro Kostof, 1995, 221)

Kuva 20. Gotiikan ajan katedraali
1200 jaa.
(Spiro Kostof, 1995, 347)

Holvikaaren toistuvuus

3.3 Rakennustyyppin synty Suomessa

Hautakulttuuri tuo esille paikallisen elämäntapojen, elämän, taiteiden ja taitojen historiaa. Kulttuuri, uskonto ja perinteet vaikuttavat kuolemaan suhtautumiseen, ruumiin kohtelemiseen, käsittelemiseen, hautajaisten muotoon sekä surun ilmaistamiseen. Hautalöydöksistä on saatu tietoa asioista, joista ei kirjoitettuja lähteitä ole, esimerkiksi kuva elintavoista, esineistöistä, vaatetuksista ja uskomuksista. Hautausmuodot ovat muokkautuneet paljonkin ajan ja kulttuurin vaikutuksesta.²⁶

Jääkauden jälkeen Suomen alueella varhaisin hautausmuoto on todennäköisesti ollut luolaan, kivien tai puiden oksien alle kätkeyminen. Vähitellen hautaaminen maahan alkoi yleistyä. Kivikauden aikana (8000-1500 eaa.) hautoja on löytynyt keskeltä asuinpaikkoja. Vainajia ei siis kammoksuttu ja usko kuoleman jälkeiseen elämään oli samankaltainen kuin muinaisessa Egyptissä. Suomen alueilla uskottiin noitien ja shamaanien olevan tiedon välittäjiä ihmisten ja henkimaailman välillä. Haudausta on löydetty myös esineitä, kuten

²⁶ Hautauskulttuuri Suomessa, Kiiskinen, Aaltonen, 1992, s.7-10

²⁷ Hautauskulttuuri Suomessa, Kiiskinen, Aaltonen, 1992, s.7-10

pyramidien hautakammioistakin. Maan alta löydettyistä hautapaikoista on löytynyt punamultaa, joka ajateltiin olevan elämän ja veren väri.²⁷

Pronssikaudella (1500-500 eaa.) lännestä oli tullut vaikutteita, ja maahan kaivamisen sijaan alettiin tekemään maanpäällisiä kivistä kivi- ja puuhautoja, hiidenkiukaita. Ne olivat pyöreitä, pitkulaisia tai suorakaiteen muotoisia. Suurimmat saattoivat olla jopa kymmenen - kolmenkymmenen metrin kokoisia. Aikaisimpia hiidenkiukaita on löytynyt korkeilta paikoilta, merenrannan läheisyydestä. Tällä monumentilla haettiin ehkä mainetta kunnioitettavaa tai uskonnollisen käsityksen ilmaisevaa hautamerkkiä. Myöhemmin ne siirtyivät jälleen lähemmäs asuinpaikkoja ja tasaisemmille paikoille.²⁸

Myös polttohautaus yleistyi pronssikaudella. Sen uskotaan mahdollisesti liittyneen auringonpalvontaan. Toisaalta saatettiin myös ajatella, että polttamalla ruumis estettiin vainajan palaaminen kummittelemaan elävien keskuuteen. Palamisen jäännökset ja luut haudat-

²⁸ Hautauskulttuuri Suomessa, Kiiskinen, Aaltonen, 1992, s.7-10

tiin maahan tai hiidenkiukaisiin ruumiin hautaamisen tapaan. Pronssikaudella keraamiset urnat otettiin myös tuhkan säilytyksessä käyttöön. Polttohautaus väheni kristinuskon vakiintumisen aikaan.

29

Rautakaudella 500 eaa. – 1150 jaa. vainajat haudattiin polttamatta, poltettuina ja peitettiin kivillä kyläasutuksen myötä syntyneisiin kalmistoalueisiin, tarhakalmistoihin. 500-luvun lopulla, kansanvaellusten ajalla syntyi myös niin sanottu kenttäkalmisto, johon ruumisrovion jätteet siroteltiin kivien väliin.³⁰

Lähetystyönä kristinusko levisi Suomeen lännestä roomalaiskatolisenä ja idästä kreikkalaiskatolisenä. Ruumishaudat alkoivat yleistyä noin vuonna 1000. Hautoihin alkoi ilmestyä kristillisperäisiä ristejä ja krusifikseja. Haudan suuntaus muutettiin pakanuuden aikaisista pohjois-etelä suuntaisista haudoista kristillisen haudan itä-länsi mukaiseksi, pää lännen suuntaan. Kristinusko toi mukanaan kirkot. En-

nen kristinuskon vaikutusta rakennukset eivät olleet liittyneet hautaamiseen. Nyt kirkko otti haltuunsa lukuisia palvonta- ja kalmistopaikkoja, ja pyrki luomaan juhliin ja tapoihin kristillisen sisällön.³¹

Kreikkalaiskatolisen uskonnon vaikutuksen alaisilla alueilla 1500-luvulla uskonpuhdistusten jälkeen jatkettiin kalmistojen, kuolleiden ja elävien kohtaamispaikkojen pitämistä. Mutta 1600-luvulta alkaen luterilainen kirkko ryhtyi painottamaan siunattuun kirkkohautaan hautaamista. 1700-luvulla tuli kirkkolaki, joka teki tästä pakollisen hautauksen. Laki johti tilapäisiin hautapaikkoihin niille, jotka tulivat pidemmältä. Tilapäishaudat kuitenkin kiellettiin terveyslaililla 1879.

Kirkkojen läheisyydessä vainajia haudattiin kirkon välittömään läheisyyteen, kirkkotarhaan tai jopa kirkon sisälle lattian alle. Vauraimilla oli tavoitelluuta päästä haudatuksi alttarin kuorin läheisyyteen, jonne arvohenkilö saattoi saada kivisen tai metallisen hautamerkin. Suosion vuoksi alttarin läheisyyteen muodostui sivukappeleita alttareineen. Hautaholveja, salvottuja hautakammioita muurattiin luonnonkivestä ja tiilistä kirkkojen lattioiden alle.³²

²⁹ Hautauskulttuuri Suomessa, Kiiskinen, Aaltonen, 1992, s.7-10

³⁰ Hautauskulttuuri Suomessa, Kiiskinen, Aaltonen, 1992, s.7-10

³¹ Hautauskulttuuri Suomessa, Kiiskinen, Aaltonen, 1992, s.24-27

³² Hautauskulttuuri Suomessa, Kiiskinen, Aaltonen, 1992, s.24-27

Vuonna 1822 kiellettiin kirkkoon hautaaminen Suomessa terveydelisistä ja hygieenisistä syistä, hajuhaittojen vuoksi. Tämän ansioista varakkaimmille suvulle syntyi yhteisholveja, pieniä hautakappeleita. Mutta tämäkin kammiohautojen rakentaminen kiellettiin 1879 terveyshoitoasetuksen myötä. Niinpä palattiin jälleen vanhaan tapaan haudata ruumis maahan. 1800-luvulla yleistyivät erilliset hautausmaata asutusten ulkopuolelle, ensimmäinen todennäköisesti Porvooseen. 1789. Siunaustoimitukset irtautuivat muusta jumalanpalveluselämästä, ja ensimmäinen siunauskappeli rakennettiin 1800-luvun lopulla. Tällöin syntyivät myös puistomaiset hautausmaat.³³

Vainajasäilytys tapahtui kotona aitassa tai riihessä hautajaispäivään asti ja hautajaiskulkue lähti liikkeelle kotoa asti. Hautaustoimitus kylmässä ulkona haudan äärellä saattoi koitua ihmisten sairaudeksi tai jopa kuolemaksi, ja tästä syystä alettiin hautausmaille rakentaa erillisiä rakennuksia saattoväelle sateen ja tuulen suojaksi. Rakennuksia ei kutsuttu vielä siunauskappeleiksi, vaan ne olivat

ruumisvajoja, haudankaivuun välinevarastoja ja säänsuojia siunaustoimituksissa.³⁴

Varhaisin, todennäköisesti vanhin säilynyt siunauskappeli Suomessa on Helsingin Hietaniemen kappeli, joka on rakennettu 1872 Theodor Höijerin suunnittelemana. Ennen 1910 siunauskappeleita oli rakennettu vain alle kymmenen. Vasta 1920- 1930-luvuilla ne alkoivat yleistymään, itsenäistymisen jälkeen.³⁵

Ensimmäiset siunauskappelit olivat kuin kirkkoja pienennetyssä koossa. Tiilestä muuratut tai hirrestä veistetyt kappelit sisälsivät kappelialin lisäksi ainoastaan pienen sakastin ja vainajasäilytystilan kellarissa. Punatiilimuuratut julkisivut rapattiin tai muurattiin puhtaaksi. Historialliset piirteet, kuten päätykolmiot, symmetria tai pyöröportaalit näkyivät arkkitehtuurissa.³⁶ Funktionalismi ja klassismi jakoivat mielipiteitä arkkitehtuurissa 1920- ja 1930-luvulla. Seurakuntien edustajat erityisesti halusivat säilyttää perinteisen hillityn näköisen olemuksen, ja osa arkkitehteistä halusi viedä uutta tyyli-suuntausta eteenpäin.

³³ Hautauskulttuuri Suomessa, Kiiskinen, Aaltonen, 1992, s24-27

³⁴ Pyhän ja hiljaisuuden mailla, Niskanen, Rekola 2014, s.68-69

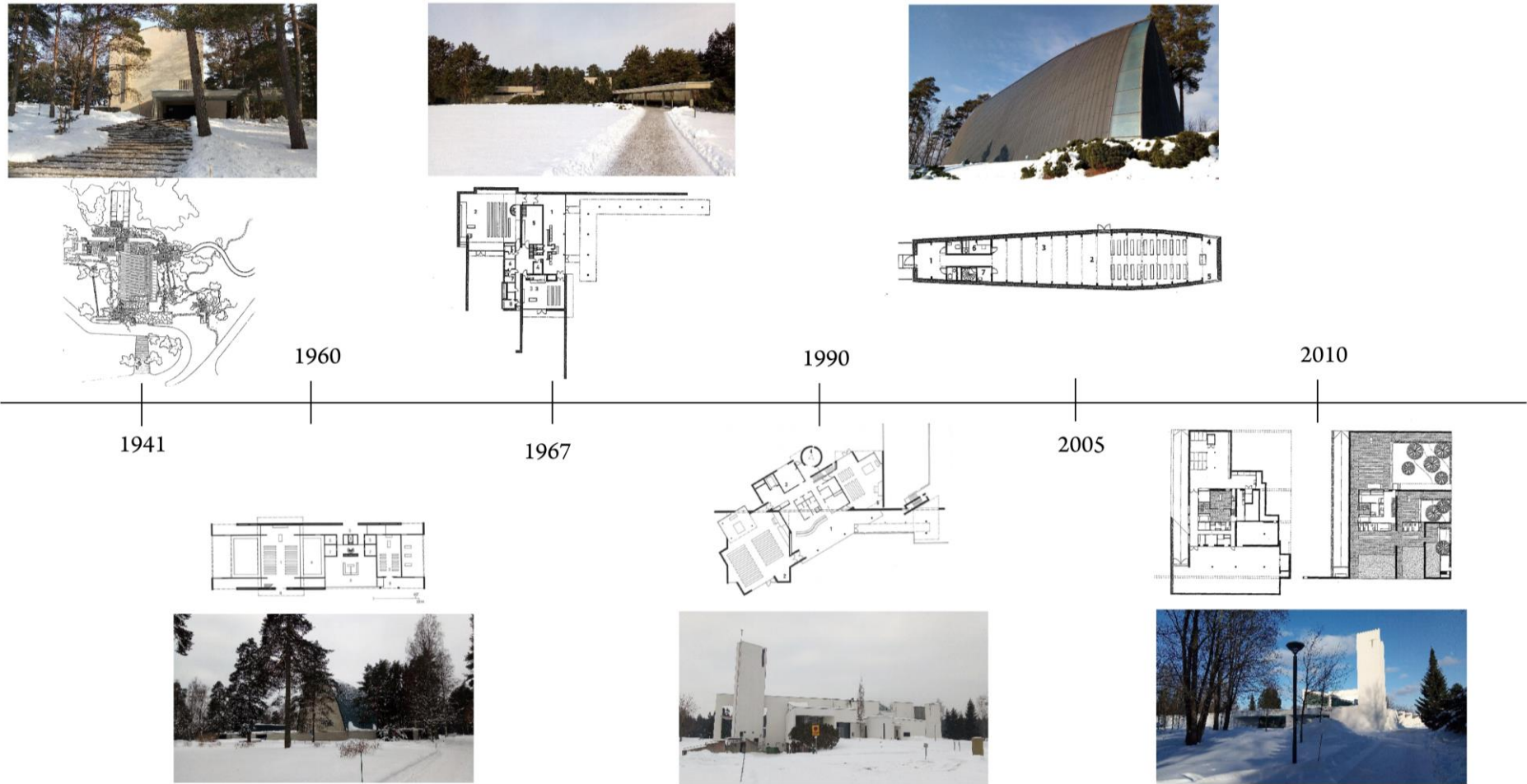
³⁵ Pyhän ja hiljaisuuden mailla, Niskanen, Rekola 2014, s.68-69

³⁶ Pyhän ja hiljaisuuden mailla, Niskanen, Rekola 2014, s.68-69

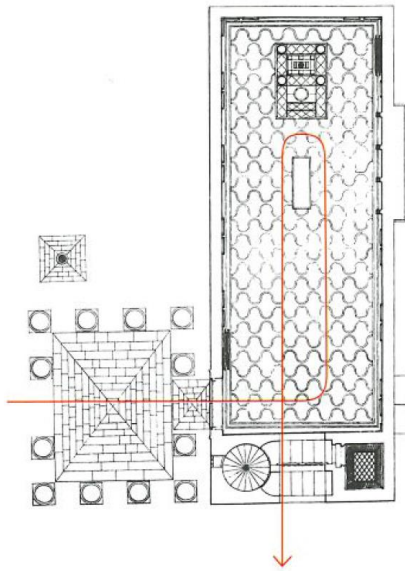

Kuva 21. Turun hautausmaan tunnelma on mystinen aamuauringon kajossa.

4 Siunauskappeleiden tilaohjelman monipuolistuminen ja estetiikan muotoutuminen

Hautausmaakulttuuri koki uudistusta, kun Gunnar Asplund ja Sigurd Lewerentz voittivat 1915 suunnittelukilpailun Ruotsissa, Tukholmassa. Ehdotuksessa Skogkyrkogården metsähautausmaa kappeliseen korosti luonnon lohduttavaa voimaa saattokulkueen reitin varrella. Luonto tarjosi reittiin kasvillisuutta, maaston erilaisia muotoja ja valonlähteitä.³⁷

Kuva 22. Sigurd Lewerentzin suunnittelemaan siunauskappeliin kuljettiin temppe-
limäisen katoksen läpi saliin, ja alttarilla antiikin Kreikasta muistuttava kolmiota tu-
kevat pilarit. Korkeussuhteiltaan sisätila tavoittelee goottilaista tyyliä ja sei-
niä koristaa listoitukset. (Jetsonen, 2003, 12-13)

³⁷ Pyhän ja hiljaisuuden mailla, Niskanen, Rekola 2014, s.68-69

4.1 Referenssi kohteet ja niiden analysointi

4.1.1 Turun Ylösnousemuskappeli

1940-luvulla sota ja köyhyys keskeyttivät ja viivästyttivät jo rakenteille aloitettujen siunauskappeleiden rakentamista. Väli rauhan aikaan 1941 valmistui sakraaliarkkitehtuurin merkittävä teos Turun hautausmaalle. Vuonna 1938 käydyn suunnittelukilpailun voitti Erik Bryggmanin suunnitelma nimeltään Turun ylösnousemuskappeli. Erik Bryggmania kiehoi Asplundin ajatukset, kuten se miten sureva liikkuu, kuinka hän jättää jäähyväiset ja poistuu vainajan luota. ³⁸*”Turun ylösnousemuskappeli on Erik Bryggmanin kirkollisen rakennustaiteen läpikotaisin pohdittujen teemojen kypsä synteesi, koko Euroopan modernissa arkkitehtuurissa poikkeuksellinen, itsenäinen, herkkä, hillitty ja äärimmäisen syvästi vaikuttava teos.”* toteaa Riitta Nikula artikkeliteoksessaan. ³⁹

Rakennus on saanut kunniapaikan kukkulalla niin kuin Suomen pronssikauden aikaiset hiidenkiukaat kunniapaikolla kukkuloilla, ja vainajansäilytystila on irrotettu kappelialista samalla tavoin kuin muinaisessa Kreikassa tempeleistä. Väriykseltään ja hiekkakivet julkisivuun upotettuna ja kvartsiittiliuskekivet sisäänkulun luona siunauskappeli muistuttaa italian kylän kirkkoja. Sen päätykolmio ja doorilaiset pylväät kunnioittavat antiikin ajan tempeleiden teemoja,

jotka ovat otettu historian matkalta osaksi kristinuskon kirkkojen teemaa. Rakennuksen massa on klassisen yksinkertainen, mutta koristeet ja taide tuovat kristinuskon sanomaa, niin kuin Renessanssin aikaan kirkot muotoutuivat. Ydin saliosan massa näyttää ulospäin klassisen symmetriseltä, eikä sivuosien ja kellotornin epäsymmetria häiritse ydintä vaan korostaa sitä.

Gotiikan piirtein epäsymmetriaa on uskallettu käyttää kappelin sisätiloissa, joka onkin ajan myötä ollut siunauskappeleissa rohkeampaa kuin tiukan symmetrian omaavissa kirkoissa. Ylösnousemuskappelissa epäsymmetrian luo sisätilassa sivukäytävä, vinosti asetellut penkkirivistöt, kirkkoarkkitehtuurin perinteen omaavasti idän suunnassa sijaitsevaa alttaria kohti kapeneva sali ja vahvasti toispuoleiset ikkunat. Kasvit koristavat salia niin elävänä kuin teräksinä viiniköynnöksinä. Alttarin taakse syvennykseen on piilotettu gotiikan tyyliä omaava korkea väritetystä lasista tehty ikkuna. Korkealle kohoava paraabelin muotoinen riemukaari, muistuttaa niin gotiikan aikaisista holveista kuin jo muinaisista pyramideista ja

³⁸ Pyhän ja hiljaisuuden mailla, Niskanen, Rekola 2014, s.68-69

³⁹ Ars Suomentaide 5, Nikula, 1990, 131

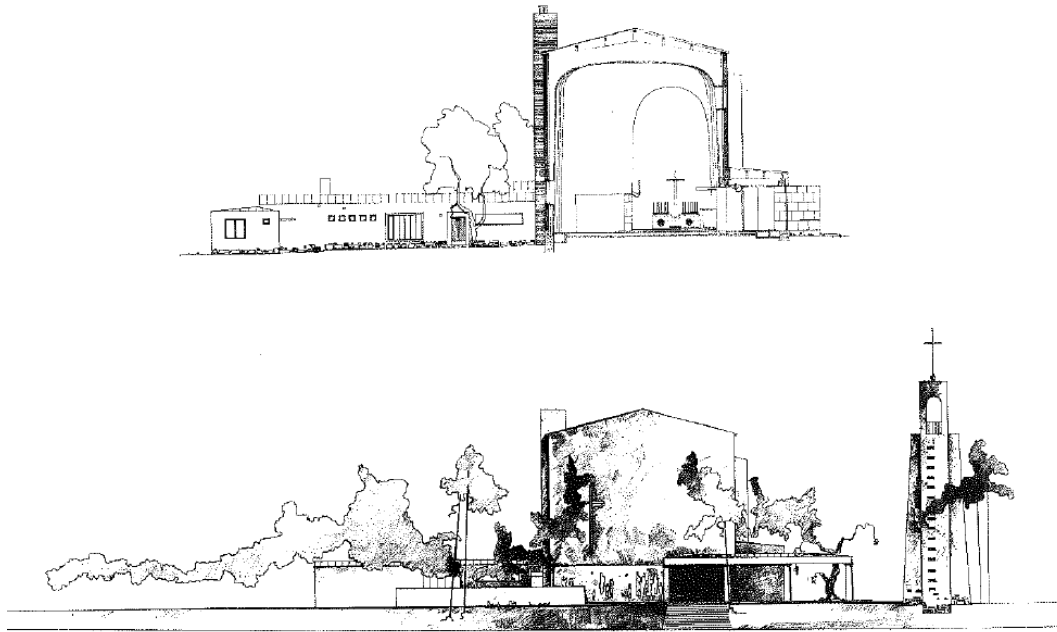
antiikin ajan aukkojen muodoista, jotka renessanssin aikaan lukittiin yhdeksi teemaksi kristinuskollisia rakennuksia.

Rakennusmateriaalina Ylösnousemuskappelissa on käytetty tiiltä, betonia ja kiveä. Tiilestä muuratun ulkoseinän ja kehysrakenteisen betonisen salin sisäosan välissä on koksikuonakerros. Matalamman rakennuksen osat siipirakennuksissa, jossa omaistenhuone, toimisto, papin ja muun henkilökunnan huone sekä ruumishuone, ovat kokonaan tiilestä muuratut. Vainajasäilytyksen ulkokatoksen käytävää ja muilta osin rapattua julkisivua koristaa hiekkakivilaatat, joissa kohokuvataidetta. Salin lattia on tehty mosaiikkityönä messinkilistoilla, kvartsiittisiruilla betonista, jossa sideaineena on käytetty valkosementtiä. Kuorin ja sisääntulon lattialaatat ovat kvartsiittiliusketta. Akustiikka on huomioitu tilassa alttaria kohti kapenevalla holvilla, johon on jälkikäteen vähentämiseksi ruiskutettu asbestosprayta.⁴⁰

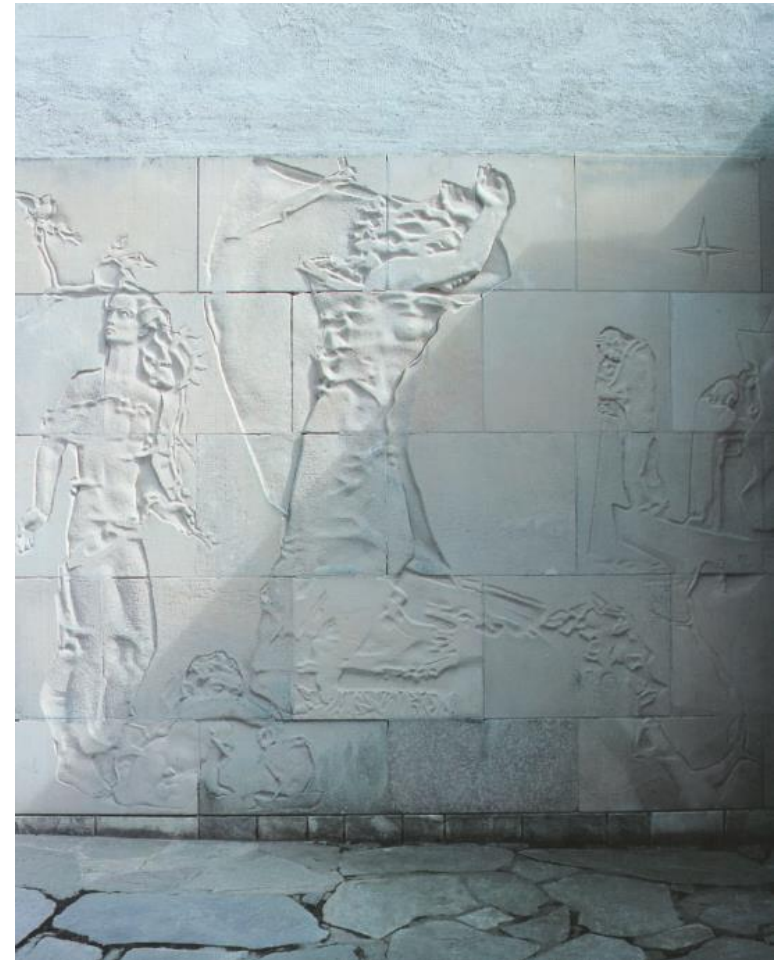
Tilaohjelmassa henkilökunnalle on oma sisäänkäynti, ja heidän tilansa ovat vainajasäilytystilan läheisyydessä. Tämä helpottaa esimerkiksi ruumisautolla saapuvien arkkujen vastaanottamista. Siunauskappelin vahtimestarin haastattelun mukaan nykyiset henkilökunnan tauko- ja toimistotilat olisivat olleet joskus asunto, jossa talonmies asusti. Tästä voi päätellä, että Bryggmanilla oli ajatuksia monitoiminnallisuudesta jo 40-luvulla. Toiminnallisuuden pohdinta oli funktionalismin ajalle ominaista. Omaistenhuone sijaitsee sakastin läheisyydessä, mahdollisesti siksi, että henkilökunta on heitä lähempänä vastaanottamassa kuin eteisessä, josta muu saattoväki kulkee. Saliin mahtuu istumaan 200 ihmistä.

Ylösnousemuskappelissa voi aistia samankaltaisia ajatuksia, kuin Asplundin suunnittelemassa kappelissa siitä, miten saattoväen reitti kulkee lohduttavan ulkoa siiloutuvan luonnonvaloveron läpi siivuovelle, josta vainaja saatetaan maan poveen.

⁴⁰ Erik Bryggman, esite siunauskappelista

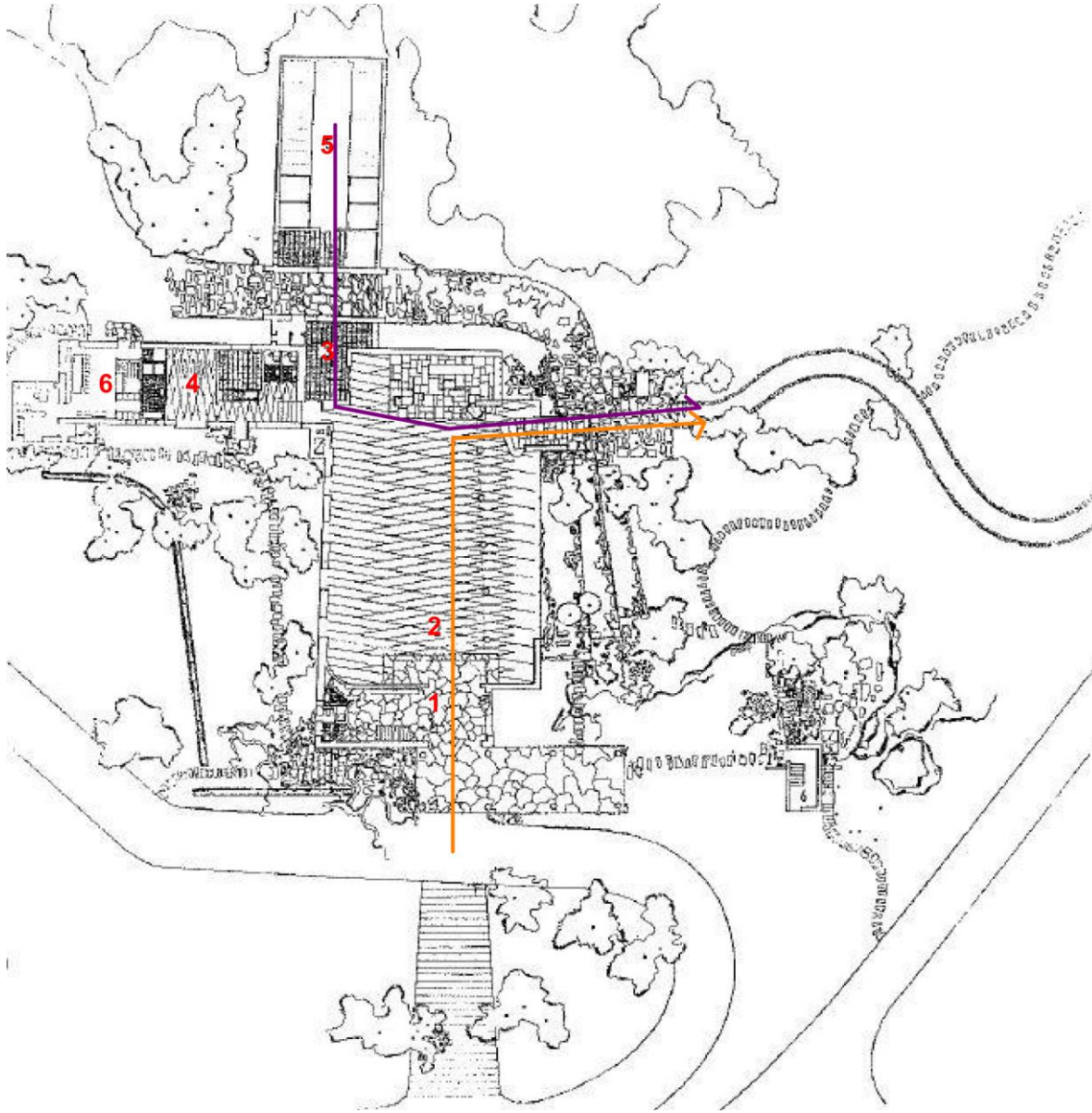
Kuva 23. Länsijulkisivupiirustuksesta ja leikkauskuvasta huomaa, miten päämassa -eli kappelisali on korotettu muusta massasta. (Jetsonen, 2003, 28-29)

Kuva 24. Julkisivussa on taidetta kohokuvion hiekkakivilaatoissa. (Jetsonen, 2003, 18)

Kuva 25. Valon kajo heijastuu alttarille kuorin sivuikkunasta.

- SAATTOVÄEN REITTI
- VAINAJAN REITTI

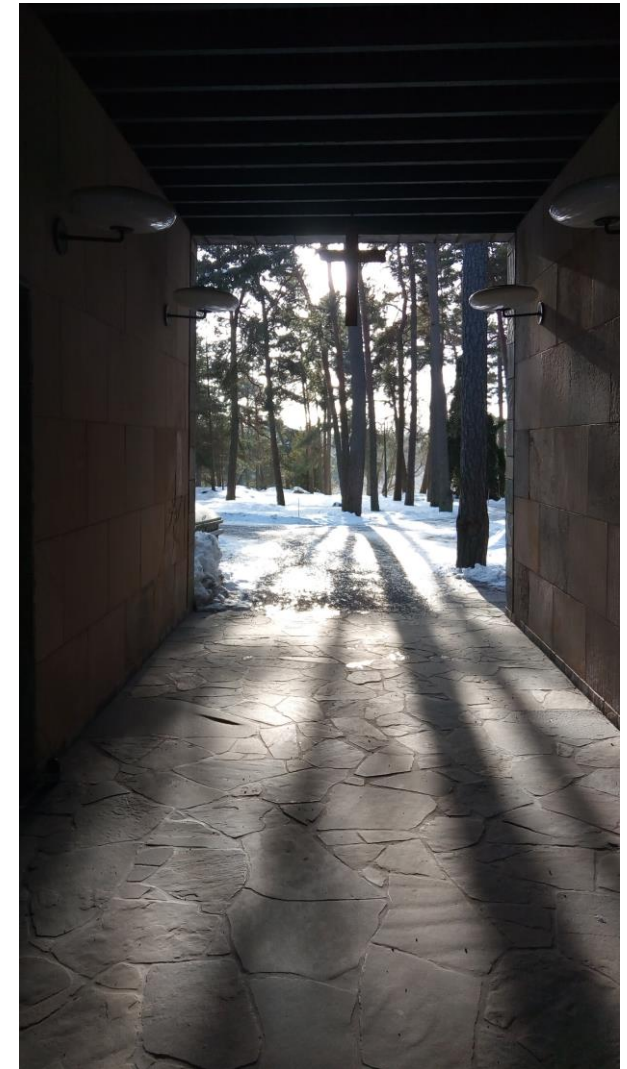
- 1. ETEISAULA
- 2. KAPPELISALI
- 3. HENKILÖKUNNAN SISÄÄNKÄYNTI
- 4. OMAISTENHUONE
- 5. VAINAJANSÄILYTYSHUONE
- 6. HENKILÖKUNNAN TAUKOTILAT JA TOIMISTO

Kuva 26. Alttarin seinää koristaa eriväriset lasi-ikkunat.

Kuva 27. Uurnan luovutukselle on varattu oma kaunis paikka.

Kuva 28. Ruumisauton saattopaikka on katettu väli-tila ruumishuoneen ja kappelisalin välissä.

4.1.2 Pyhän Ristin kappeli

1950-luvulla hyvinvoinnin tavoitteet johtivat vilkkaaseen kappeleiden rakentamiseen. Vuosittain saattoi valmistua jopa seitsemän uutta siunauskappelia. Myös tilaohjelma monipuolistui ja logistiikka kehittyi. Salin ja sakastin lisäksi rakennettiin aputiloja, kuten yleisöwc vaatesäilytys ja odotustiloja. Vainajasäilytys säilytettiin edelleen useasti kellarissa, vaikka keksittiinkin käyttää koneellisia jäähdytyslaitteita.⁴¹

Arkkitehtuurille ajan ominaisuus oli jyrkkä lähes maahan ulottuva harjakatto. Ikkunoiden ja toispuoleinen luonnonvalon määrä kasvoi saleissa. Erik Bryggmanin arkkitehtuuri innoitti monia arkkitehteja, ja suorakaiteisiin perusmassoihin liitettiin katoksia ja pergoloita.

Rakentamistapa oli perinteikästä käsityövaltaista puun veistoa tai tiilimuurausta. Myös sekarungot yleistyivät ja betonipilareita yhdistettiin tiilikuorimuuraukseen. Pintamateriaalina oli suosituin rappaus, ja yksityiskohtia koristeltiin puhtaaksimuuratuilla tiilillä tai liuskekivillä. Rapattu pinta maalattiin luonnonpigmenttisellä kalkkimaa-

lilla, puuikkunat öljymaalilla ja sokkelissa käytettiin pesubetonilaattoja, sileää tai uritettua betonia tai liuskekiviä. Puusta tehtyä kattorakennetta suojasi tiili tai saumattu teräsohutlevy.⁴²

Seinien sisäpinnat tasoitettiin, maalattiin, karkearapattiin tai puhtaaksimuurattiin. Myös erilaiset lakatut tai maalatut puiset sormipaneelit olivat suosittuja. Lattiat päällystettiin mosaiikkibetonilla, tiilillä, luonnonkivillä, lakatulla mäntylaudalla tai linoleum -matolla. Salia kalustivat riippuvat messinkiset valaisimet ja pitkät puupenkit. Umpinaisella alttariseinällä alttaritaulun korvasi suuri puinen risti.⁴³

1960-luvulla siunauskappeleiden rakentamisen vilkkaus jatkui. Siirryttiin viisipäiväiseen työviikkoon, jonka vuoksi lauantaista tuli suosittu päivä järjestää hautajaisia. Tämä lisäsi ruuhkaa siunauskappeleissa, ja niitä alettiin rakentaa myös sellaisille hautausmaille, joissa niitä jo oli.⁴⁴ Kuten esimerkiksi Pekka Pitkäsen Pyhän Ristin kappeli (1967) rakennettiin Turun Ylösnousemuskappelin kanssa samalle

⁴¹ Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s.51, 52

⁴² Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s. 52

⁴³ Pyhän ja hiljaisuuden mailla, Niskanen, Rekola 2014, s.24

⁴⁴ Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s.59

hautausmaalle. Suurempien hautausmaiden ja kaupunkien vajajansäilytystilat olivat käyneet myös pieniksi.

Pyhän Ristin kappeli on 1960-luvulle tyylinomaisen betoniarkkitehtuurin esimerkkikohde, ja se toteutettiin arkkitehtikilpailun pohjalta työllä, jonka modernisti arkkitehti Pekka Pitkänen suunnitteli minimalistiseksi. Hän totesi, että ”Vähemmän on enemmän”.⁴⁵ Rakennuksen ulkomuoto on kuin mastaba, joka oli suorakaiteen muotoinen, tiilistä tai luonnonkivistä tehty tasakattoinen hautarakennus muinaisessa Egyptissä. Toisaalta tasakatto kuvastaa 1960-luvun rakentamisen trendiä.

Rakennus on riisuttu sakraalirakennukselle ominaisista koristeluista erittäin vähäiseksi. Katosta lattiaan betonielementtisen rakennuksen aulaa koristaa yksi helmi. De profundis `Syvyydestä` kuvanveistäjä Essi Renvallin pronssiveistos kuvaa kättä pitelemässä simpukkaa, johon helmi kätkeytyy. Vahva metaforallinen taideteos kuvastaa, kuinka ihminen lepää Luojansa kädessä matkan päätyttyä.

Valoaukot ja luonnonvalon suhde rakennukseen on mietitty harkitusti. Valo saa ikään kuin betonin eloon. Salien sivuille on sijoitettu seinän pituiset ikkunarivistöt Ylösnousemus kappelin tavoin. Sisätila jatkuu ulkotilaksi. Rakennukseen saavutaan temppeleimäisten pitkien katosten alta, ja itse rakennus toimii kuin muinaiset pyramidit koneina, joihin kätkeytyy monitoimisia tiloja.

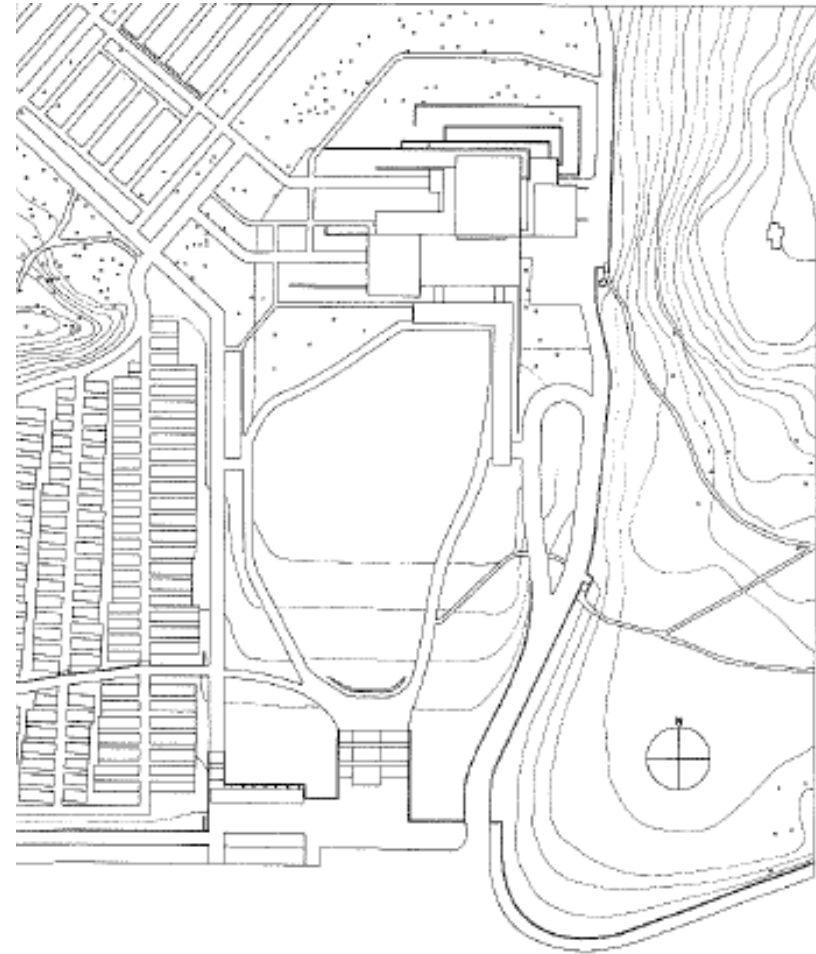
Kappelirakennus on monikerroksinen. Sisääntulokerroksen alle kätkeytyy kaksi kellaritasoa maan alle. Ekassa kerroksessa on kaksi salia, sakasti, toimistotilat, kukkahuone ja wc-tilat vieraille. Alemmassa kerroksessa ovat ruumiinsäilytystilat, joista arkku nostetaan suoraan salin alttarin eteen hissillä. Yksi sali, krematorio, uurnansäilytys ja henkilökunnan sosiaalitilat sijaitsevat samassa kerroksessa. Alimpaan kellariin on sijoitettu tekniset tilat.

Rakennus on istutettu maastoon pengerrysten ja muurien avulla. Julkisivut ja sisätilat ovat osittain puhdasvalubetonia, osittain esivalmisteisia betonilaattoja. Betonin lisäksi materiaaleina on käytetty

⁴⁵ Pyhän Ristin kappeli -esite, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä

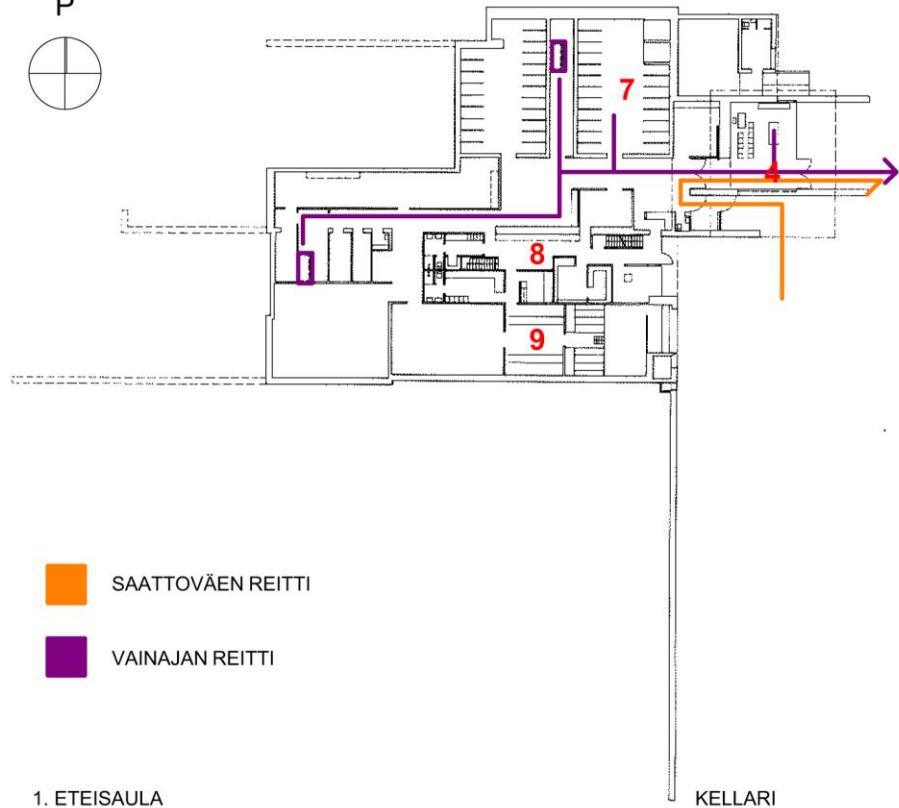
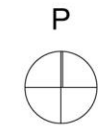
tummennettua pronssia ja tammea istuinpenkeissä sekä äänen-
vaimennusrappausta kattopinnoissa. Kiinteät alttarit ja saarnatuoli
ovat betonivalua. ⁴⁶

Siunauskappelissa on yhteensä kolme salia. Suurin on 160 saatto-
vieraalle, keskikokoinen 60 hengelle ja pienin maksimissaan 24
henkilön kokoiselle saattoväelle. Kaikkien salien alttarit on suun-
nattu pohjoiseen poikkeuksellisesti. Saattokulkueet lähtevät jokai-
sen salin sivuvovista.

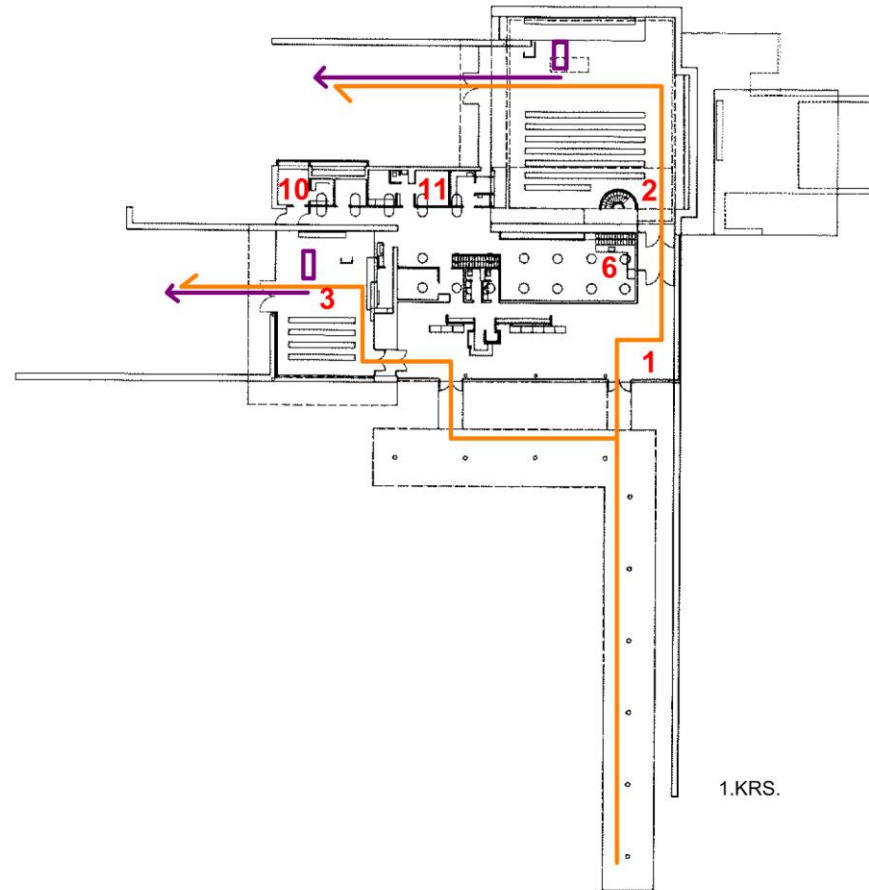
Kuva 29. Pyhän Ristin kappelin asemapiirustuksesta näkee, miten kap-
peli sulautuu maastoon. (Jetsonen, 2003, 97)

⁴⁶ Arkkitehti-lehti 2/1969, s.52-53

- SAATTOVÄEN REITTI
- VAINAJAN REITTI

- 1. ETEISAULA
- 2.-4. KAPPELISALI
- 5. HENKILÖKUNNAN SISÄÄNKÄYNTI
- 6. KUKKAHUONE
- 7. VAINAJANSÄILYTYSTILAT
- 8. HENKILÖKUNNAN SOSIAALITILAT
- 9. KREMATORIO
- 10. UURNANLUOVUTUSTILA
- 11. SAKARISTO

1.KRS.

Kuva 30. Sali jatkuu lasiseinän läpi luontoon.

Kuva 31. Pronssiveistos koristaa sisääntuloaulaa.

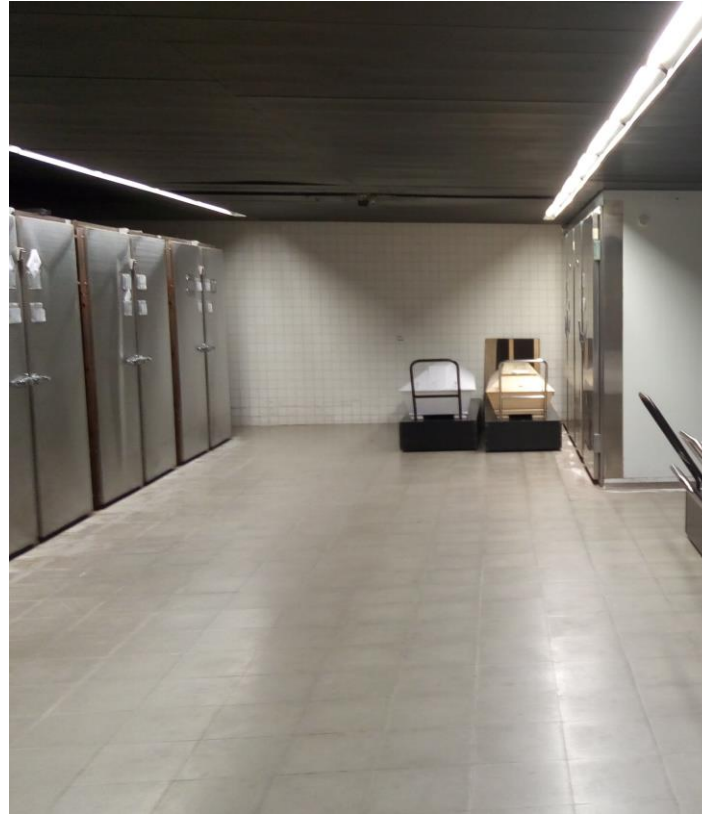
Kuva 32. Uurnanluovutukselle on oma huone, johon valettu betonista urnahylly.

Kuva 33. Ruumisautot saattamassa vainajia.

Kuva 34. Hydraulikkahissillä nostetaan arkku kellarista suoraan saliin.

Kuva 35. Ruumishuoneessa tarvitaan paljon tilaa kärryillä siirtelyä varten.

Kuva 36. Krematorion polttouuni.

4.1.3 Vatialan siunauskappeli

1960-luvulla muuriaiheet lisääntyivät arkkitehtuurissa. Niillä voitiin vaikuttaa toiminnallisuuteen ja esteettisyyteen. Kellotornit ovat usein kytketty muuriin. Viljo Revellin suunnittelemassa Vatialan siunauskappelissa (1960) muurit kehystävät rakennuskokonaisuuden. Muurit rajaavat liikkumisreitit ja katseen tarkasti tiettyihin näkyymiin, kuten pergolamaisiin sisäpihoihin, joihin on sijoitettu vesialtaat.⁴⁷ Muureista tulee mieleen 2500 eaa. muurein rajatut Saqqarat, hautatemppeilit Egyptissä.

Vatialan kappelissa karun askeettinen, betoni saattoi kappelin Suomen modernin arkkitehtuurin kansainvälisesti arvostettuihin merkkiteoksiin. Materiaalin avulla on luotu arkkitehtoninen kokonaisuus. Rakennuksen seinät on muurattu betoniharkoista ja isomman salin kattoon on toteutettu paraabelin muotoinen kuorirakenne.⁴⁸ Paraabelin muoto muistuttaa rohkeasti julkisivussa gotiikkaa, mutta muuten rakennus on klassisempi koristelultaan.

⁴⁷ Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s.59, Suomalaisen arkkitehtuurin 60-luku, Koho 2008, s.171

⁴⁸ Vatialan siunauskappeli, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1451

Ison kappelin sivuseinät ovat lattiasta katonreunaan asti lasia ja pienemmän tasakattoisen salin valon lähteenä on katon rajaa kiertävä ikkunanauha. Esijännitteiset teräsbetonikehät kannattelevat kattoa.⁴⁹ Betonin lisäksi kappelissa on käytetty puuta lautaverhoiluna pienemmän salin ja sisääntulojen katoissa sekä ulko-ovissa.

Rakennukseen saavutaan suuren keskiaulaan, joka toimii kahden salin jakajana. Aulasta kuljetaan myös omaisten odotushuoneeseen ja sakaristoon. Vainaja- ja huoltosäilytystilat ovat kellarissa. Arkku saatetaan saliin keskiaulan hissillä avulla.

Siunauskapelit monipuolistuivat toimintoiltaan 1960-luvulla, aputilojen koko ja määrä kasvoivat ja sisäänkäynnin yhteyteen suunniteltiin suuria avaria aulatilajoja. Eteisaulan lisäksi saattoväen odotuspaikaksi suunniteltiin omaistenhuoneita, joihin voidaan kokoontua ennen siunaustilaisuutta. Sakastin lisäksi henkilökunnalle lisättiin tiloja, kuten huoneet suntioille, kanttoreille ja hautausmaantöimis-

⁴⁹ Vatialan siunauskappeli, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1451

tolle, sekä tauko- ja sosiaalituloja hautausmaantyöntekijöille. Henkilökunnan ja saattoväen liikenne eriytettiin niin, että saattokulkue poistui suoraan saleista saattoreittejä pitkin sisäpihojen kautta hautausmaalle.⁵⁰

Polttohautaus lisääntyi ja Suomeen rakennettiin kuusi krematorioita uusien siunauskappaleiden yhteyteen. Kappelisalin pohjamuoto vapautui suorakaiteesta, ja joissain kappaleissa ilmestyi jopa kolmion muotoisia saleja. Myös urkujen sijoittelusta takaosiin alettiin poiketa. Kuorit ja alttareineen korotettiin usein askelman verran salin lattiasta. Sisätilojen aiheita oli vuorovaikutus luonnon kanssa ja valo.⁵¹

Sakraalirakennukset nähtiin nyt uniikkeina monumentteina ja nopeasti kehittyvä rakennustekniikka innosti arkkitehteja käyttämään rohkeammin vapaita muotoja. Betonin avulla erottauduttiin 1950-luvun tyylipiirteistä. Julkisivuissa ja sisäpinnoissa käytettiin samoja materiaaleja. Siunauskappaleita rakennettiin kuitenkin edelleen myös puusta ja tiilestä. Yksityiskohdissa käytettiin kuparia ja uusia

materiaaleja olivat asbestisementtilevy, alumiinipoimulevy, lastulevy ja erilaiset puuviilupinnat. Lattiapintoina olivat asbestivinyyli-laatta, tiili ja neliönmuotoiset tiililaatta, sekä edelleen lakattua mäntylautaa vaatimattomammassa kohteissa. Erillisiä alttariteoksia ei suosittu ja taide otettiin kiinteäksi osaksi rakennusta.⁵²

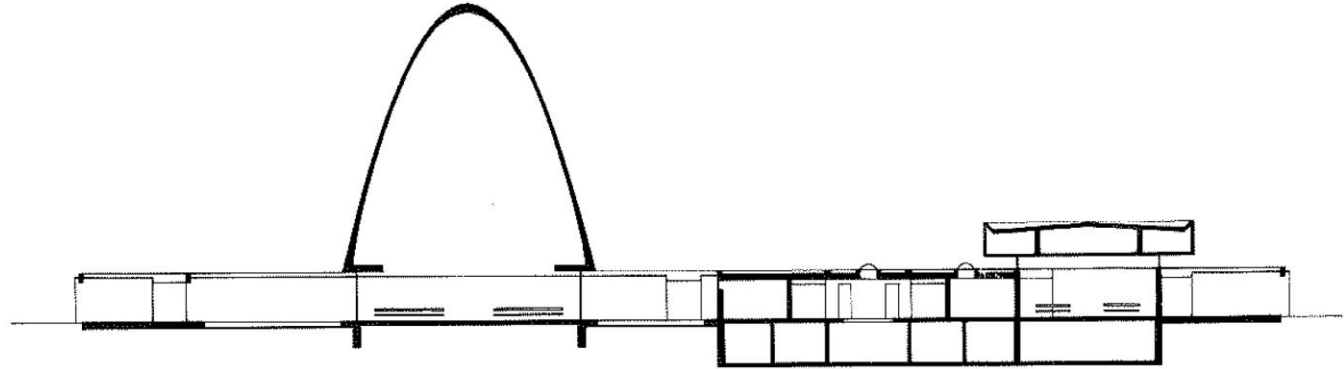
Vatjalan siunauskappeli koostuu kahdesta kappelisalista, suuremmasta ja pienemmästä. Kohdekäynnilläni eteisaulassa oli saattoväki odottamassa siunaustilaisuutta, joten en päässyt suureen saliin. Vahtimestarin haastattelun mukaan siunaustilaisuuksia oli saman päivän aikana viidet. Jotta siirtymät toimivat hautausten välillä, on kulkureitit oltava tarkasti mietityt. Suuri aulatila toimii kummankin salin odotustilana, jossa on vahtimestarin vastaanottotiski keskellä. Näin henkilökunta on heti vastaanottamassa ja neuvomassa.

Kappelin muuri sitoo kaikki massat sisälleen, ja näin monitoiminallisesta rakennuksesta on ikään kuin sidottu yksi rakennus.

⁵⁰ Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s.61-62

⁵¹ Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s.61-62

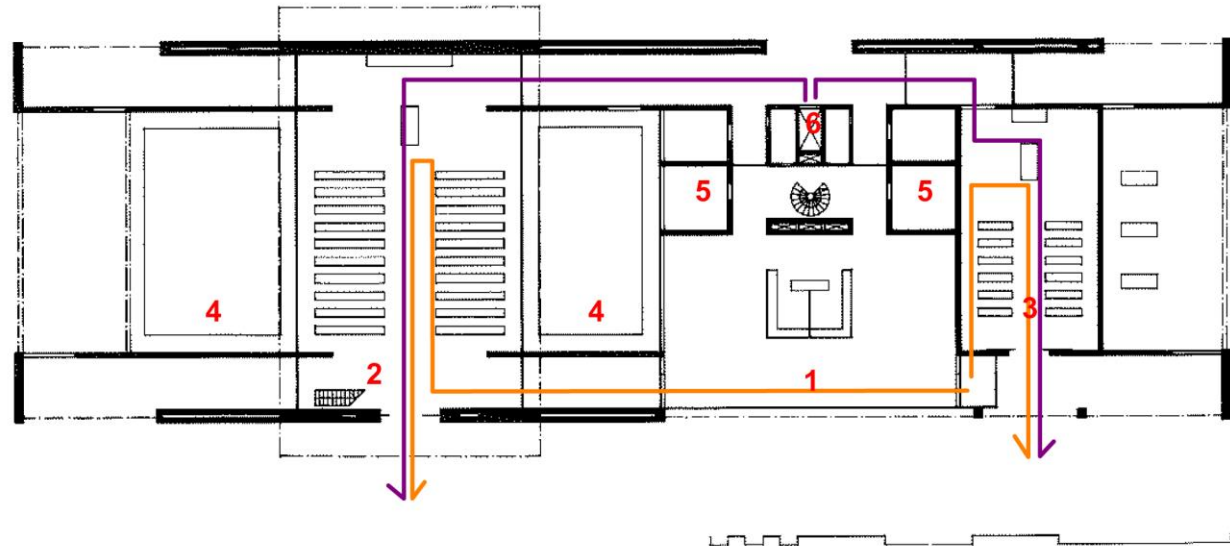
⁵² Suomalaisen arkkitehtuurin 60-luku, Koho 2008, s.165-172

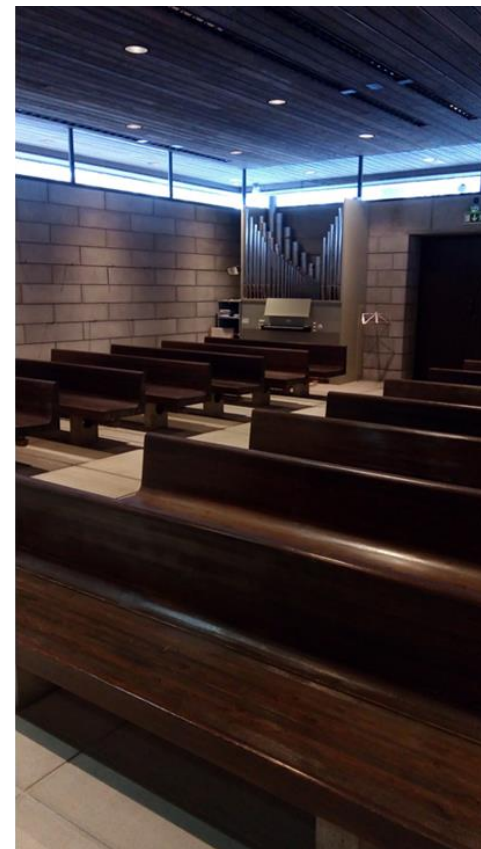

SAATTOVÄEN REITTI

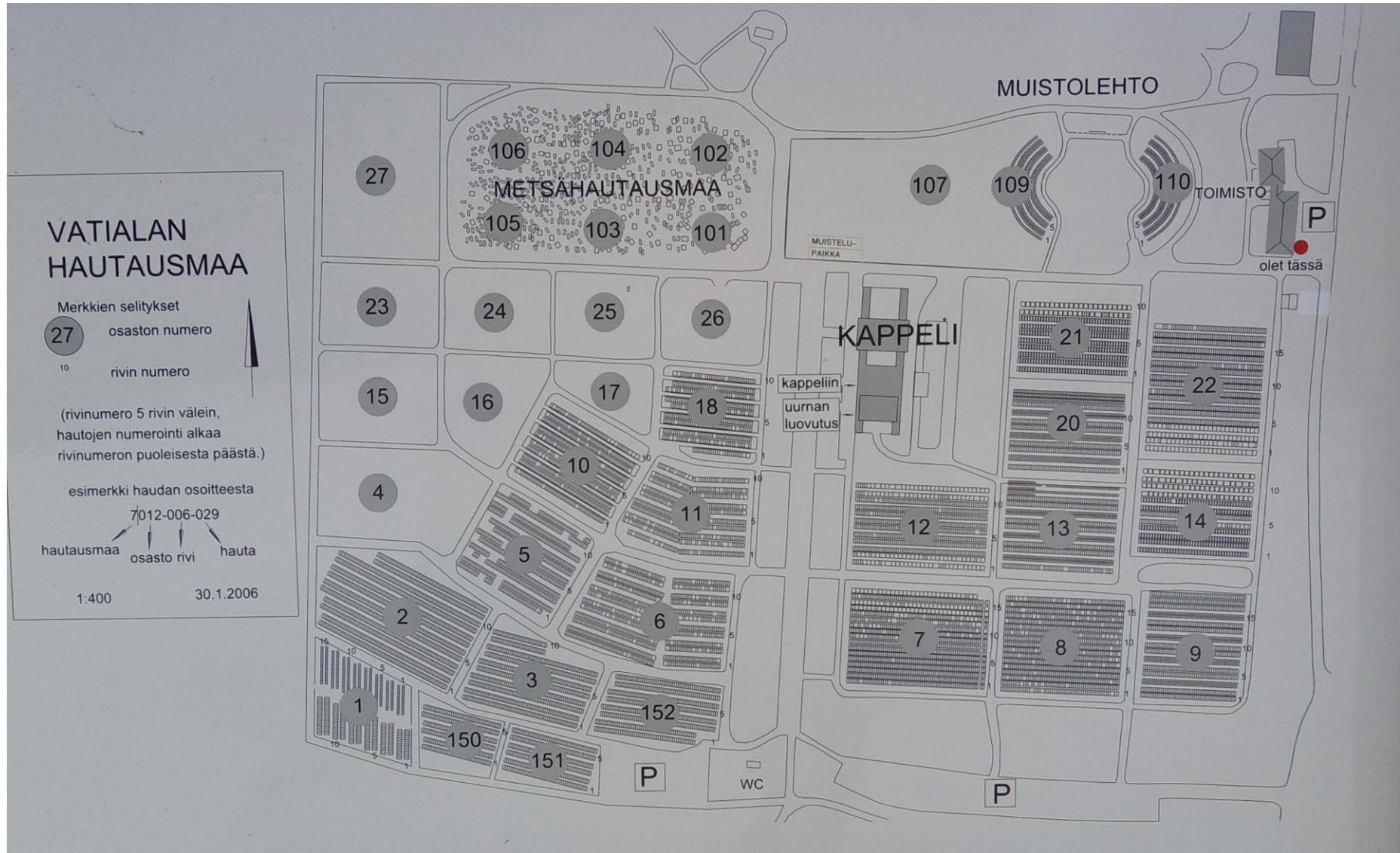
VAINAJAN REITTI

- 1. ETEISAULA
- 2.-3. KAPPELISALI
- 4. VESIALTAAT
- 5. HENKILÖKUNNAN TOIMISTOTILAT
- 6. HISSI VAINAJANSÄILYTYSTILOIHIN

Kuva 37. Pieni sali on matala ja intiimi tila.

Kuva 38. Kappeli sijaitsee hautausmaan keskellä.

Kuva 39. Rakennusta kiertävä muuri jakaa ulkotilaa puolijulkiseksi sisäpihoiksi pergolakatoksineen.

4.1.4 Otaniemen kappeli

Kuva 41. (Jetsonen, 2003, 31)

Kaija ja Heikki Sirenin suunnittelema **Otakappeli** on kappeli keskellä teekkarikylää ja tekniikkaa Otaniemessä. Nykyinen kappeli on rakennettu vuonna **1978** uudelleen, koska alkuperäinen 1957 valmistunut paloi tuhopoltossa. Kappeli on istutettu luonnon keskelle kuusten ja pihlajapuiden ympäröimäksi.⁵³

Rakennuksen hahmo on yksinkertainen, yksi muurien rajaama massa. Saliosa on selkeästi erottuva korkealla viistolla pulpettikatolla. Sakraaliarkkitehtuuri näkyy kappelissa materiaalin keinoin. Tiili on jätetty näkyville niin ulkona kuin sisälläkin. Näkyville jätetyt puunsävyiset kattorakenteet luovat sisätilaan koristeellisuutta. Lattia on tiililaatalla päällystetty maanvarainen laatta. Kalusteet kuten penkit ja alttaripöytä ovat tummaksi maalattuja ja metallirunkoisia.

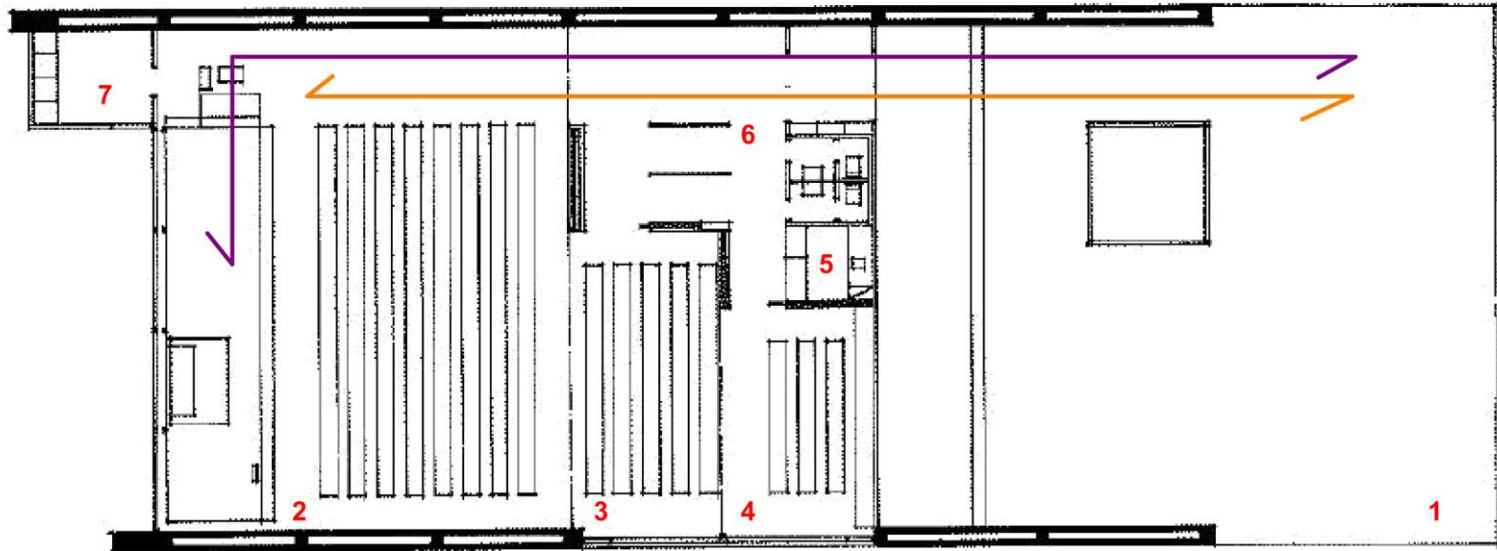
Kappeliin kuljetaan suuren muureilla puolijulkiseksi tehdyn etupihan kautta, jossa matala kellotorni ottaa vastaan. Suureen kappelisaliin kuljetaan sivukäytävää pitkin, ja alttarin lasista tehtyä taustaseinää

koristaa näkymä suoraan luontoon. Sali takaosan yläosa on kokonaan lasiseinää, ja aurinko paistaa etelän suunnasta ylviivistosta alttarille. Altтари on tämän idean vuoksi suunnattu pohjoiseen.

Kappeli on monitoiminnallinen rakennus, jossa salia on mahdollisuus suurentaa liukuoviseinää avaamalla kokoustilaan ja kerhotilaan. Kappelissa pidetään häitä, kastetilaisuuksia ja hautajaisia. Ja kerhotilan yhteydessä keittiö mahdollistaa tilan käytön esimerkiksi kirkollisiin toimituksiin liittyviä perhejuhlia. Salissa on 150 istumapaikkaa ja kerhotilassa on tilaa 40 hengelle.⁵⁴ Kappelissa ei ole ruumishuonetta, eikä se sijaitse hautausmaan keskellä. Saattokulkue saattaa vainajan ruumisautoon samaa reittiä kuin sisääntulossa.

⁵³ Sacral space, Jetsonen, 2003, s.30

⁵⁴ Espoon seurakunta

 SAATTOVÄEN REITTI

 VAINAJAN REITTI

1. ETUPIHA

2. SUURI KAPPELISALI

3. KOKOUSTILA

4. KERHOHUONE

5. KEITTIÖ

6. ETEISAULA

7. SAKASTI

Kuva 43. Sisätila jatkuu ulkotilaksi lasiseinän kautta. (Virtuaalikuvaotos Espoon seurakunta)

4.1.5 Lamminpään siunauskappeli

1980-luvulla siunauskappeleiden rakentaminen harvinaistui ja **1990-luvulla** keskityttiin laman vuoksi peruskorjaamaan vanhoja siunauskappeleita. Saavutettavuus ja esteettömyys alettiin ottaa huomioon, kuten oviaukkojen, aulan ja wc-tilojen mitoituksessa. Kappelisali käännettiin ikään kuin toisin päin, alttari pitkälle sivulle. Tällä haettiin kenties intiimimpää tunnelmaa ja saattoväki lähemmäksi arkkua.⁵⁵

Rappausta ei käytetty julkisivuissa, koska tiiviiden muovimaalien käyttöönotto oli saattanut rappauksen huonoon maineeseen, ja punatiili nähtiin julkisivuvaihtoehtona lämpimämmän ja inhimillisemmän arkkitehtuurin aikaansaamiseen. Suosittuja olivat tumman ruskeiksi poltetut, kellertävät ja vaaleat tiilet. Myös puurakenteisia siunauskappeleita rakennettiin. Sisätiloissa tiilipintojen lisäksi verhoiluna käytettiin lakattuja ja valkoiseksi peitto- tai kuultomaalattuja puupaneeli- tai vaneripintoja.⁵⁶

90-luvulla palattiin jälleen geometrisiin, mutta suorakulmasta poikkeaviin muotoihin. Siunauskappelit olivat suurikokoisia ja toiminnal-

liset tilat ja liikennereitit olivat eriytetty. Ajalle ominainen julkisivumateriaali oli valkobetoni. Myös sisätilat olivat vaaleapintaisia, ja puuverhoilut kuultokäsiteltyjä. Ikkunat olivat kiinteitä, tummia metallisia tai puuikkunoita puunsävyllä. Kalusteissa palattiin puun käyttöön, pitkinä penkkeinä sekä irtotuoleina, lakattuna mäntyisenä tai koivuisena, 1990-luvulla kuultokäsiteltynä. Lattioissa pintamateriaalina käytettiin 1980-luvulla tiililaattoja ja 1990-luvulla suurikokoisia kuivapuristelaattoja.⁵⁷

Esimerkillinen siunauskappeli 1990-luvusta on **Lamminpään siunauskappeli** Tampereella. Avaran hautausmaan vieressä, kuusiaidan johdattelemassa paikassa, asutuksen läheisyyteen on rakennettu siunauskappeli, jonka suunnittelukilpailun voittivat 1986 turkulaiset arkkitehdit Ola Laiho, Mikko Pulkkinen ja Ilpo Raunio.

Valkobetonista rakennetun suuren siunauskappelin massasta erottuu monitoiminnallisuus ja erilaiset geometriset muodot. Suorakai-teet, lieriöt, ympyrät ja kolmiot muodostavat massan, jonka halkaisee diagonaalissa levymäinen seinälinja, ja massaan upotettu kel-

⁵⁵ Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s.78-79.

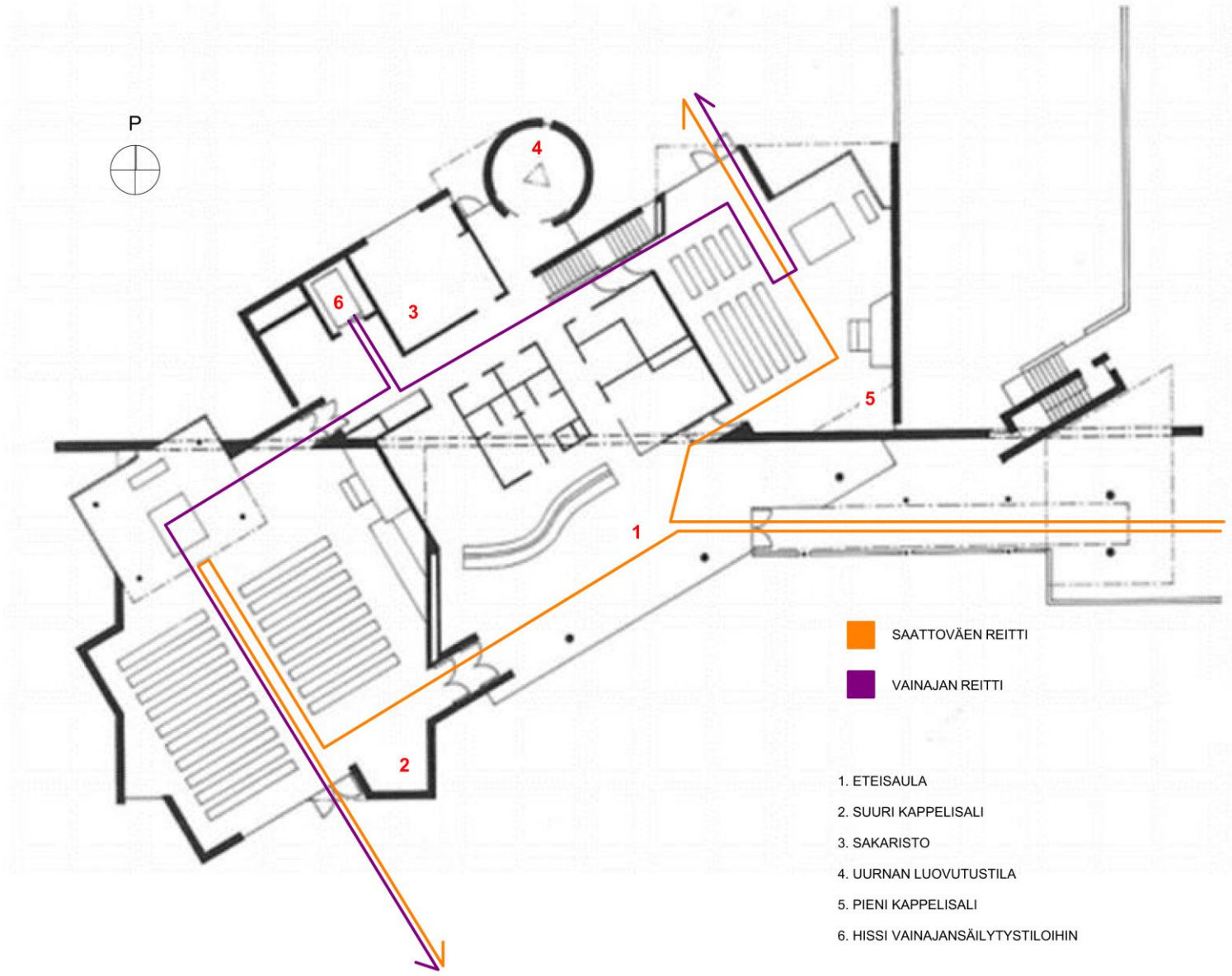
⁵⁶ Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s.78-79.

⁵⁷ Siunauskappeli rakennustyyppinä, Lehtimäki, Lyytinen, 2015, s.78-79.

lotorni. Valkoisuus yhdistää muotoja ja luonnon valo on johdettu sisälle epäsuorasti kattoikkunoista sekä ajalle ominaisilla lasitiiliseinillä. Rakennuksen lähtökohtana on valoisuus ja keveys, joka onkin ollut jo teemana Suomen siunauskappeleissa jo Erik Bryggmanin Ylösnousemuskappelista asti.

Lamminpään siunauskappeli sisältää kaksi eri kokoista salia, toinen 160 henkilölle ja toinen 40 henkilölle, joihin kuljetaan suuren aulatilan kautta. Suuri aulatilat toimii odotusaulana ja vainajan reitti on eriytetty. Saleissa toimitetaan myös hartaustilaisuuksia hautaan siunaamisten lisäksi. Saatto haudoille tapahtuu sivuovien kautta saleista.

Kellariin on sijoitettu vainajan säilytystilat ja krematorio, joka tänä päivänä odottaa peruskorjausta, eikä ole käytössä. Tällä hetkellä tuhkaukset tehdään Kangasalan Vatialan siunauskappelin krematoriossa. Uurnan luovutukselle on tehty oma kunniallinen huone, pyöreä tila jonne omaiset voivat istua huoneen reunoille. Uurna asetetaan sille varatulle tasolle huoneen keskelle, johon kolmiomaisen kattoikkunan kautta loistaa valo.

Kuva 44. Luonnonvalo huokuu alttariseinän lasitiilien lävitse saliin.

Kuva 45. Uurnanluovutustilasta on tehty kunniallinen tila, johon siiloutuu valo kolmionmuotoisesta kattoikkunasta ja kapeata lattiasta kattoon ulottuvasta ikkunasta.

4.1.6 Pyhän Laurin kappeli

Pyhän Laurin kappeli vihittiin käyttöön 2010. Kappelin ovat suunnitelleet arkkitehdit Anu Puustinen ja Ville Hara. Kappeli on rakennettu ensisijaisesti siunauskappeliiksi hautajaisia varten. Sen lisäksi voidaan järjestää myös muitakin perhejuhlia kuten kastetilaisuudet ja häät. Kappeli on myös suosittu konserttipaikka.

Pyhän Laurin kappelin pääideana on kuvata ihmisen matkaa ajasta iäisyyteen. Kappelin viesti on elämän jatkuminen, lohdun kokeminen lohduttomuudessa. Rakennuksen suunnittelutyössä on eläydytty erityisesti surevan omaisen asemaan. ”Kappeli täydentää ja eheyttää Pyhän Laurin kirkon hautausmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävää miljööä”, kuvailee Puustinen, ja hänen mukaansa kappelin käyttöikätaavoite on 200 vuotta.⁵⁸

Suurin kirkkosali ei näyttäyty kappelirakennuksen omaiseen tyyliin massasta, vaan rakennuksen massa näyttäytyy muurien ja palkkien ansiosta yhtenä isolta massana sisääntulon puolelle. Muurit suojaavat parkkipaikalta ja huoltoliikenteeltä, ja muodostaa eteen puistomaisen tunnelman. Hautausmaa on suojattu kuusiaidoin. Korkea kellotorni on kytketty muuriin kiinni.

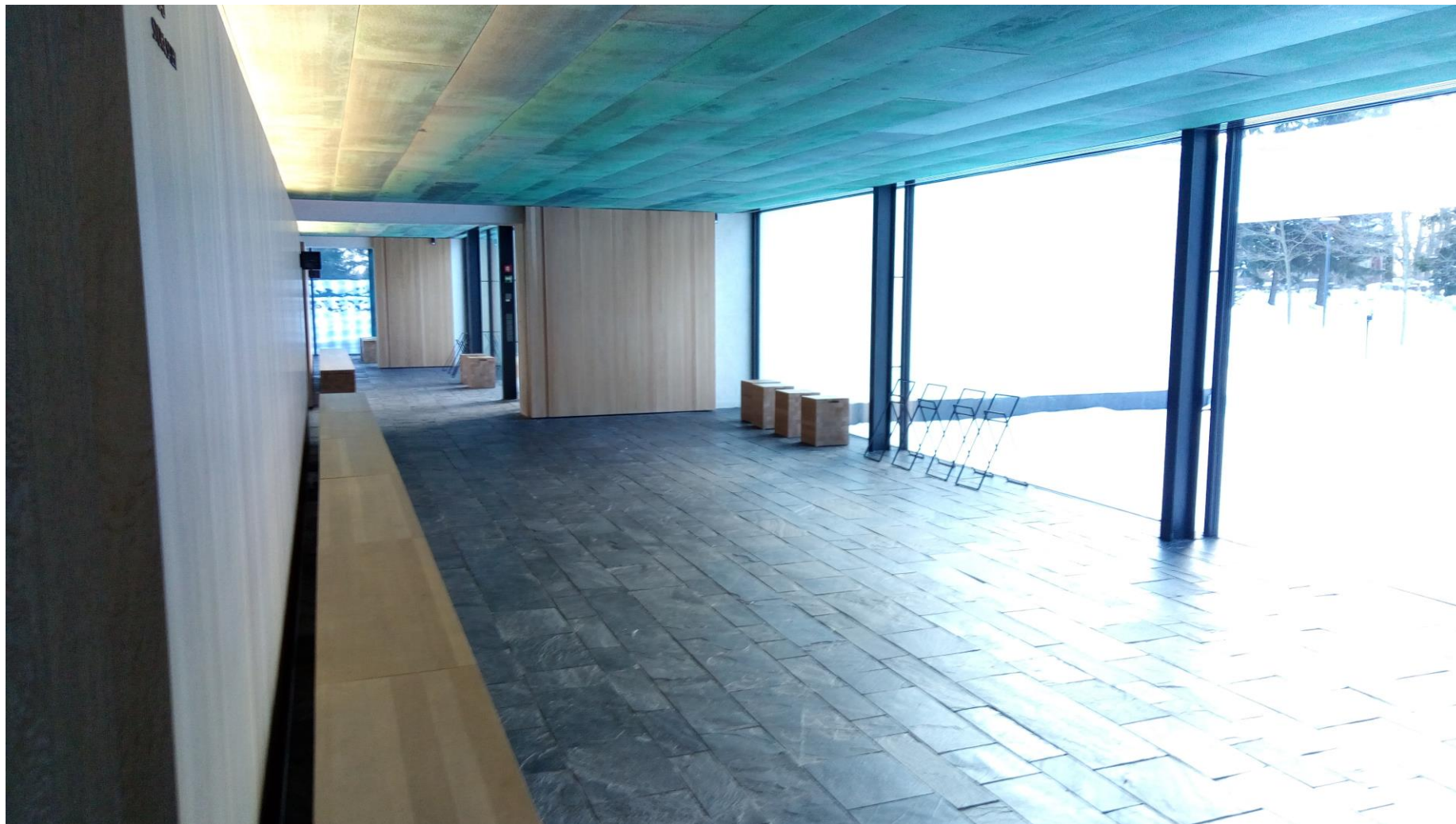
Rakennustapana on käytetty kestäväksi tiedettyä kalkkislammattua massiivitiilirakennetta sekä lisäksi kuparia, puuta ja luonnonkivimateriaaleja. Kellarin rakenteen ja väliseinät ovat puhtaaksi valettua valkokuitubetonia. Salit ovat hyvin valoisia lasikattojen ja seinien ansiosta. Niiden eteen on laitettu kupariverso, jonka läpi valo siiloutuu pehmeästi saliin.

Taidetta on rakennuksessa runsaasti. Sillä on tuotu selkeän massan sisä- ja ulkotiloihin renessanssin ajan vaikutelmia; selkeä massa ja taidetta koristeina muistuttamassa kristinuskosta gotiikan tavoin. Taiteilija Pekka Jylhä ja kuvanveistäjä Pertti Kukkonen ovat luoneet sisätilan taideteokset. Uurnahuoneen seinällä uurnille tarkoitetut aukot muistuttavat Le Corbusierin Ronchampin kappelin ikkuna-aukotusta. Ulkotilan altaissa liuskeketivet ja vesi tuovat mielikuvan muinaisajan kalmistopuistoista, jonne tuhkat siroteltiin.

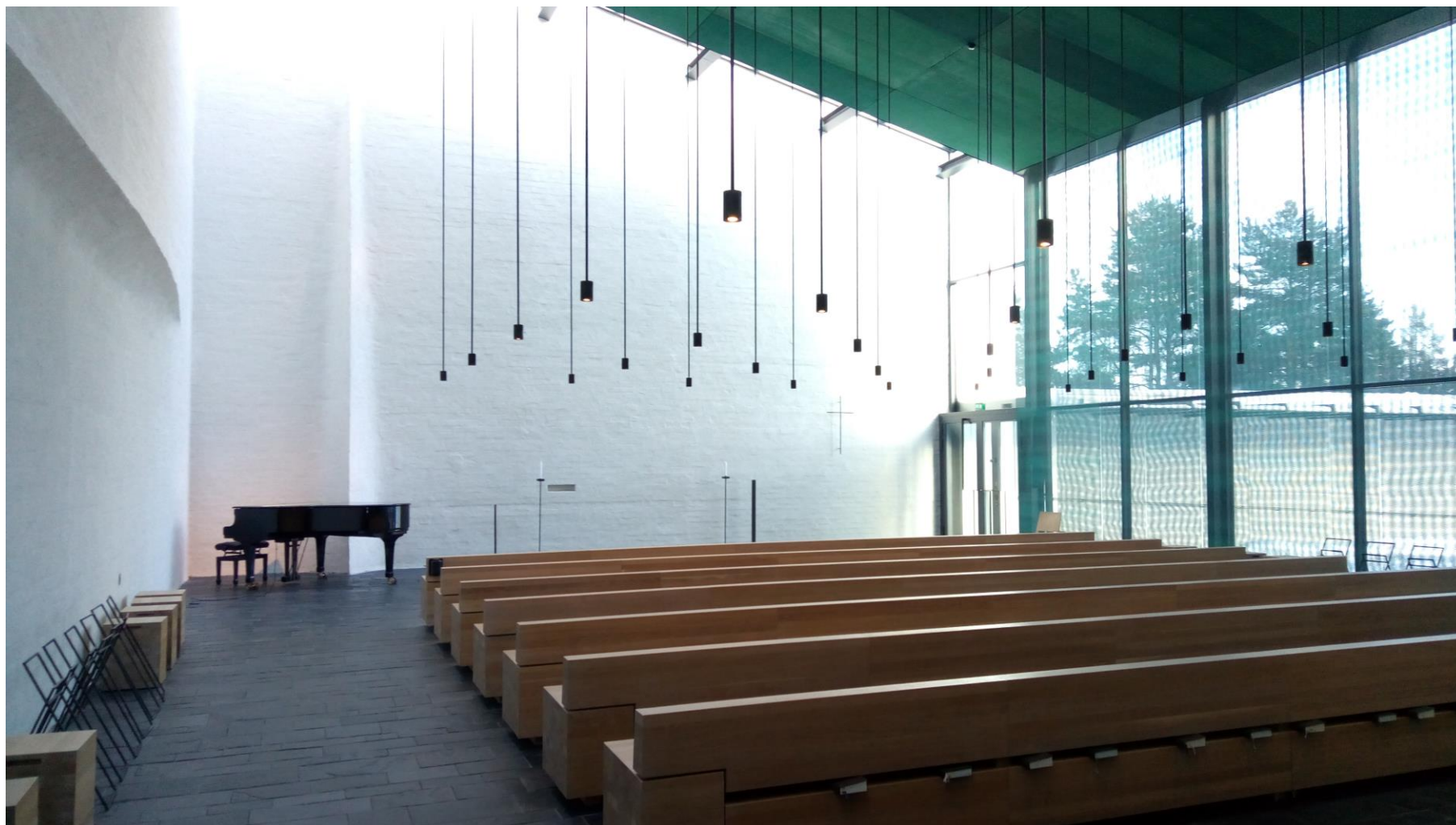
Monitoiminnallisen rakennuksen toimintaa tukee suuri kahdeksi tilaksi liukuovin jaettava suuri aulatila. Tilasta pääsee isoon saliin, jossa on 100 istumapaikkaa, ja pieneen saliin, jossa 25 istumapaikkaa.

⁵⁸ Vantaan seurakunta, <http://www.vantaanseurakunnat.fi/kirkot-ja-tilat/kirkot-ja-kappelit/pyhan-laurin-kappeli>

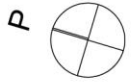
kaa. Tuhkanluovutustilassa on 10 istumapaikkaa. Portaikosta ja hissillä pääsee kellarissa sijaitsevaan näyttöhuoneeseen. Jokaiseen tilaan on luotu kaunis Pyhä tunnelma luonnonvalon keinoin.

Kuva 46. Aulatilaa on mahdollista jakaa kahdelle saattoväelle erillisiksi.

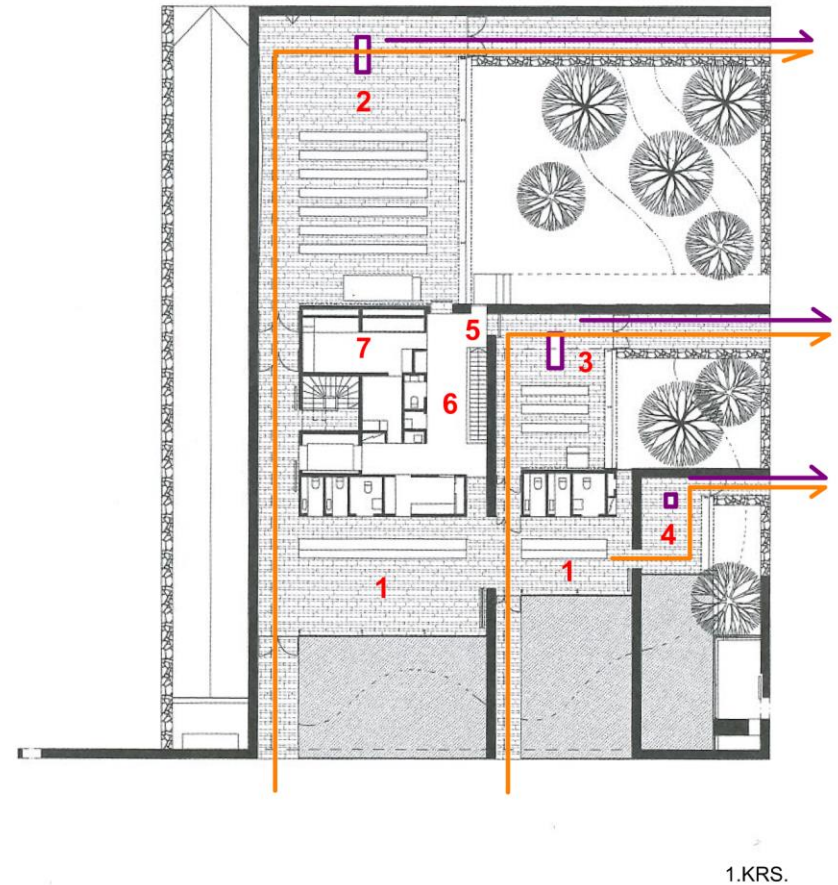
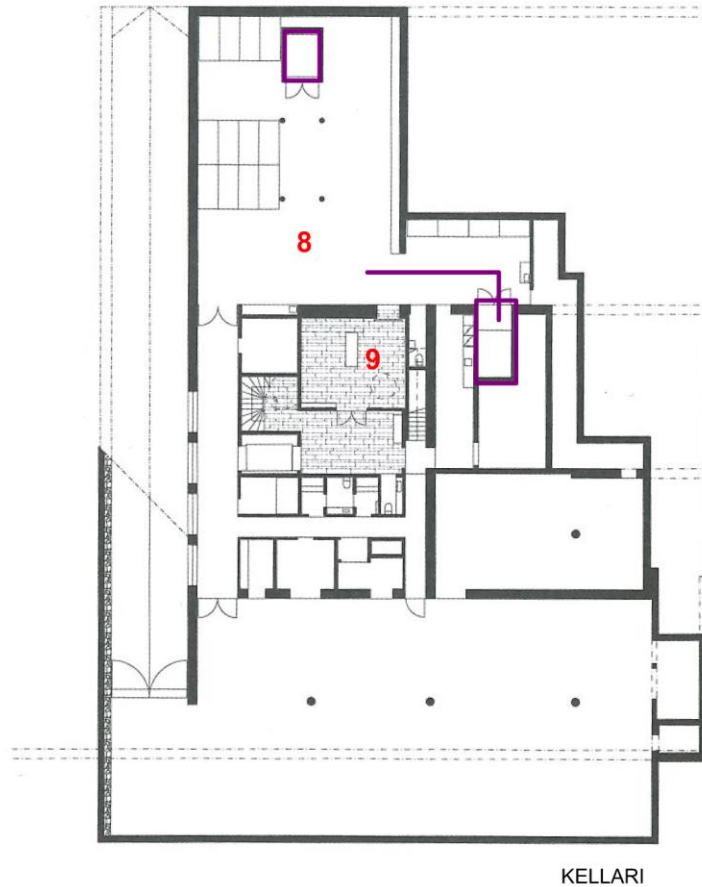

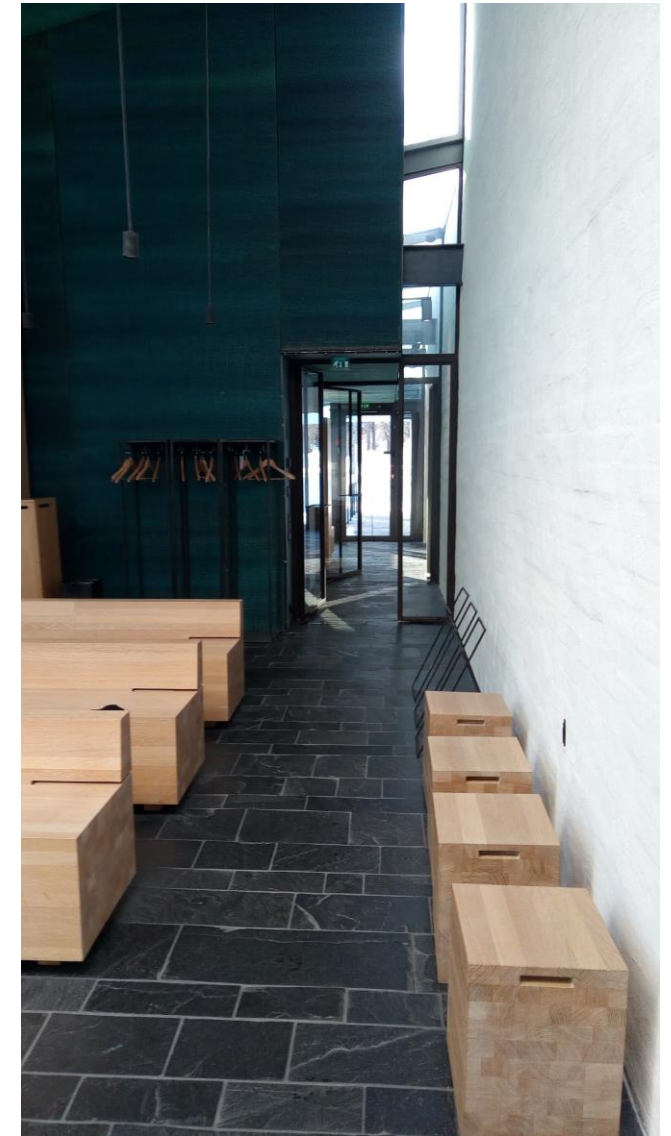
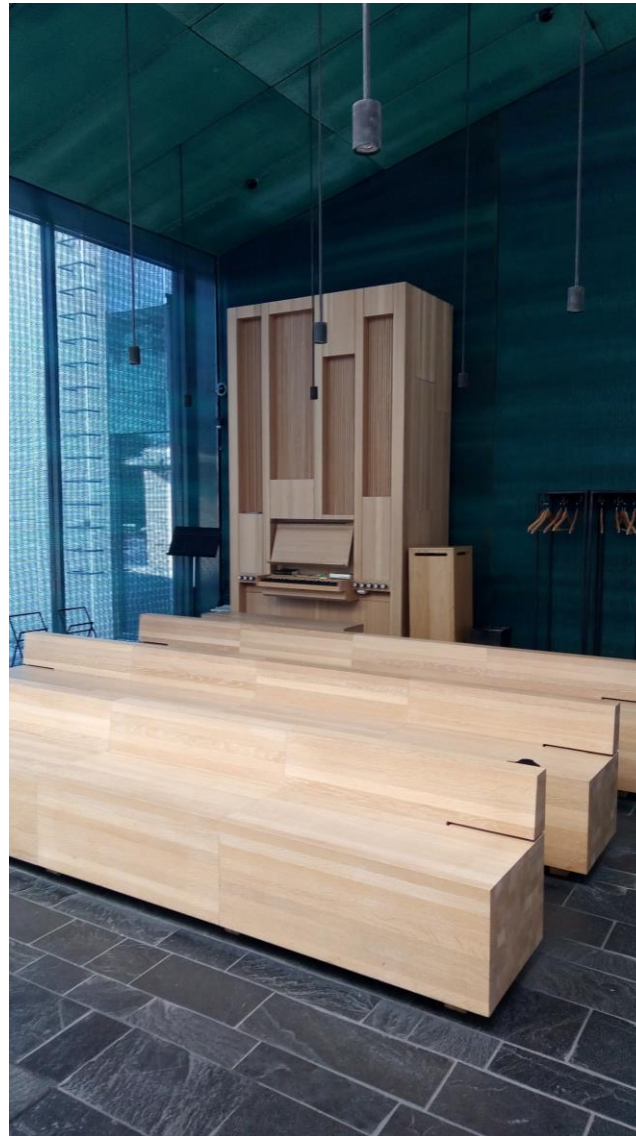
Kuva 47. Alttarille laskeutuu luonnonvalo kattoikkunasta.

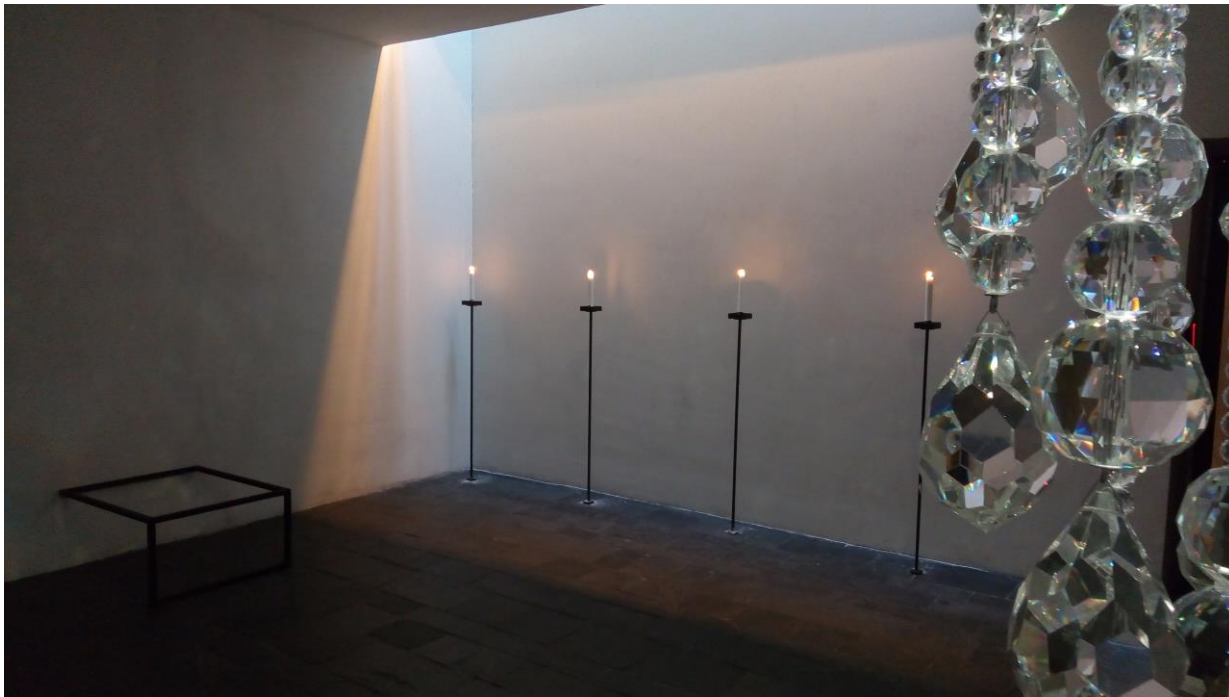
- SAATTOVÄEN REITTI
■ VAINAJAN REITTI

1. ETEISAULA
2. KAPPELISALI
3. KAPPELISALI
4. UURNANLUOVUTUSTILA
5. HENKILÖKUNNAN SISÄÄNKÄYNTI
6. HENKILÖKUNNAN SOSIAALITILAT
7. SAKARISTO
8. VAINAJANSÄILYTYSTILAT
9. VAINAJAN NÄYTTÖHUONE

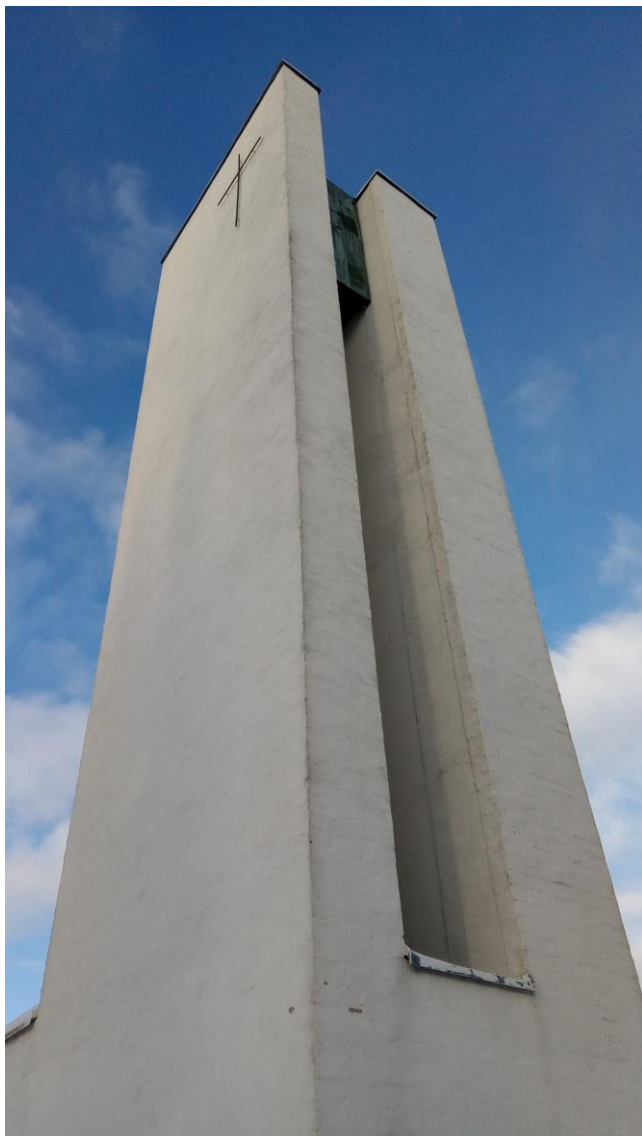
Kuva 48. Valkoisen ja mustan pintamateriaalien rinnalle on tuotu lämmin puunsävy kalusteissa ja uruissa.

Kuva 49. Vainajankatsomistilasta on luotu tunnelmallinen epäsuoran valon, kynttilöiden ja kristallitaideteoksen avulla.

Kuva 50. Uurnanluovutustilassa uurnille tarkoitetut hyllyt muodostavat tilaan taideteoksen.

Kuva 51. Jyhkeä ja monumentaalinen kellotorni kurottuu korkeuksiin

Kuva 52. Ruumisauton huoltoluiska ja saattoväen parkkipaikka on piilotettu muurien taakse.

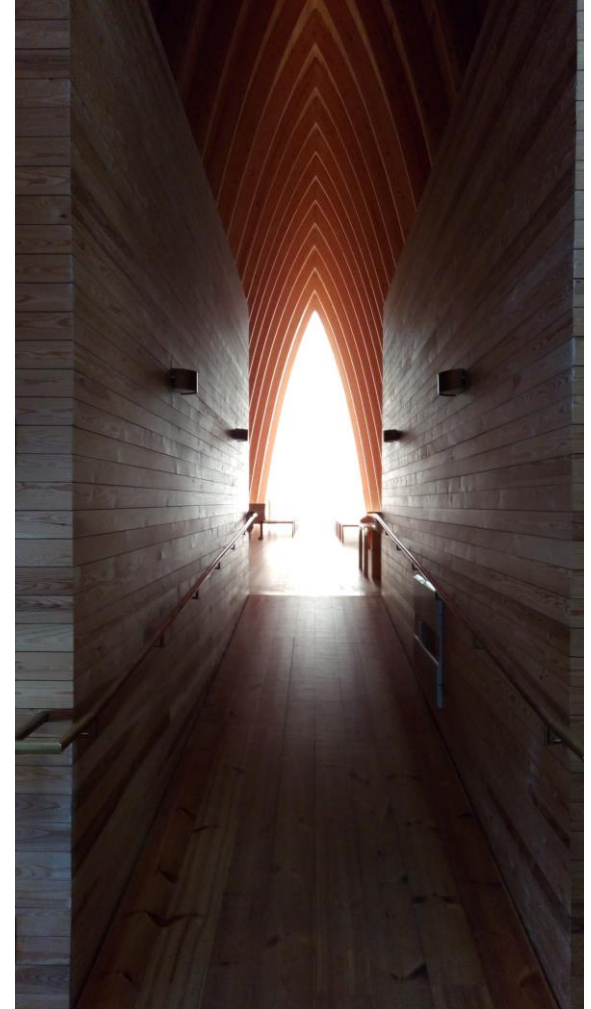
4.1.7 2000 -luvun siunauskappelit

2000-luvun jälkeen Museovirastossa kootun Suomen siunauskappelit -luettelon mukaan siunauskappeliksi siunatuista rakennuksista uusia on vain kuusi. Tavivaaran siunauskappeli Rovaniemellä 2002, Laajakosken siunauskappeli Kotkassa 2003, Lapinjärven kappeli 2003, Karvoskylän kappeli Nivalassa 2010, Pyhän Laurin kappeli Vantaalla 2010 ja Karingasniemen siunauskappeli 2016.

Siunauskappeleiden rakentamisen vähäinen määrä johtuu siitä, että vanhaa rakennusperinnettä halutaan kunnioittaa ja arvostaa. Ennen 1917 rakennetut ovat suojeltuja, mutta sen jälkeen rakennetuille kirkkohallitus antaa purkuluvan ja museovirasto lausunnon. Vanhoja kappeleita peruskorjataan ja laajennetaan. Kirkkoon kuuluvien määrä on vähentynyt, ja se on köyhdyttänyt seurakuntia, eikä ole varaa rakentaa enää suuria mahtavia kappeleita.

Uusien siunauskappeleiden joukkiossa ei ole mitään selkeästi erotettavaa tyyliä. Kaikki ovat arkkitehtonisesti hyvin erilaisia ja yksilöllisiä. Materiaaleina on käytetty teräsbetonia, tiiltä ja puurunkoa puupaneelilla verhoiltuna. Materiaalien käyttö on innovatiivista ja sisätilat on suunniteltu monitoiminnallisiksi, moneen käyttöön.

4.1.8 Turun ekumeeninen taidekappeli

Yksi esimerkki monitoimintaisesta, mutta pohjaratkaisultaan yksinkertaisesta kappelista on Turun ekumeeninen taidekappeli. Kappelissa pidetään konsertteja, taidenäyttelyitä ja eri toimituksia, kuten kaste- vihkimis- tai siunaustilaisuuksia sekä erilaisia hartauksia. Kappeli ei varsinaisesti ole siunauskappeleiden luettelossa, mutta antaa mahdollisuuden myös siunaustilaisuuksille. Kappeli ei sijaitse hautausmaalla, vaan asutuksen läheisyydessä. Kappeli sopii hautajaisiin, jossa vainaja polttohaudataan ja arkku saatetaan ruumisautoon, eikä haudalle.

Turun Hirvensaloon rakennettu Pyhän Henrikin ekumeeninen taidekappeli vihittiin käyttöön 2005. Ekumeeninen kappeli, jonka idean kehitti taitelija ja pappi Hannu Konola, on rakennettu kristittyjen yhteisen toivon maamerkiksi. Taidekappelia ylläpitää Pyhän Henrikin Kappelin Kannatusyhdistys, ja kansalaishankkeena rakennetun kappelin rahoitukseen ovat osallistuneet yli kolmesataa liikelaitosta, säätiötä ja yksityistä. Suurimpia lahjoittajia ovat olleet kuitenkin Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, opetusministeriö ja Kirkkohallitus.⁵⁹

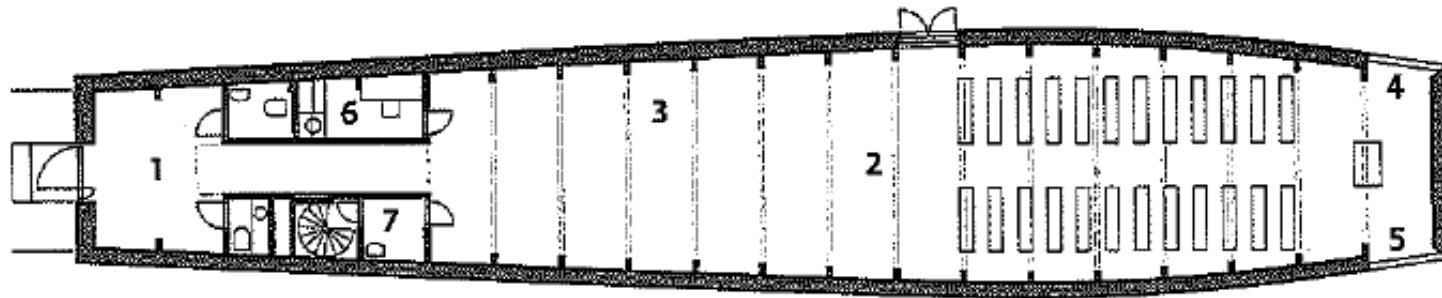
Kappelia varten järjestettiin suunnittelukilpailu, jonka voitti Sanak-senaho Arkkitehdit Oy ehdotuksellaan ”Ikhtys”. Idea kappelin muodosta lähti kalasymbolista, joka on kristillisen kirkon vanhin symboli. Rakennuksen katto muodostaa myös seinät, ja massa on ikään kuin vene toisin päin käännettynä. Gotiikan ajasta muistuttavat holvikäärret ovat liimapuusta, ja sisäpuoli täysin verhoiltu mäntypaneelilla, lattialankuin ja seinäpaneelien. Lattia on tehty rossipohjana. Ulko-verhoilu on tehty vähitellen patinoituvasta kuparista. Kappeli sulautuu hyvin ympäröivän mäntymetsäisen luonnon väreihin. Muoto on yksinkertainen ja klassisesti harmoninen.

Rakennukseen saapuminen on pohdittu harkitusti, loivan luiskan kautta, joka kulkee rakennuksen pitkän sivun suuntaisesti. Pääoven luona rakennuksen koko hämmästyttää, koska se kapenee ovea kohti, ja näyttäytyy kapeampana ja pienempänä. Kappelin vahvin arkkitehtoninen idea on kulku kapeasta hämärästä eteisaulasta salin poikki kohti luonnonvalaistua alttaria. ”Tie hämärästä kohti valoa” on kappelin arkkitehdin sanojen mukaan yksi kolmesta kristillisestä vertauskuvasta. Tämä efekti on tunnettu jo Bryggmanin Ylösousemuskappelissa, mutta tuntuu voimakkaalta ilman muita ikkunoita.

⁵⁹ Turun ja Kaarinan seurakunnat

Suomalainen mänty tuntuu luontevalta valinnalta materiaaliksi. Onhan materiaalivalinnoissa arvostettu kautta aikojen sitä, että materiaalit ovat kyseisestä ympäristöstä. Se kytkee materiaalina rakennuksen suomalaiseen rakentamisperinteeseen, on ekologisesti ajanmukainen rakennusaine, ja toimii hyvin myös akustisesti.⁶⁰ Taide on kappelin keskeinen ajatus. Ennen varsinaista saliosaa penkkeineen on taidenäyttelylle varattu oma paikkansa, mutta rakennukseen itseensä on myös kätkeyty taiteellista, kristillistä symboliikkaa, kuten kuorin vieressä ikkunoiden reliefeissä.

⁶⁰ Pyhän Henrikin ekumeeninen taidekappeli -esite

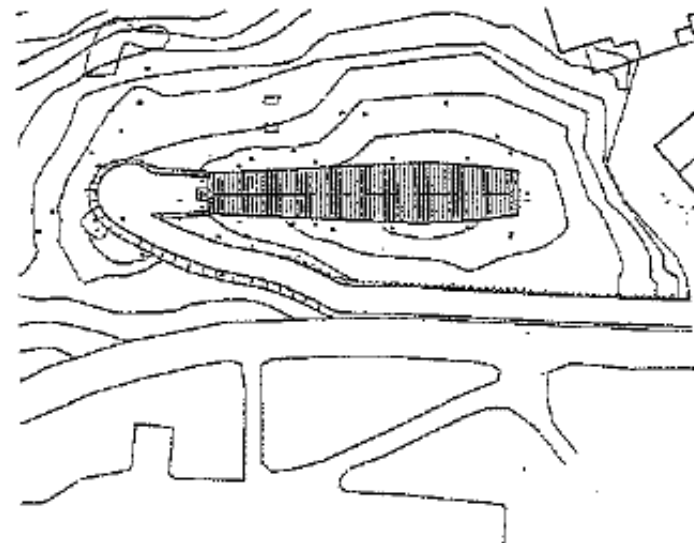

Pohjapiirros

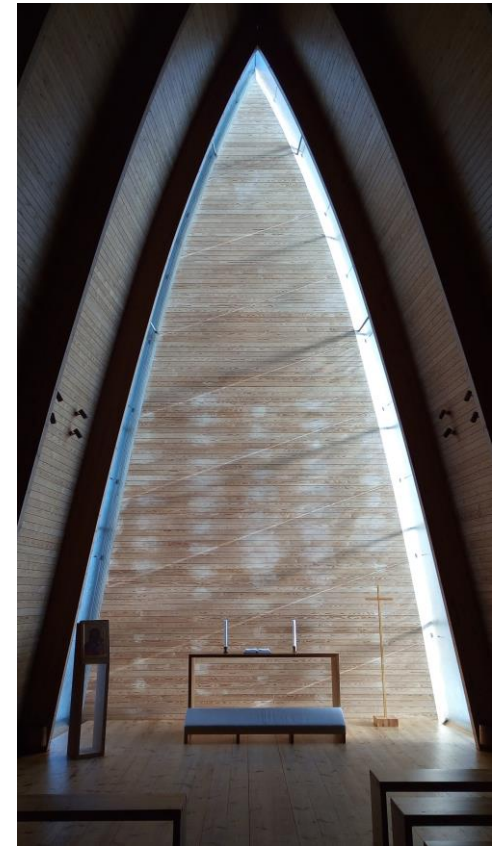
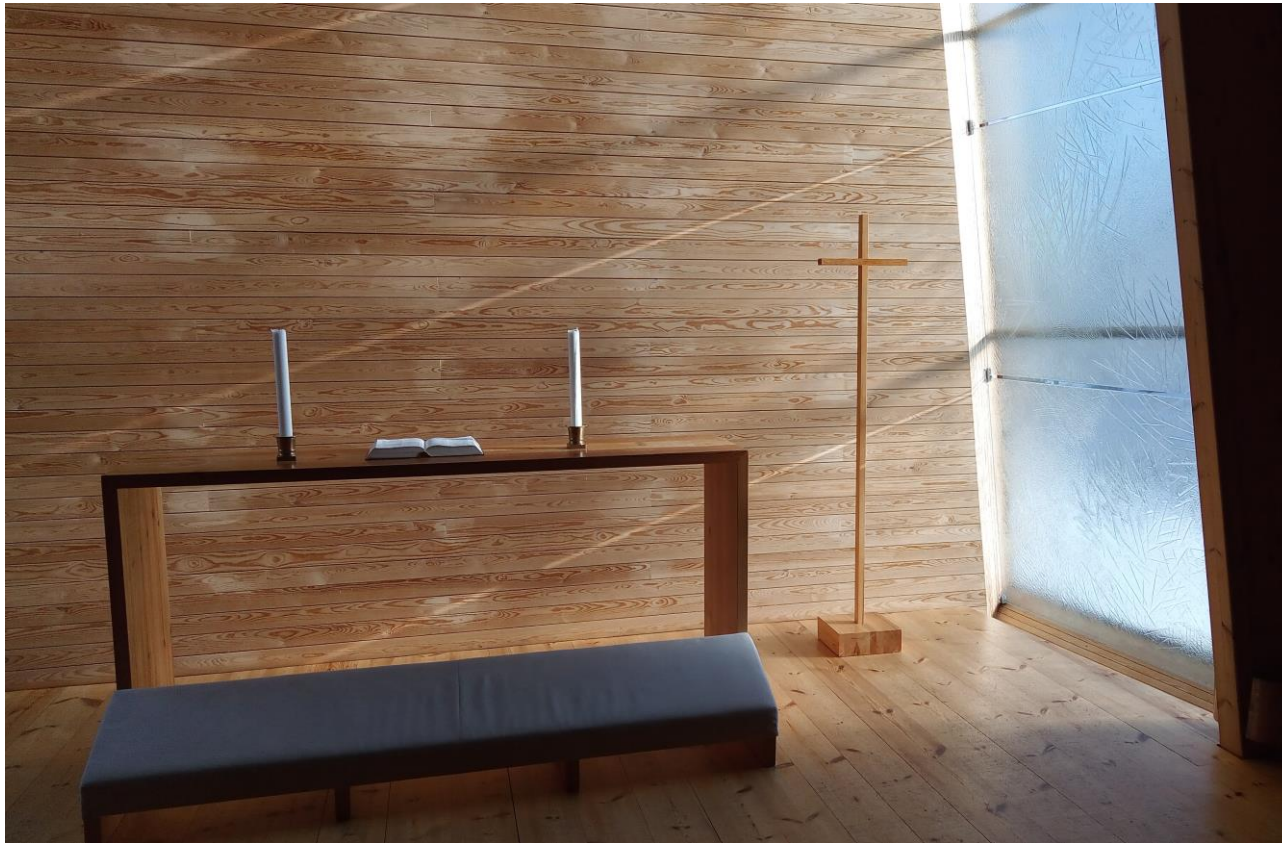
- 1 Eteinen
- 2 Kappelisali
- 3 Näyttelytila
- 4 Lasireliefi "Passio"
- 5 Lasireliefi "jubilate"
- 6 Sakasti
- 7 Varasto ja tekn. tila

Pinta-ala 300 m²
Tilaa 200 henkilölle

Asemapiirros

Kuva 53. pohjapiirustus. (Pyhän Henrikin ekumeeninen taidekappeli – esite)

Kuva 54. Alttarin lasiseinien huurteiset lasit estävät näkymän ulos ja sisälle.

4.1.9 Ulkomaalaisia kappeleita

Yksi merkittävimmistä kirkkoarkkitehtuurin teoksista on Le Corbusier`n Modulor-mitoitusjärjestelmällä suunnittelema Chapelle **Notre Dame du Haut**, Ronchampin kappeli. Kappeli poikkeaa Corbusier`n omista Standardia ja Kone-estetiikkaa ihailevista periaatteista. Se rakennettiin vuonna 1954 Toisessa maailmansodassa täysin tuhoutuneen, 300-luvulta peräisin olleen Pyhiinvaelluskappelin tilalle. Sakraalirakennus sijaitsee kukkulalla, josta on näkymät jokaiseen ilmansuuntaan, ja se tulee näkyviin vasta aivan kukkulalle saavuttaessa.⁶¹

Ronchampin kappeli on inspiroinut suomalaisia arkkitehteja modernissa ja vapaan muodon kirkkoarkkitehtuurissa. Kappelin arkkitehtuuri on vastaisku yksilöllisellä ja monumentaalisella arkkitehtuurillaan toistaan yksinkertaisempia ja samannäköisiä kappeleita vastaan.⁶²Karun askeettinen betoni pinta muistuttaa klassisesta tyylistä, mutta rakennuksen epäsymmetrinen ulkomuoto poikkeaa kirkkoarkkitehtuurin tyypillisestä ominaisluonteesta.

Notre Dame du Haut on tehty pääosin betonista ja sodan tuhoamasta vanhan kappelin kivistä. Tornit on muurattu tiilestä ja niiden kupolit valettu betonista. Kantavan ylöspäin ohenevan betonirungon pinta on päällystetty valkoisella ruiskubetonilla. Pohjoisseinän halkaisevien kaksikymmentä metriä korkeiden tornien kautta sisätilaan soljuu epäsuoraa luonnonvaloa. Raakapintaiseksi jätetty betoninen, sienen lakkia muistuttava katto kantautuu paksujen betoniseinien pilarien varaan. Kattorakenne kohoaa teräväksi kärjeksi itäseinällä, joka kaartuu kaakkoon. Altari on kirkkoperinteen mukaisesti idässä ja koveran seinän ulkopuolella on myös ulkoalttari.⁴⁰

Gotiikan koristeellisuudesta muistuttaa eteläseinää lävistävät erivärisin lasein ja kokoisin tehdyt 27 ikkunaa. Neitsyt Marian rukousteksteillä koristelluista ikkunoista heijastuu pehmeästi luonnon valo sisälle. Sähköisiä lamppuja kappelissa ei ole, vaan päivän valo ja kynttilät ainoastaan tuovat valaistuksen. Emalikoristeltu takorautainen pääovi on poikkeuksellisesti eteläseinällä. Tornit muodostavat juurilleen pienet sivukappelit.⁴⁰

⁶¹ Wikipedia, Notre Dame du Haut, Alkuperäinen artikkeli: de:Notre Dame du Haut de Ronchamp

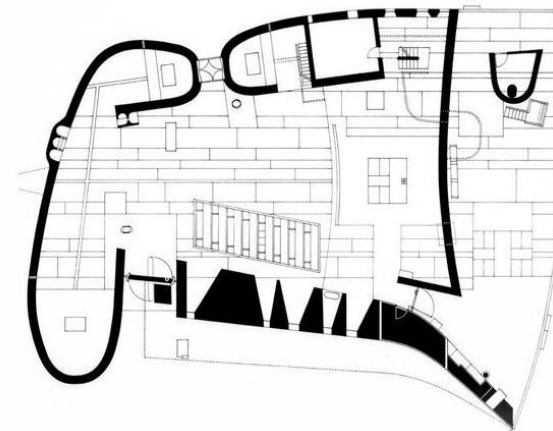
⁶² Sacral Space, modern Finnish churches, Jetsonen, s.8

Kappeli on toiminnaltaan moninainen sisältäen useamman tilan. Myös kappelin alle rinteeseen on rakennettu samasta materiaalista raakabetonista talous- ja kokoustiloja, jotka ovat osittain maan alla. Ikään kuin kappeli jatkuisi näihin rakennuksiin, samalla tavoin muinaiset pyramidit muodostivat suuremman kompleksin.

Inspiraation suurten betonisten lohkareiden suunnittelulle Corbusier`n uskotaan saaneen järjettömän suurista, tuhansien vuosien takaisista kivenlohkareista tehdyistä hautaluolista.⁶³ Kappeli on vaikuttava teos, koska jälleen sakraaliarkkitehtuurilla vaikutettiin arkkitehtuurin uuden rohkean suuntauksen käännekohtiin, alkoi modernin arkkitehtuurin aika.

Kuva 55. Kappelin katto kuroo koti taivasta. (Kuva Jetsonen, 2003, 1)

Kuva 56. Ronchampin kappeli on monitoimirakennus, jossa suuren salin ympärille muodostuu pieniä kappelisaleja. (<http://acidadebranca.tumblr.com>)

⁶³ A History of Architecture, Spiro Kostof, s.32

Yksi esimerkki ainutlaatuisesta ja yksilöllisestä arkkitehtuurista on sveitsiläisen arkkitehdin Peter Zumthorin suunnittelema pyhiinvaelluskappeli Kölnin lounaispuolelle Wachendorfin kylään, maaseudulle.

Kappeli `**Bruder Klaus Kapelle`** on rakennettu pyhimykseksi julistetun, Niklaus von Flüen, Bruder Klaus muistolle, joka kuoli vuonna 1487. Tilaajina toimivat aviopari, rakennuspaikan omistajat Hermann-Josef ja Trudel Scheidtweiler. ⁶⁴

Monoliittimainen rakennus on kaksitoista metriä korkea ja sen puoli metriä paksu betoniseinä on valettu kahdestakymmenestä neljästä eri kerroksesta, jotka muodostavat julkisivusta eläväisen näköisen. Ikään kuin kerrokset muodostaisivat eri aikakausien kerrostuman. Sileäpintainen, yksinkertainen ja monumenttimainen ulkomuoto on yksinkertainen ja klassinen. Okran, punertavan sävyinen kappeli poikkeaa muodollaan kuitenkin sakraaliarkkitehtuurille ominaisesta

symmetriasta viisikulmaisuuudella. Betonimassa on toteutettu paikallisella rakennusperinteellä sekoittamalla sementtiä, paikallista soraa ja hiekkaa. ⁶⁵

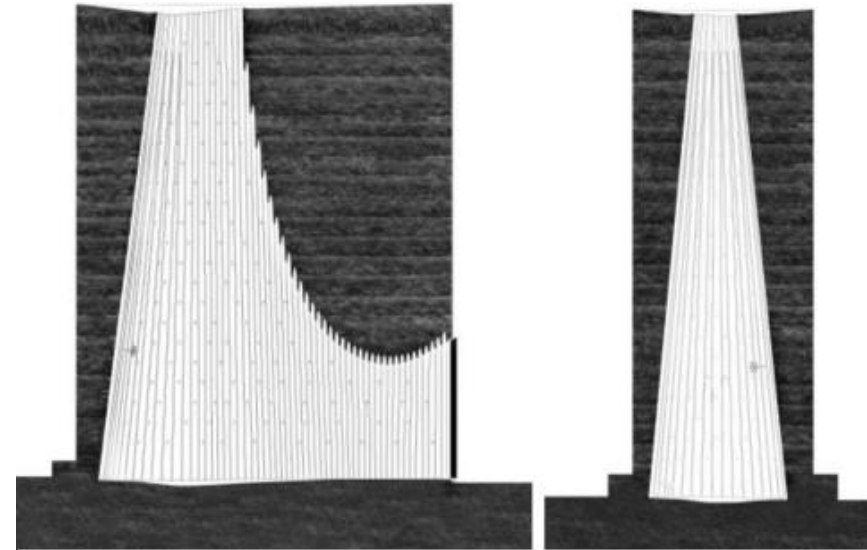
Sakraalisuus tulee esille rakennuksen kolmionmuotoisesta ovesta. Sisätilan rosoiset ja struktuurimainen pinta on tehty yli sadan kuudenrunon avulla, jotka ovat toimineet sisätilan betonimuotteina. Kun monikerroksiset betonivalut oli valettu kahteentoista metriin, puut poltettiin hiljalleen sisältä kahden viikon ajan. Tällä saatiin aikaiseksi sisätilaan maaginen, tummanpuhuva, luolamainen tunnelma, jonka valaisee katosta tuleva luonnonvalo. Lyijylattian päällä on ainoastaan yksinkertainen puinen penkki ja taideveistos. ⁶⁶

Lopputuloksena on mystisen, orgaanisen sisätilan ja geometrisen ulkomuodon yhdistelmä ja paikalleen sekä paikallisten asukkaiden avulla toteutettua nykyarkkitehtuuria. Zumthorin tyylin mukaisesti materiaali on valittu harkitusti, omaperäisesti ja toteutettu ympäröivästä maaperästä.

⁶⁴ Betoni -lehti, 1/2008, Tarja Nurmi arkkitehti SAFA, s.58-62

⁶⁵ Betoni -lehti, 1/2008, Tarja Nurmi arkkitehti SAFA, s.58-62

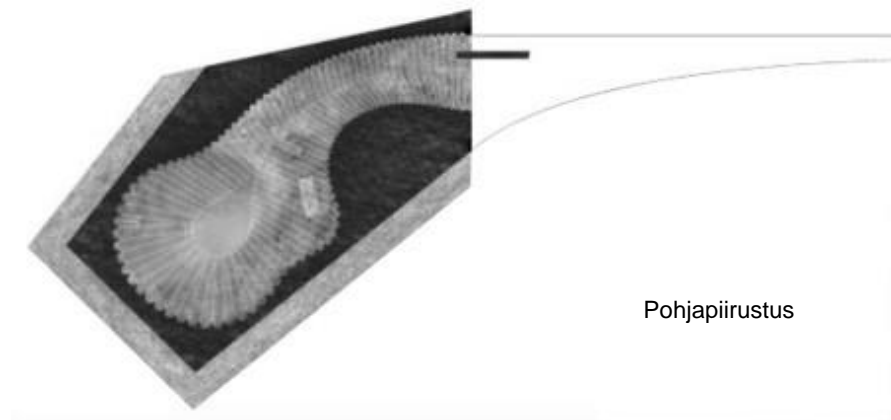
⁶⁶ Betoni -lehti, 1/2008, Tarja Nurmi arkkitehti SAFA, s.58-62

Leikkauskuvat

Kuvat 57. Pyhiinväelluskappelissa näkyy ulkopuolella klassisuus ja sisäpuolella materiaali muuttuu koristeelliseksi. Pohjamuoto muistuttaa muinaisten luolien muotoa.

(Betoni -lehti 1/ 2008, Nurmi Tarja)

Pohjapiirustus

5 Suomen ev. -lut. kirkon toiminnan muutosvaiheita

5.1 Polttohautaus

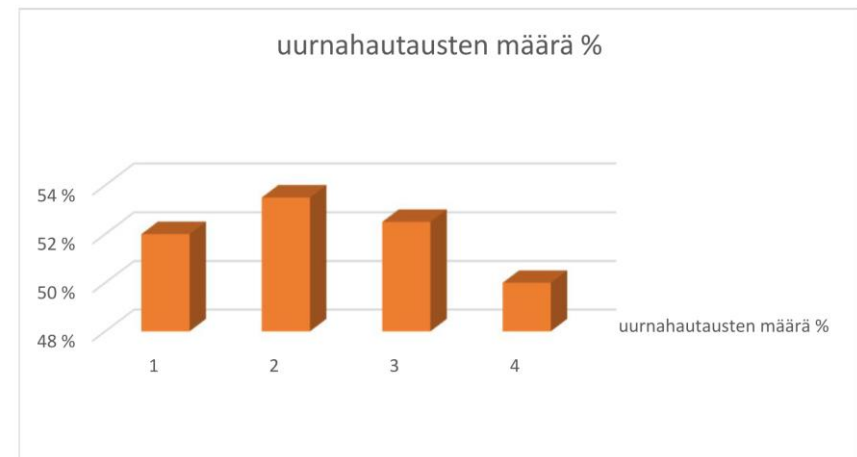
Polttohautaus on ollut yleinen monissa uskonnoissa. Myös Euroopassa se oli ennen kristinuskon tuloa perinteinen tapa haudata. Alkuaikojen kristityt suhtautuivat tuhkaamiseen kielteisesti, koska he katsoivat sen vieroksuvan uskoa ruumiin ylösnousemuksesta, ja liittyvän pakanauskontoihin. Toisaalta ruumiin tuhkaamisessa tapahtuu sama prosessi kuin maassa, mutta nopeammin⁶⁷

Toistaiseksi uurnahautauksen määrä pysyttelee samassa kuin arkkuhautausten vuosittainen määrä. Vuonna 2014 uurnahautausten määrä oli jopa 53,5% vuosittaisten hautausten määrästä Vihdissä. Tilaohjelmassa on syytä huomioida uurnan luovutushuone sekä uurnansäilytystilat, jos kappelin yhteydessä ei ole krematoriota. Vainaja siunataan ennen polttohautausta normaalien haudautusten tapaisesti kappelialissa, josta arkku kannetaan ruumisauton tai jätetään paikalleen hautajaisten päätyttyä. Uurnan haudautus lasku suoritetaan jälkikäteen. Voiko tulevaisuudessa ajatella, että ruumiin siunaaminen arkussa jätettäisiin hautajaistoiminnoista pois,

⁶⁷ Pyhät toimitukset, Lempiäinen, 2004, s.234-235

ja hautajaiset pidettäisiin niin, että urna on alttarilla? Tällä hetkellä Kirkkolain mukaan vainaja on siunattava ennen polttoa.

Hautauksia Vihdissä vuositasolla				
	1	2	3	4
vuosi	2013	2014	2015	2016
arkkuhautauksia	75	69	80	97
uurnahautauksia	70	72	83	88
sirotteluja uurnalehtoon	12	7	5	11
yhteensä	157	148	168	196
uurnahautausten määrä %	52 %	53,50 %	52,50 %	50 %
Vihdin hautausmaalla	141	132	138	134

Taulukko 58. Taulukossa on kirjattu Vihdin seurakunnan vuosikertomuksista vuosittaisten hautausten määrästä.

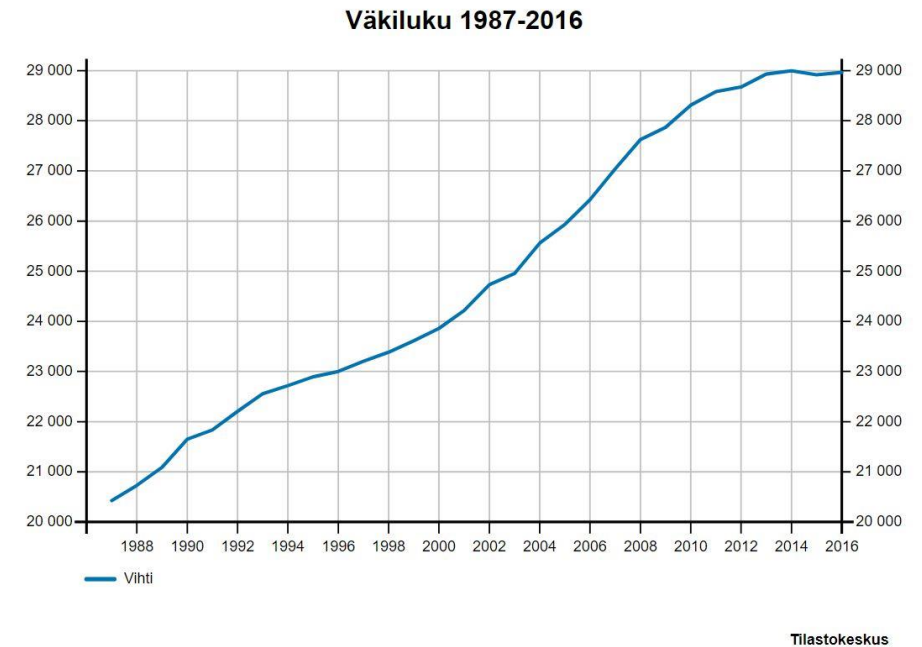
5.2 Saavutettavuus

”Miten kirkko elää yhteiskunnassa, joka maallistuu monin tavoin? Millainen on yhteisöllinen, vieraanvarainen, kutsuva ja ulospäin-suuntautuva kirkko, joka laskeviin käyriin tuijottamisen sijaan ryhtyy näkemään ympärillään yhä enemmän mahdollisuuksia ja toimi-imaan konkreettisesti niiden suuntaisesti?” pohditaan Kirkkohallituksen tekstissä Kirkkona monikulttuurisessa yhteiskunnassa, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko.⁶⁸

Tekstissä pohditaan, kuinka monikulttuurinen ympäristö toimii, ja miten kirkon toimintaa tulisi muuttaa toimijana. Samat kysymykset pätevät kirkollisiin kiinteistöihin ja käyttötarkoituksiin. Ja nämä asiat ovat historiaan katsottaessa toistuvia asioita, jos ajatellaan klassi- sen tai gotiikan arkkitehtuurin ilmaisun aikoja.

Kirkosta eroaminen on tämän päivän trendi, joka huolestuttaa kovasti seurakunnissa. Esimerkiksi Vihdin tilastojen mukaan vihtiläi- sistä enää vajaat 70 prosenttia kuuluu kirkkoon. Toisaalta kunnan

asukasmäärä kasvaa koko ajan. Uusien tilojen rakentamisessa tu- lisi pohtia mitkä ovat riittävät tilat, mutta samalla mitkä olisivat hou- kuttelevat ja seurakunnan hyvinvointia palvelevat tilat. Tärkeitä seikkoja ovat saavutettavuus, esteettömyys ja tasavertainen koh- telu.

Taulukko 59. Väkiluvun kasvu Vihdissä.

⁶⁸ Suomen ev.lutv.-lut. kirkon julkaisuja, Kirkko ja toiminta. s.4

Tasavertaisen kohtelun vuoksi esteettömyys tulee huomioida kappelin suunnittelussa, kuten inva-wc ja luiskat kulkuväyliin. Näkövammaiset tulee huomioida opasteissa, että ne erottuvat taustoista riittävästi ja kuulovammaisille tulee asentaa induktiosilmukka, joka avulla ääni siirtyy suoraan kuulolaitteeseen. Myös hyvä näköyhteys on huomioitava kuulovammaisille.

Rakennuksen tilojen käyttötarkoituksia ja toimintojen monitoiminnallisuutta olisi syytä pohtia houkuttelevuuden kannalta. Tiloja voisi vuokrata kirkkoon kuulumattomille, esim. vihkitilaisuuksiin. Tai kappelia voisi ajatella myös hartaustilaksi, jonne voi tulla hektisestä kiireen ja melun keskeltä rauhoittumaan kuka tahansa. Ovet voisivat olla avoinna.

5.3 Toimitukset sakraalirakennuksessa

Suomessa listatuista noin 280:sta kappeleista 80 prosenttia palvelevat yhtä rajattua käyttötarkoitusta, hautaan siunaamista. Siunaustoimitusten lisäksi 20 prosentissa järjestetään satunnaisesti har-

tauksia esimerkiksi jouluna tai muina pyhäpäivinä. Kylähautausmailla, joissa siunaustilaisuuksia vähäisiä määriä viikossa, voidaan toteuttaa myös muita toimituksia kuten avioliittoon vihkimistä tai kastetilaisuuksia. Jossain siunauskappeleissa on haluttu pitää vihkitilaisuus rakennuksen hienon arkkitehtuurin ja intiimin tilan vuoksi, kuten esimerkiksi Vantaalla Pyhän Laurin kappelissa.

Vihkimistilaisuuden pidon mahdollisuus rajautuu siihen, kuinka ruuhkainen siunauskappeli on hautajaisten suhteen. Esimerkiksi Vatjalan siunauskappelissa, Pyhän Ristin kappelissa ja Turun Ylösnousemuskappelissa hautajaisia on useat päivässä ja monena päivänä viikossa. Ja toisaalta osa kappeleista on niin karun askeettisia ja täysin hautojen ympäröimä, että harva niissä haluaisi häitä viettää. Osa kappeleista on kauniita, kuin pienoismalleja kirkoista.

6 Johtopäätökset

Siunauskappelin toiminnallinen sisältö on muodostunut oleelliseksi osaksi arkkitehtuuria, sillä tilaohjelma ja sen käyttötarkoitus kulkevat tietyn kaavan mukaan ja on yksiselitteinen. Fenomenologia eli miten koemme tilat ja tilan elementtien metaforalliset yksityiskohdat tukevat puhuttelevia tilasarjoja kappeliin saavuttaessa, vainajan saattoon ruumishuoneelta siunauskappeliin ja salista hautausmaalle. Reitit lohduttavat surevaa ja luovat ylevää melankoliaa. Filosofista, estetiikasta ja toiminnallisuudesta kehkeytyy kappelirakennuksessa toisiaan tukeva synteesi.

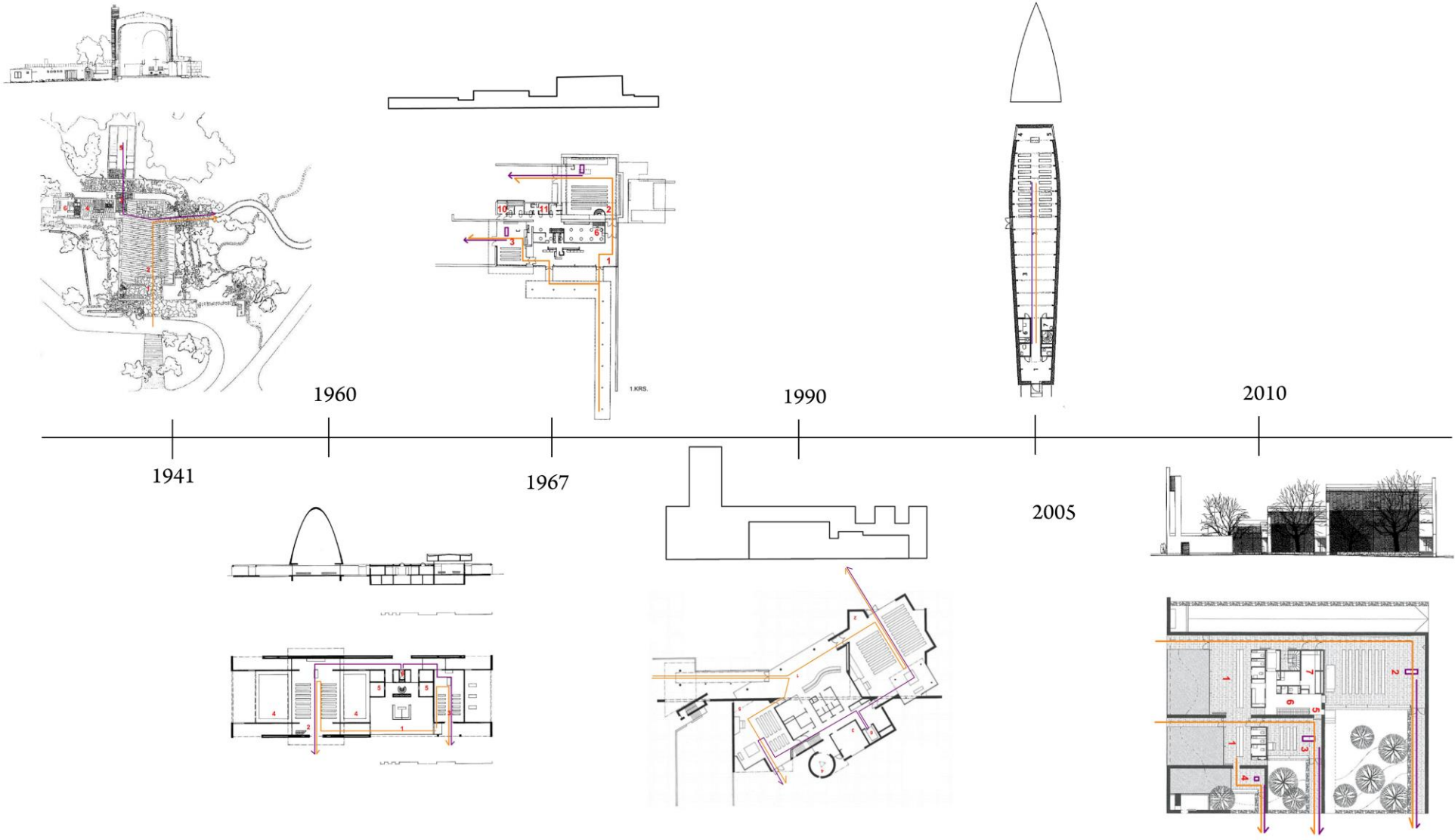
Valituissa otoksissa eli referenssikappeleissa toistuu historiallisia teemoja, symmetria, ulkopuolen yksinkertaisuus ja sisätilan koristeellisuus. Materiaalivalintoihin ovat vaikuttaneet ajalle ominaiset trendit, kuten esimerkiksi Ylösnousemuskappelissa rapattu julkisivu, Pyhän Ristin kappelissa sekä Vatialan kappelissa 60-luvun betonibrutalismin tai Lamminpään siunauskappelissa valkobetoni.

Toiminnallisuuden kannalta kulkukaaviot toistavat samaa kaavaa siunauskappeleissa. Saattoväki saapuu suuren aulan kautta, ja vai-

naja tuodaan taustakäytävää pitkin tai hissillä suoraan alttarin ääreen. Saattokulkue lähtee yhdessä kuorin sivuovesta. Kirkon toiminnan muutoksista eli esimerkiksi polttohautausten lisääntymisen ansiosta useissa kappeleissa on tuotu uurnan noutamiseen tarkoitettu tila, josta on tehty salin tyylin mukaisesti juhlava ja kunniallinen. Vaikka kappeli sisältäisi useita saleja, on ne sidottu useissa kohteissa yhteen muurien avulla. Näin rakennus näyttäytyy yhtenä massana.

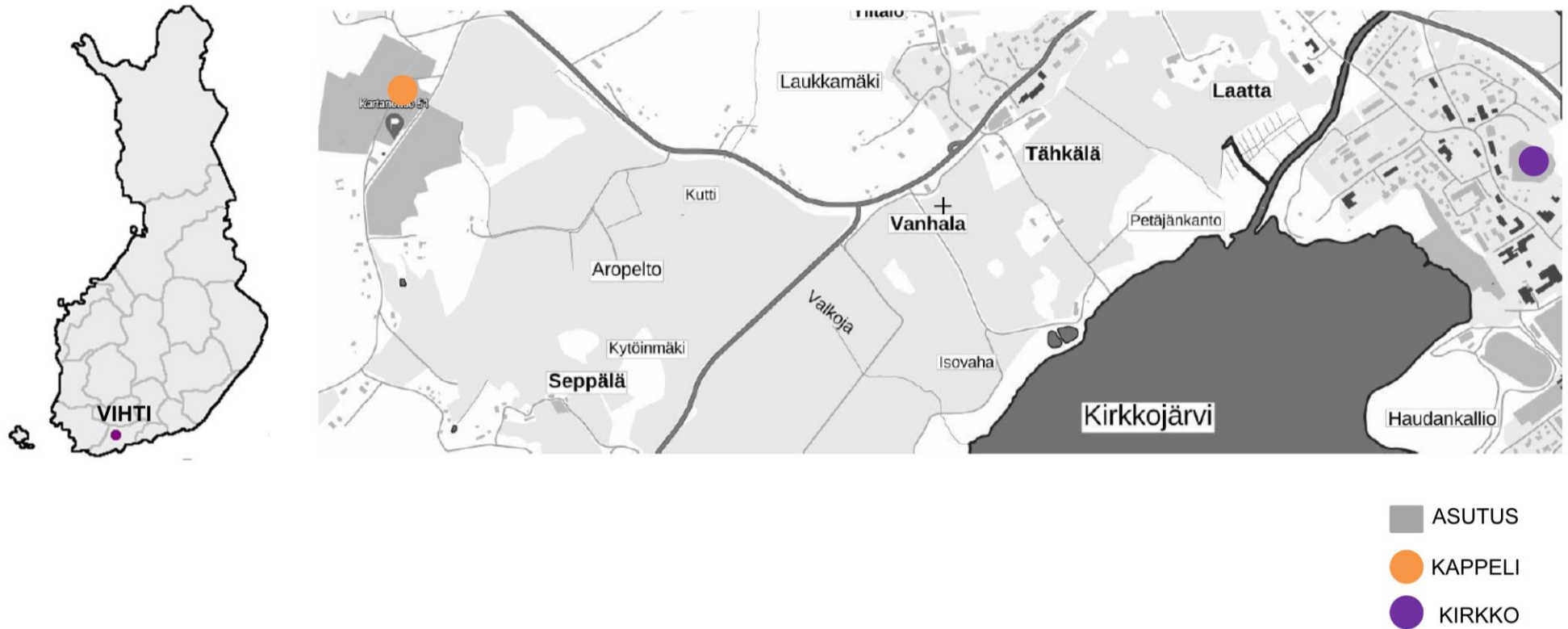
Toiminta perustuu siunauskappeleissa hautaan siunaamiseen, mutta osassa on myös muitakin toimituksia, kuten vihkimistä, pienimuotoisia konsertteja tai hartauksia. Salikoot eivät ole laskettu keskimääräisen hautajaisporukan mukaisesti, vaan pohdittu myös muita käyttötarkoituksia.

Filosofisesti pohjimmiltaan jokaisesta referenssikappelista voi löytää syvemmän hengellisen ideologian. Monissa toistuu ylösnousemus, jota arkkitehtuurissa ollaan tuotu esiin luonnon valon avulla ja taivasta kurkottavalla kattomuodolla.

7 Vihdin siunauskappelin uudistamisen hankesuunnitelma – Esimerkki toiminnallisista muutoksista

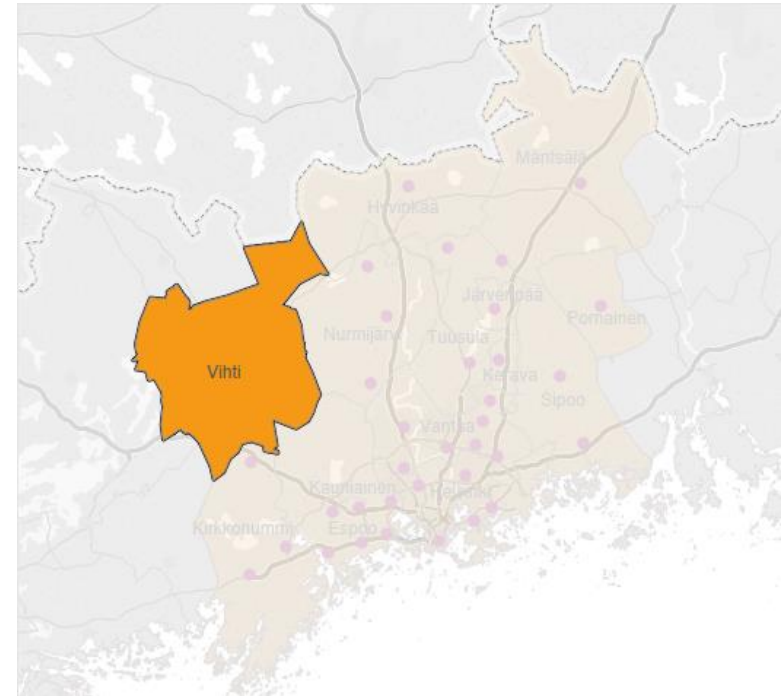
7.1 Siunauskappelin sijainti

7.1.1 Vihti kuntana

Mannerjään muokkaama mäkinen maisema oli usean tuhannen vuotta pelkkää erämaata, joka toimi metsästysmaana. Vanhin säilynyt todiste on kirje vuodelta 1433, jossa mainitaan Vihti Lohjan kappeliseurakuntana. 1700-luvulla Vihdin alueella oli asukkaita vain noin 1400, mutta vuonna 1950 oli väkiluku noussut jo huimasti 11 000 ihmiseen. Vihdistä tuli pientilavaltainen pitäjän, jonne muutti karjalaista maanviljelijäväestöä. Yhdeksi kunnan nimen juureksi arvelaan skandinaavisperäisiltä juuriltaan olevan Vihti – Vight – vigja – weihs eli Pyhä.⁶⁹

Vihdissä on asukkaita tällä hetkellä noin 29 000, joista vain noin 3800 ihmistä asuu Vihdin kirkonkylällä, siunauskappelin läheisyydessä. Suurempi asukaskeskittymä sijoittuu Nummelaan, noin 13 200 asukasta.⁷⁰

71

⁶⁹ <https://visitvihti.fi/Vihti/Historia>

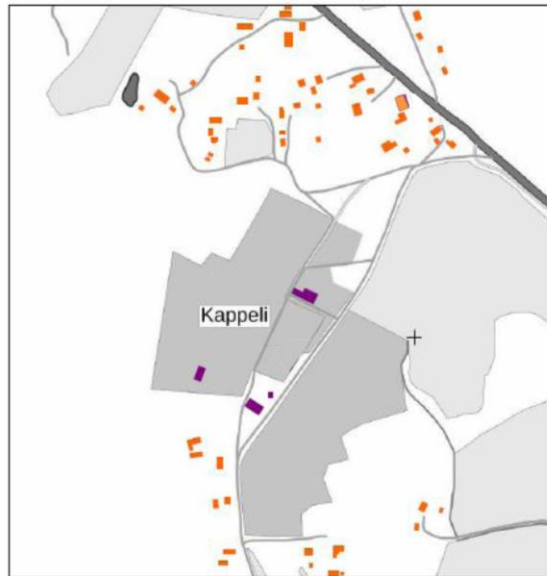
⁷⁰ <http://www.vihti.fi/kuntana/yleistietoa-vihdistä/>

⁷¹ kuva 60. Uudenmaanliitto

7.1.2 Nykyinen siunauskappeli ja sen lähiympäristö

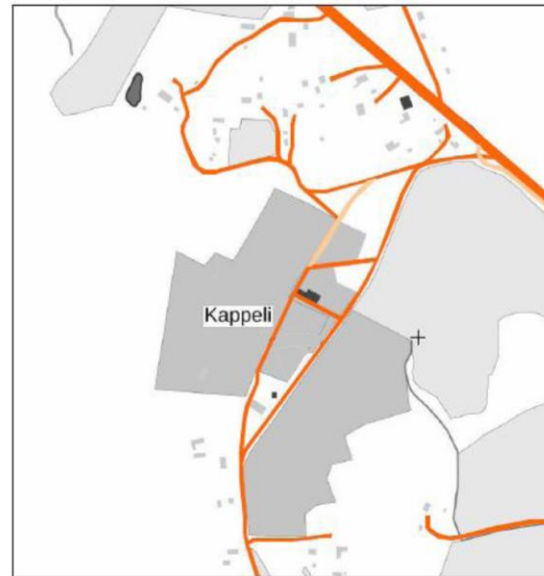

ASUTUS

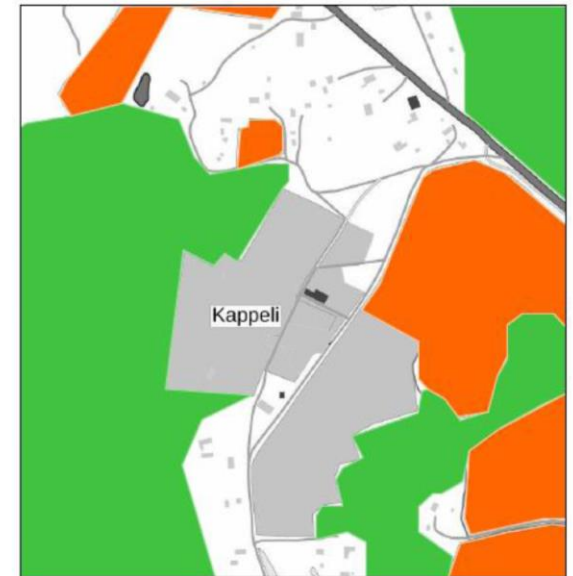
- ASUTUS
- HAUTAUSMAAN RAKENNUKSET

LIIKENNE

- AJOVÄYLÄT
- KEVYENLIIKENTEEEN VÄYLÄT

VIHERALUEET

- PELTO
- METSÄ

Vihtiläiset vainajat haudataan pääasiassa Vihdin hautausmaalle, noin neljän kilometrin päähän kirkonkylästä. Vihdin hautausmaa on otettu käyttöön vuonna 1890 ja siihen liitetty lisäalue vihittiin syksyllä 1991. Ennen vuotta 1890 ruumiit haudattiin Vihdin kirkon ympärille, joka rakennettu alkujaan vuonna 1772. Kokonaisuudessaan Vihdin hautausmaa Irjalassa on yli 10 hehtaarin suuruinen, ja hautausmaalle haudataan vuosittain 140-150 vainajaa. Hautausmaan yhteydessä sijaitsee myös hautausmaan toimisto erillisrakennuksessa.⁷²

Hautausmaan läheisyydessä on melko paljon omakotitaloasutusta, ja tonttia ympäröi metsä ja peltomaisemat. Tontille johtaa hyvät ajo- ja kevyenliikenteen väylät. Hautausmaan maaperä on pääosin hiekkaa. Hautausmaan uudella puolella ja Kartanontien läheisyydessä maaperä on savea. Valtapuulajeina ovat mänty ja koivu. Paikoittelun alueella luontaisena kasvaviin puulajeihin kuuluu myös haapa ja 1900-luvun alkupuolella alueella on kasvanut myös kuusta. Hautausmaan rakentamisen myötä alueelle on istutettu myös lehmusta ja mongolianvaahteraa.

⁷² Vihdin seurakunta, <http://www.vihdinseurakunta.fi/hautausmaat/vihdin-hautausmaa-ja-uurnalehto>

Kappelin on suunnitellut arkkitehti Mikael Nordenswan ja se vihittiin käyttöön 1958. Nykyisen siunauskappelin arkkitehtuuri on tyypillistä 50-luvun arkkitehtuuria jyrkkine, lähes maahan ulottuvine harjakattoineen ja rappauksineen. Kirkkoarkkitehtuurille poikkeuksellisesti se on sijoitettu alttari lännen suuntaan.

Kuva 61. Näkymä parkkipaikalta nykyisen kappelin suuntaan ja ylhäällä hautausmaan huoltorakennus ja hautausmaan toimisto.

7.2 Suunnitteluprosessi

Projektin alkuvaiheessa Vihdin seurakunnalla ei ollut valmista tilaohjelmaa. Tein luonnoksen tilaohjelmasta haastatteluiden perusteella verraten vanhan kappelin tilaohjelmaan, ja pohtien tilatarpeita siunauskappelin kylkeen kytkettäville hautausmaantöimistölle ja sosiaalituloille. Seurakunnan toiveena oli, että kappelisalia pienennettäisiin, koska hautajaisissa käy tilastojen mukaan vain noin 30 hengen seurueita, ja nykyinen on noin 90 hengelle. Lähetin tekemäni tilaohjelmaluonnoksen seurakunnalle kommentoitavaksi.

Kommentit ja pienet muokkaukset saatuani lähdin tekemään luonnossuunnittelua. Ensimmäisiin luonnoksiin kehkeytyi mitä innovatiivisempia muotoja ja heräsi kysymys, olisiko sakraalirakennuksen oltava tietyn muotoinen. Suomen siunauskappeliluettelon perusteella katselin eri kappeleiden julkisivuja, ja niissä toistui jyrkkä harjakatto sekä symmetrisyys. Samalla sakraaliarkkitehtuurista lukiesani totesin, että kirkkoarkkitehtuurissa tietyt elementit toistuvat ja ovat tärkeitä kuten se, että alttari suunnataan itään.

Lukiessani kirjoja ja artikkeleita totesin, että siunauskappelin toiminnallisuus, esteettisyys ja filosofia muodostavat vahvan synteetin.

Tätä lähdin tutkimaan Suomen siunauskappeliluettelosta valikoiduista otoksista, referenssikohteista. Valikoin kohteet monitoiminnallisuuden ja salikokojen perusteella. Kävin myös haastattelemassa Hanna Lyytistä, joka on ollut mukana kirjoittamassa Siunauskappeli rakennustyyppinä -kirjaa. Häneltä sain vinkkejä mitä toiminnallisuuden kannalta tulisi ottaa huomioon, ja mitkä kohteet olisivat erityisen hyviä tutkimuksen kannalta.

Kohdekäyntien jälkeen Kangasalalla, Tampereella, Turussa ja Vantaalla tein ympäristöanalyysiä Vihdin hautausmaalla ja luonnossuunnittelun toisen vaiheen, jossa syntyi Suunnitelma 2. Testasin suunnitelmaan suhtautumisen seurakunnassa esittelemällä kirkkoneuvoston kokouksessa luonnokset. Suunnitelmista pidettiin kovin, mutta ne koettiin monimutkaisiksi. Tämä herätti kysymyksen; miksi he kokivat niin. Tästä syystä lähdin tutkimaan historiaa pidemmältä, mistä juontuu se, että sakraalirakennuksen tulee olla yksinkertainen. Kolmannessa suunnitelmassa kattoratkaisua ja pohjaratkaisua on yksinkertaistettu toisesta suunnitelmasta. Jotta pääsin lopullinen suunnitelmaan eli Suunnitelma 3:een, vaadittiin pohjapiirustusanalysointeja referenssikohteista kulkureittien ja monitoiminnallisuuden kannalta, ulkomuodon analysointeja historian ja filosofian kautta.

SUUNNITELMA 2

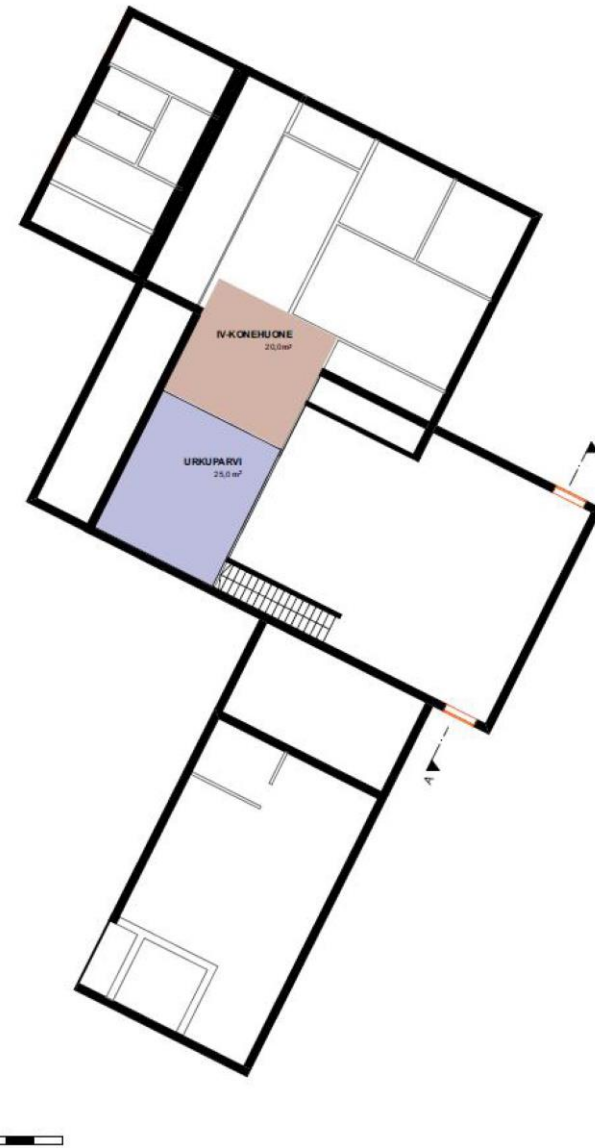

Sijaintikartta

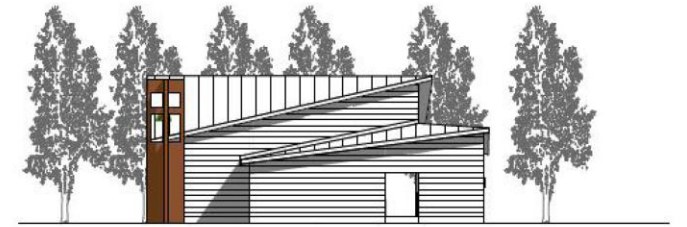
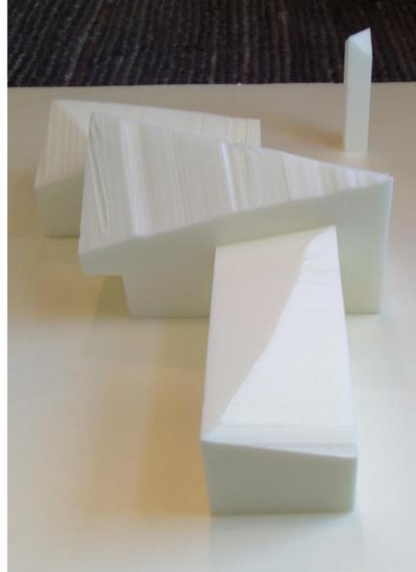
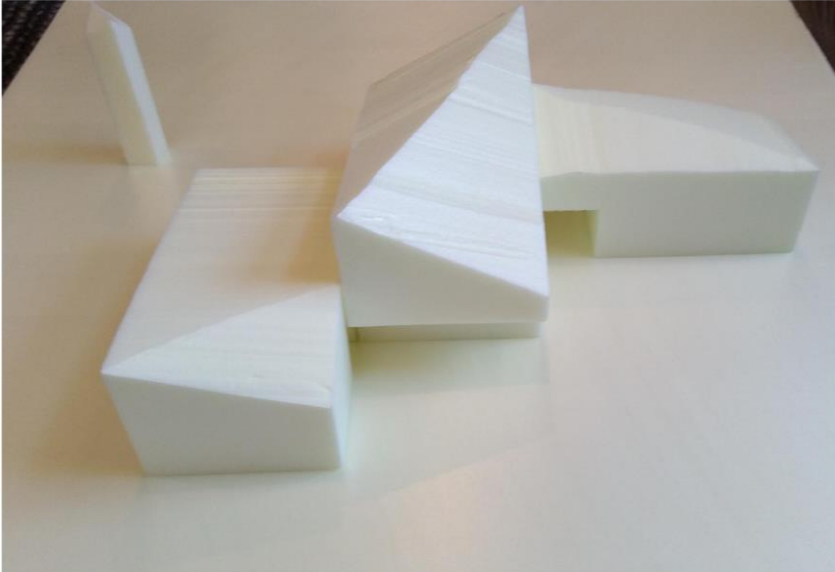
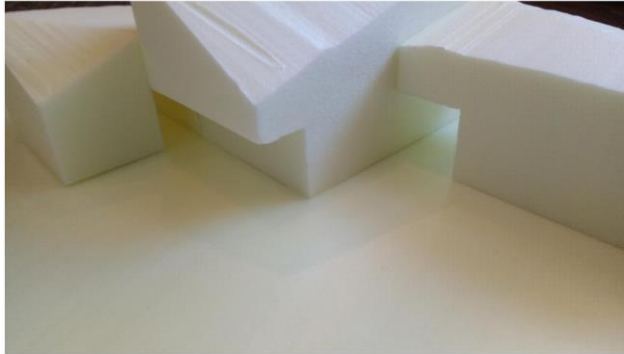
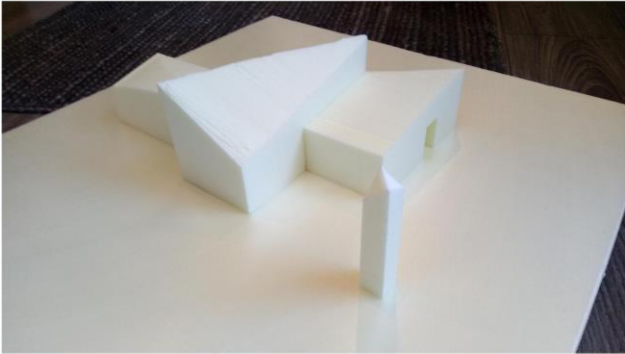
Asemapiirros

SUUNNITELMA 2

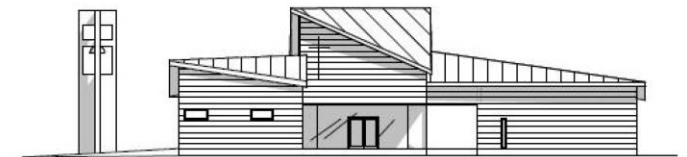

Kolme massaa:
Isä – poika - pyhähenki

SUUNNITELMA 2

Julkisivu kolliiseen 1:200

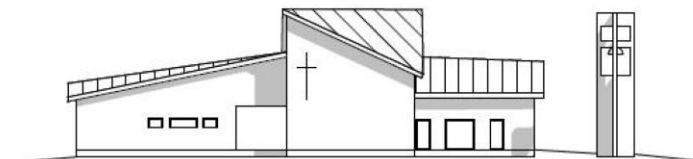
Julkisivu luoteeseen 1:200

Julkisivu lounaaseen 1:200

Leikkaus A-A 1:200

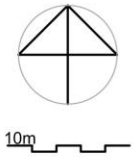
Julkisivu kaakkoon 1:200

7.3 Suunnitelma 3 – Lopputulos

Sancta Trinitas – Vihdin uusi siunauskappeli

Asemapiirustus

7.3.1 Konsepti

Sancta Trinitas – Vihdin uuden siunauskappelin tarkoituksena on vahvistaa Irjalan hautausmaan identiteettiä sekä tarjota paikka haudataan siunaamiselle, pienille muistotilaisuuksille, vihkimis- kaste- ja konserttitilaisuuksille. Vanha siunauskappeli ja ruumishuone puretaan, ja tilalle rakennetaan monitoiminnallinen kappeli, jossa on yhdistetty kappelisalin ja ruumishuoneen yhteyteen hautausmaan toimisto ja hautausmaan työntekijöille sosiaalityöt.

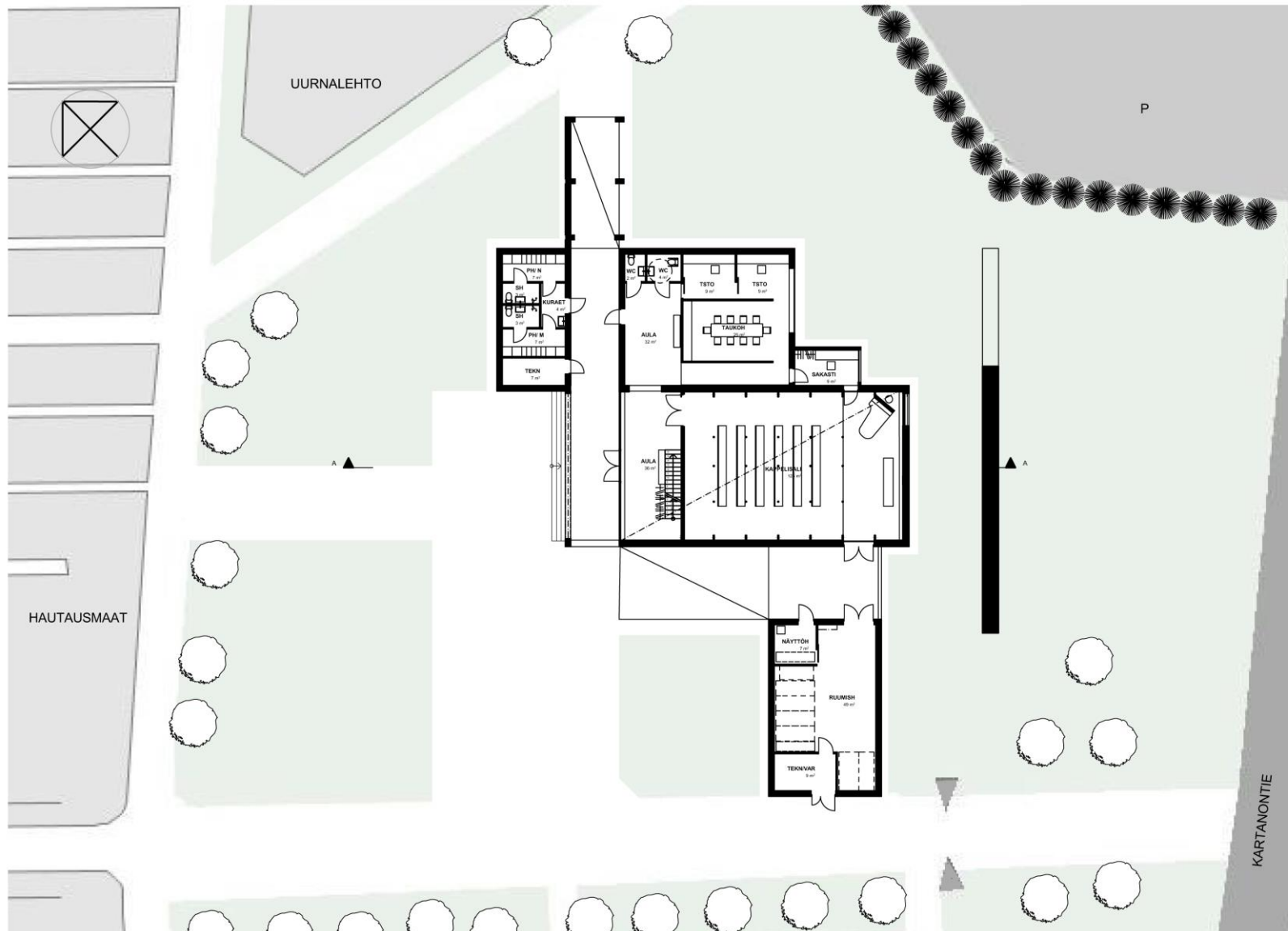
Syntyvä kokonaisuus vahvistaa seurakunnan näkyvyyttä, ja tarjoaa helposti saavutettavan paikan, jossa voi hiljentyä hartauksiin arjen kiireiltä. Paikka on lohdullinen ja kunniallinen hautajaisiin sekä mahdollistaa häät intiimissä tilassa kauniilla maalaismaisemalla. Arkkitehtuurin keinoin rakennus kertoo tarinansa Vihdin puurakennusperinteestä sotien jälkeen, kun karjalaiset maanviljelijät saapuivat asuttamaan maaseutua. Lehtikuusinen julkisivu sointuu viljapellon kultaisiin sävyihin.

7.3.2 Kaupunkikuva

Uusi siunauskappeli on suunniteltu pääjulkisivu Kartanontien suuntaan, jonne peltomaisemat ja alttari idän suuntaan. Hanke muodostaa kylän suuntaan uuden näyttävän julkisivun. Päälähestyminen tapahtuu Jokikunnantien suunnalta parkkipaikalle, kappelin eteen. Haudat jäävät piiloon kappelin taakse. Suunnitelma pyrkii vahvistamaan alueen maalaismaisemallista identiteettiä, ja olemaan helposti lähestyttävä.

Ulkotilat säilytetään mahdollisimman ennallaan, ja luonnonkivimuurein luodaan ulkona tilallisuutta ja ne jatkavat uurnalehdon luonnonkivimuuri-aihetta.

Sisäänkäynnit sijoittuvat kolmeen suuntaan. Saattoväen päälähestyminen ohjataan parkkipaikalta holvikaarisen, Via Dolorosaa muistuttavan katoksen läpi. Huoltoajo ja vainajankuljetus on järjestetty rakennuksen lounaispuolelta vierailta piilossa.

Pohjapiirustus

7.3.3 Tilaohjelma

Rakennus koostuu kolmesta massasta: kappelisalista, vainajansäilytystilasta ja hautausmaantöimistöstä, johon yhdistetty sosiaalityilat. Kolmesta massasta juontaa rakennuksen nimi Sancta Trinitas eli Pyhä kolminaisuus. Kokonaisuus on huoneistoalaltaan 375m².

	Tilatarpeet	Henkilömitoitus/ paikkaluku	Hyötyala m ²
KAPPELISALI	Kappelisali	60 hlö huomioitava esteettömät rullatuolipaikat	126
	Kuoriossa: alttari		(35) *
	Lasten tila (nurkkaus saliin) Urkuparvi		(3)* 32
VIERAAT	Eteisaula /vaatesäilytys/odotustila		36+32=68
	WC-tilat (1kpl esteetön, sis lastenhoituhuone, 1 norm (Taukotila myös muistotilaisuuksia varten)		6 (25)
	HENKILÖKUNTA Sakasti	3 hlö	9
	Sosiaalityilat (vessat 2kpl, suihku ja pukuhuone)	7 naista 7 miestä	20
	Tuulikaappi/ Kuraeteinen		4
	Hautausmaan toimisto (huoneita 2kpl)		18
	Taukotila	20 hlö	25
	Säilytystilat sisätilojen huolto- ja siivousvälineille		2
RUUMISHUONE	Ruumishuone	arkkupaikkoja 18-20 kpl	56
	(Näyttöhuone)		(7)
	Varastotila kompressorit	3kpl	3
	Varastotila ulkohuoltovälineille ja hautatarvikkeille		6
TEKNINENTILA	IV-konehuone		20
	Tekninen tila: Maalämpöpumppu, LVV, sähköpääkeskus		7
KELLOTORNI	Saattokellot sakastin yläpuolella		(9)
YHTEENSÄ			402

Kappelisali

Uudistuvan rakennuksen arkkitehtuuri on ilmeeltään modernia ja ilmavaa. Kappelisali on lohdullinen puunsävyisine pintoineen. Puu herättää kaikki aistit; tuntuu ja näyttää lämpimältä, tuoksuu ja toimii akustisesti. Arkkitehtuuri on ilmeeltään herkkää ja pehmeää. Kokonaisuus palvelee niin saatto- ja juhlaväkeä, henkilökuntaa, kuin vainajaakin kunniallisilla tiloillaan. Uusi kappelisali on mitoitettu 60:lle vieraille ja mahdollistaa piano- ja urkumusiikin. Saliin saavutaan suuren eteisaulan kautta, ja saattokulkue lähtee lounaispuolen, salin sivuovesta.

Salin ulko- ja sisäpinnat toteutetaan vaaleasta puusta CLT elementein. Seiniä vasten sijoitetut liimapuupilasterit korostavat seinien korkeutta ja parantavat akustiikkaa. Kuorin takana alttariseinällä on suuri lattiasta kattoon ulottuva ikkuna idän suuntaan. Ikkuna muodostaa valon ja varjon leikein viljan kuvion, mikä muistuttaa maise-
masta, ja on Vihdin seurakunnan logon teemakin. Rakennus muodostaa monen tilan sarjan, joka huipentuu synkän ”Via Dolorosan” kautta valoisaan ja herkkään saliin, jossa loistaa ylösnousemuksesta muistuttava valo. Altтари lepää valkoisen marmorilattian päällä, joka korostaa valoisa tunnelmaa.

Hautausmaan toimisto ja sosiaalitilat

Toimisto ja sosiaalitilat muodostavat massoillaan suojaavan sisään-tulon. Omaisten on helppo tulla asioimaan toimistoon. Taukotila keittiöineen mahdollistaa myös pienimuotoisten muistotilaisuuksien pitämisen peltomaisemaan avautuvine ikkunoineen. Sakastille muodostuu tila kellotornin alta, josta lyhyt etäisyys alttarille.

Vainajasäilytystilat

Tilassa on paikkoja 18-20 arkulle kylmiökaapeissa. Ruumishuoneen yhteyteen tulee näyttötila, jossa omaiset voivat jättää jäähyväiset tai tulla noutamaan uurnan.

Huolto- ja varastotilat sijoittuvat vainajasäilytyksen yhteyteen, tekninen tila sosiaalitalan yhteyteen, jossa vesipisteet lähellä, ja IV- konehuone sisääntulokatoksen päälle, josta saadaan IV- linjat toimistosiipeen sekä saliin. Vainajasäilytykselle on oma pienempi IV-kone varasto-osiossa.

Julkisivu luoteeseen

Julkisivu koilliseen

7.3.4 Materiaalit

Uudisrakennus on pääosin puurakenteinen. Runko toteutetaan CLT-rakenteella, joka verhoillaan ulkopuolelta lehtikuusilaudoilla. Luonnonkivisiä muureja korostavat sisääntulon ja ruumishuoneen puhtaaksi valetut betonirunkoiset seinät.

Sisätilojen pintamateriaaleina käytetään hiottua, käsittelemätöntä kuusta sali-toimisto-osiossa ja puhtaaksi valettua betonia vainajansäilytystiloissa. Saliin akustiset rakenteet toteuttavat äänitekniset vaatimukset. Rakenteiden pinnat toteutetaan massiivipuulevyistä, joita koristaa liimapuupilarit. Lattia verhoillaan jykevin kuusilankuin. Puu ja kivi yhdessä luovat filosofisen metaforan elämän ja kuoleman väliselle yhteydelle. Kivi on pysyvää ja ikuista kuin kuolema, kun taas puu elää ja kasvaa.

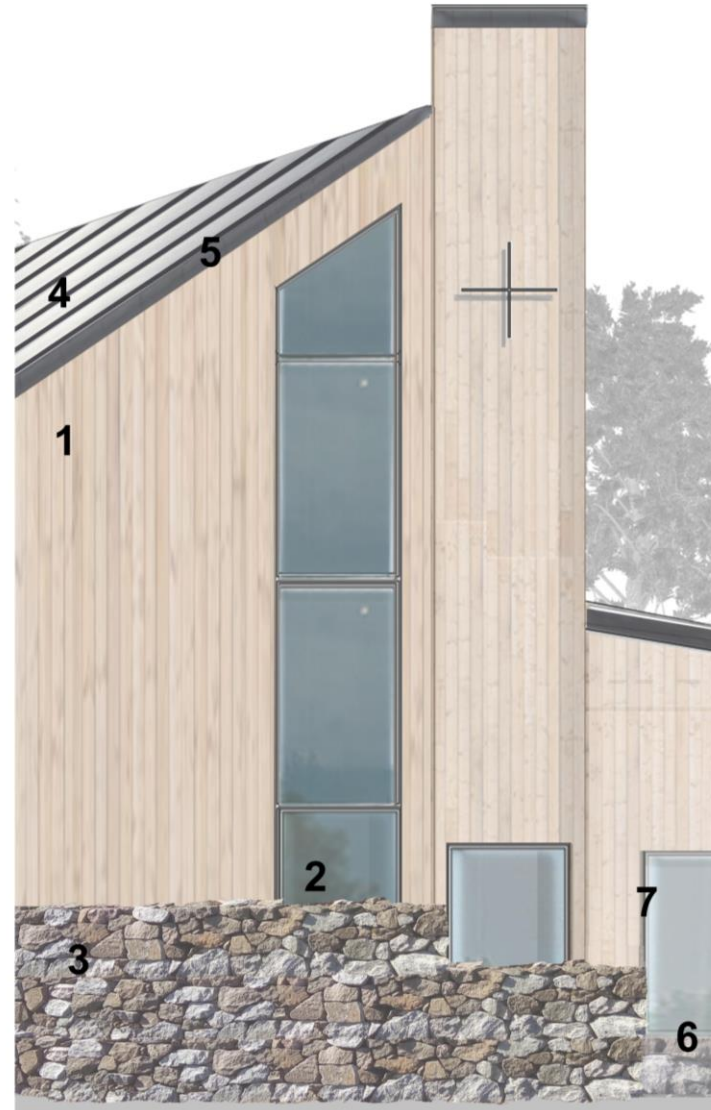
7.3.5 Inspiraatio

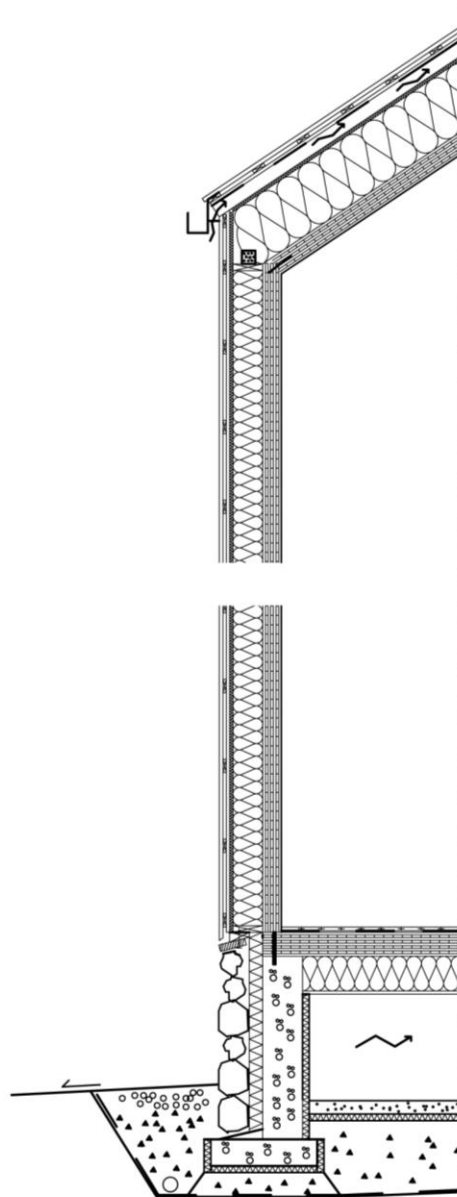
Analysoitavista siunauskappeleista uudemmat, Pyhän Laurin kappeli ja Otakappeli rohkaisivat symmetriasta poikkeaviin kattoratkaisuihin. Sisätila jäljittelee Turun ekumeenisen kappelin tavoin gotiikan historian juuria korkealla ja valoisalla salilla, pilasterein, selkein materiaalin ominaissävyineen. Rakennuskokonaisuuden kolme

massaa yhdistää ulkopuolella muurit, niin kuin Vatialan kappelissa, ja tilasarja kokonaisuudessaan holvikaarineen ulkoa sisälle on saanut inspiraationsa Turun ylösnousemuskappelista. Saliin sivukäytävää kuljettaessa avautuu edessä suuren ikkunan taakse maisema luontoon. Luonto on ollut monessa kohteessa keskeinen aihe. Kappeliin tulija saa itse luoda oman tunnelmansa katsoessaan maisemaa, joka on kuin taulu.

Julkisivut:

- 1 Julkisivulaudoitus, lehtikuusilauta, UV-suojakäsitelty
- 2 Lasi
- 3 Luonnonkivisokkeli
- 4 Konesaumapeltikate, tummanharmaa
- 5 Räystäspelti, tummanharmaa
- 6 Tippanokkalankku, lehtikuusi
- 7 Ikkuna- ja ovipellitys, tummanharmaa

Yläpohja:

Konesaumapeltikate
 Ruoteet 30x50mm k400
 Aluskatteen kiinnitysrimat, 25x100mm
 Aluskate, diffuusioavoin kuitukangaskate
 Yläpohjan tuuletus 100mm
 Tuulensuoja, Runkoleijona 25mm
 Lämmöneriste, puukuituvilla 450mm
 Kantava rakenne, CLT-levy, 140mm, käsittelemätön, hiottu pinta

Ulkoseinät:

Ulkoverhous, lehtikuusilauta,
 UV-suojakäsitelty 28x125mm
 Vaakakoolaus, tuuletus 25x100mm k600
 Pystylaudat 25x50mm k600
 Tuulensuoja, Runkoleijona, 25mm
 Lämmöneriste, puukuituvilla, 220mm
 Kantava rakenne, CLT-levy, 140mm, käsittelemätön, hiottu pinta

Väliseinät:

CLT-levy, kuusi 70mm, käsittelemätön,
 hiottu pinta

CLT-levy, kuusi 70mm, käsittelemätön, hiottu pinta
 ääneneristysvilla 50mm
 CLT-levy, kuusi 70mm, käsittelemätön, hiottu pinta

Väliopohja urkuparven kohdalla:

Lattialaudoitus, kuusiponttilauta 200x30mm
 Koolaus 100x100mm k600
 + ääneneristysvilla
 CLT-levy 50mm, käsittelemätön, hiottu pinta

Alapohja:

Lattialaudoitus, kuusiponttilauta 200x30mm
 Kantava rakenne, CLT-levy, 200mm
 Lämmöneriste, puukuituvilla 260mm
 Tuulensuoja, Runkoleijona, 25mm
 Laudotus
 Tuuletus 800mm
 Kevytsora 100mm
 Routaeriste, polystyreeni 50mm
 Suodatinkangas
 Salaojituseros 300mm
 Perusmaa

Havainnekuva sisääntulokäytävästä.

Havainnekuva kappelisalista.

Lähteet

Lähdetieto Lähdetieto Lähdetieto Lähdetieto Lähdetieto Lähdetieto

Bryggman Erik, esite Ylösnousemuskappelista.

Issakainen Tytti, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, Ylösnousemuskappeli esite.

Issakainen Tytti, Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä, Pyhän Ristin kappeli -esite

Jetsonen Jari ja Sirkkaliisa, Sacral Space, modern Finnish churches, 2003

Kiiski Erkki, Pyhän Henrikin ekumeeninen taidekappeli -esite

Kiiskinen Kyösti, Aaltonen Leena, Hautauskulttuuri Suomessa, Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä, 1992.

Koho Timo, Suomalaisen kirkkoarkkitehtuurin suhde kansainväliseen modernismiin 1950-1970. Artikkeliteoksessa Uskon tilat ja kuvat (toim. Arto Kuorikoski) Suomalainen Teologinen kirjallisuusseura, Helsinki, 2008.

Kostof Spiro, A History of Architecture, Oxford University Press, 1995.

Lehtimäki Terhi, Lyytinen Hanna, Siunauskappeli rakennustyyppinä, LOHTU-teemahanke, Museovirasto, 2015

Lempiäinen Pentti, Pyhät toimitukset, Kirjapaja Oy, Hämeenlinna 2004

Nikula, Ars Suomentaide 5, 1990.

Niskanen Riitta, Rekola Tiina, Pyhän ja hiljaisuuden mailla, Paino Saarijärven offset Oy, 2014.

Nurmi Tarja arkkitehti SAFA, Betoni -lehti, 1/2008

Okkonen, Onni, Keskiajan taide, 1941.

Pallasmaa Juhani, Kuoleman kuvat arkkitehtuurissa,
Mikään ei häviä, WSOY, Porvoo 2006.

Pevsner Nikolaus, Euroopan arkkitehtuurin historia, 1963.

Sähköiset lähteet

Egyptin mysteerit luento, www.egyptinmysteerit.fi/pyramidit/

Espoon seurakunta

Turun ja Kaarinan seurakunnat

Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja, Kirkko ja toiminta. s.4

Vatialan siunauskappeli, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut
kulttuuriympäristöt,

http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1451

Vantaan seurakunta, <http://www.vantaanseurakunnat.fi/kirkot-ja-tilat/kirkot-ja-kappelit/pyhan-laurin-kappeli>

Vihdin historia, Vihti

<https://visitvihti.fi/Vihti/Historia>

1 <http://www.vihti.fi/kuntana/yleistietoa-vihdista/>

Vihdin seurakunta, <http://www.vihdinseurakunta.fi/hautausmaat/vihdin-hautausmaa-ja-uurnalehto>

Wikipedia, Notre Dame du Haut, Alkuperäinen artikkeli: de:Notre Dame du Haut de Ronchamp

Suunnitelman planssipienennökset ja pienoismalli

Konsepti

Sancta Trinitas -Vihdin uuden sinuauskappelin tarkoituksena on vahvistaa kirkon maaseutunäköalaa sekä luoda uusia asuinalueita ja kirkon ympäristöä. Uusi sinuauskappeli ja kirkon ympäristö on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Tilavaus

Rakennus koostuu kolmesta maaseutu-kappeliasta, sinuauskappelistä ja maaseutunäköalasta. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Vaihtoehtoisuus

Tilavaus on jaettu 10-20 asuun yksiköiksi. Rakennus koostuu kolmesta maaseutu-kappeliasta, sinuauskappelistä ja maaseutunäköalasta. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

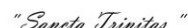
Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa. Uusi sinuauskappeli on suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä kirkon ja maaseutunäköalajärjestön kanssa.

Vihdin uusi sinuauskappeli - Opinnäytetyö, Projekti 12 - Laura Talsta - 18.4.2018 - Metropolia Ammattikorkeakoulu - Rakennusarkkitehtuuri (AMK) - Ohjaaja Jarkko Könönen

1:1000

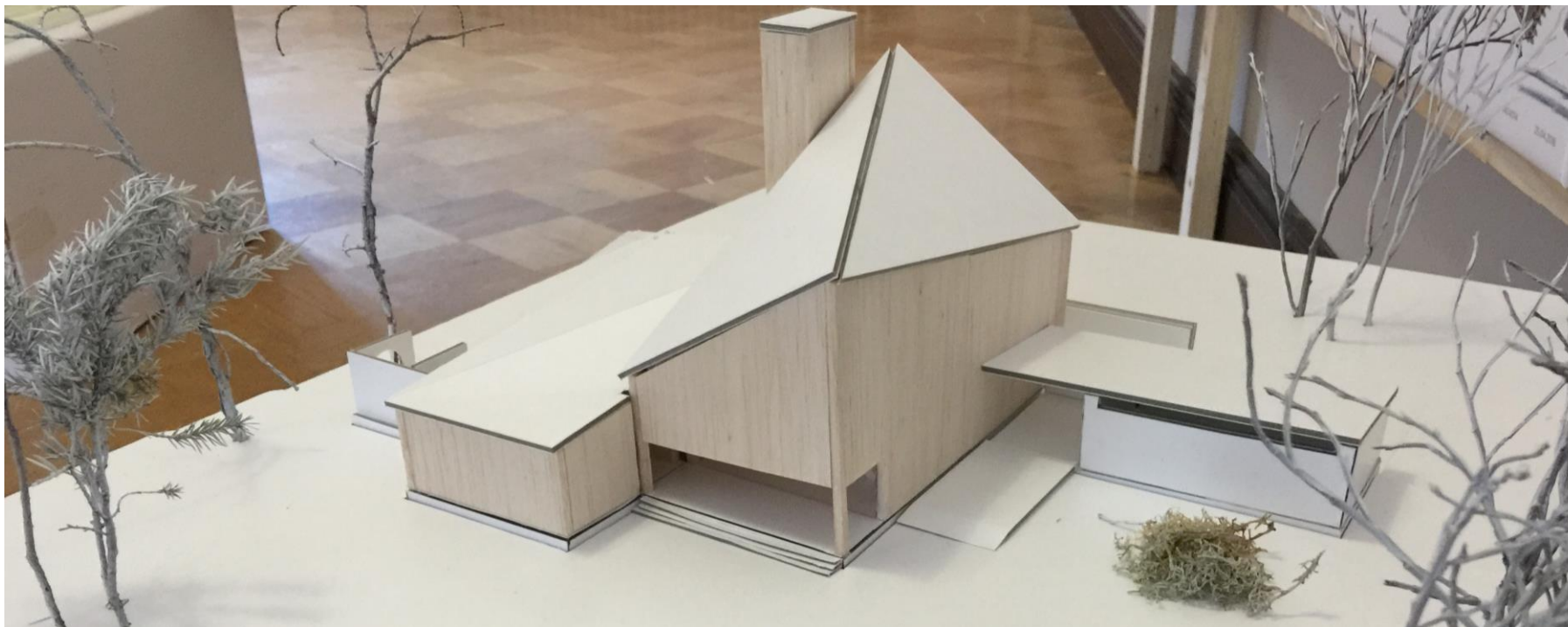

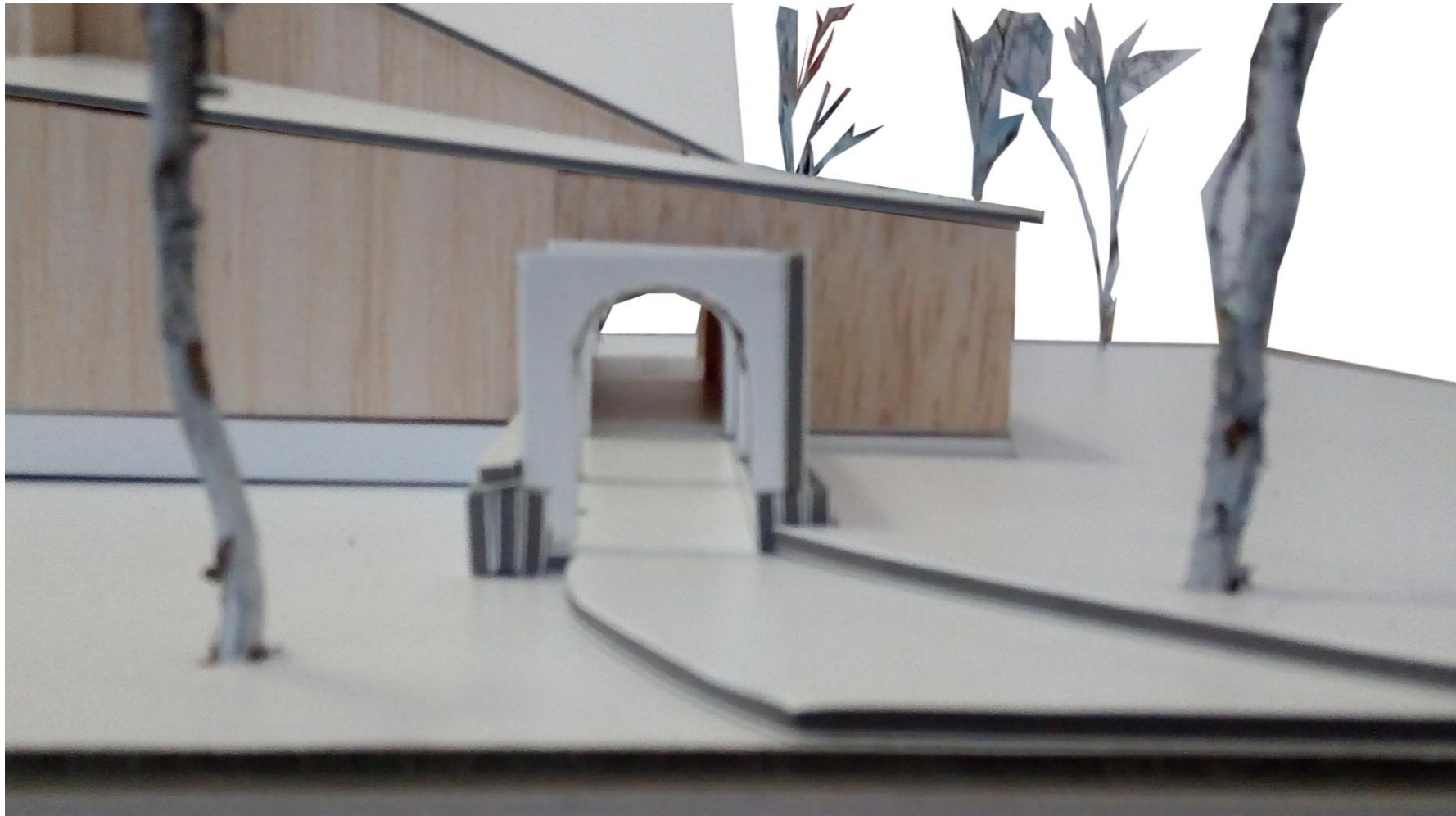
Vihdin uusi sinuauskappeli - Opinnäytetyö, Projekti 12 - Laura Talsta - 18.4.2018 - Metropolia Ammattikorkeakoulu - Rakennusarkkitehtuuri (AMK) - Ohjaaja Jarkko Könönen

1

Metropolia Amk , Rakennusarkkitehtuuri
TR00BZ52 Projekt 12 (syventävä ammatillinen), RA Opinnäytety
Laura Talstila
Ohjaaja Jarkko Könönen
TXR14S1
17.12.2017, muokattu 11.2.2018

Opintojakson suorittaminen:

- opintojakson aikana suunnitellaan siunauskappelin hankesuunnitelma, josta laaditaan esittelymuotoiset A1-kokoiset planssit 6kpl ja pienoismalli 1:50
- suunnittelutehtävä tehdään yksilötyönä.
- osallistuminen ohjaukseen
- opiskelija toimii tutkivana opiskelijana, mikä edellyttää aktiivista roolia suunnittelussa ja tiedonhankkimisessa.

Tavoitteet

Opiskelija toteuttaa suunnittelemansa ja hyväksytyt projektin, joka liittyy oleellisena osana opinnäytetyöhön. Projektin tavoitteena on kehittää ja osoittaa opiskelijan valmiuksia soveltaa tietoaan ja taitojaan ammattiopintoihin liittyvässä käytännön asiantuntijatehtävässä. Projektissa opiskelija osoittaa osaavansa arkkitehtisuunnittelun ammattimaisella tasolla.

HARJOITUSTYÖ: SIUNAUSKAPPELIN UUDISTAMISEN HANKESUUNNITELMA

Arkkitehti Mikael Nordenswanin suunnittelema nykyinen Vihdin siunauskappeli edustaa 1950-60 luvun modernia arkkitehtuuria. Siunauskappeli on rakennettu hautausmaan yhteyteen. Vihdin siunauskappelin rakennustekninen tila on erittäin huono vuonna 2016 ja 2017 kunto- ja sisäilmatutkimusten mukaan. [1] Rakennus on käyttökieliossa kosteusvaurioiden ja sisäilman epäpuhtauslähteiden takia. [4]

Kirkkolain mukaan Kirkkohallitus voi määrätä 1917 jälkeen käyttöön otetun kirkollisen rakennuksen suojeltavaksi, jos suojelu on perusteltua rakennustekniikan, -historian, -taiteen tai ympäristöarvojen kannalta. Kirkkohallitus päättää suojelusta omasta, Museoviraston, seurakunnan tai tuomiokapitulin aloitteesta. [3]

Museoviraston lausunnon (21.2.2017) mukaan Vihdin siunauskappeli on esimerkki 1950-luvulle ja arkkitehti Nordenswanille ominaisesta siunauskappelirakentamisesta kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön näkökulmasta. [2]

Vahanan Oy on laatinut purkuluvan myöntämiseksi vaaditun teknisen ja taloudellisen selvityksen. Kappelin tilat ovat käyttökieliossa epäpuhtauslähteiden takia, eivätkä vastaa nykyisessä muodossaan nykyajan tarpeita esteettömyyden ja toiminnallisuuden kannalta. Siunauskappelin tekniikka tulisi uudistaa nykyaikaisia kanavakokoja ja lämmön talteenottoa vaativalla tekniikalla varustettuna, ja vaipparakenteen eristystä ja tiiveyttä tulisi parantaa nykyisiä energiavaatimuksia vastaavaksi taloudellisista syistä. Selvityksen mukaan alkuperäistä arkkitehtuuria jäisi tarvittavien muutosten ja korjausten jälkeen jäljelle merkittävästi vähän, koska kaikki tarvittavat muutokset vaativat raskaita rakennekorjauksia, tilamuutoksia, uudisrakentamista sekä ruumishuoneen osalta sekä salin ja julkisivujen osalta. [1]

Vihdin siunauskappelin tulisi ensisijaisesti täyttää seurakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tarpeet sakraalirakennuksena, eikä kansallisena muistomerkkinä 1960 luvun arkkitehtuurista ja rakennustekniikasta. Rakennus ei ole merkittävä kansallinen muistomerkki, joka vaatisi kokonaisvaltaista suojelua. [1]

2

Edellä mainitun perusteella Vihdin seurakunnan kirkkoneuvosto on päättänyt ehdottamaan sijoittaa miljoonahankkeen rahat 100:ksi vuodeksi rakennettavan uuden monitoimikappelirakennuksen rakentamiseen. Uudessa kappelissa voidaan ottaa huomioon kaikki nykyiset ja tulevaisuuden tarpeet edullisilla elinkaarikustannuksilla ja kunnioittaa arkkitehtuurissa myös nykyisen kappelirakennuksen pyhyyttä ilmentävää muotokieltä. [1]

1	Saarinen, Korjaus/ Korvausselostus, 30.11.2017
2	Museoviraston lausunto, 21.2.2017
3	Kikkolaki 5 § (30.12.2013/895), Kirkollisen rakennuksen suojelu
4	Vahanan Oy, Tutkimusselostus, 31.8.2017

Hankesuunnitelma= tarve- ja hankeselvitys

"Hankesuunnittelussa asetetaan rakennushankkeelle täsmälliset laajuutta, toimivuutta, laatua, kustannuksia, ajoitusta ja ylläpitoa koskevat tavoitteet. Hankesuunnittelun tuloksena syntyy hankesuunnitelma, joka muodostuu projektiohjelmasta ja hankeohjelmasta. Valmisteluun kuuluu tarvittavien selvitysten teettäminen ja toteutusmuodon alustava määrittäminen.

Hankesuunnittelu perustuu sekä tarve- että hankeselvitykseen. Siinä selvitetään ja arvioidaan tarvittavalla tarkkuudella hankkeen vaihtoehdot toteuttamismahdollisuudet ja -tavat. Lopputuotteelle asetetut laajuus-, laatu- ja aikataulutavoitteet kiinnittävät hankkeen budjetin (tavoitehintaa). Myöhemmin teetetävät suunnitelmat (ehdotus- ja yleissuunnitelmat) määrittävät suunnitteluratkaisun kustannusvaikutuksen (suunnitelmista laskettu kustannusarvio) ja toteuttamisajankohta määrittää suhdanteiden vaikutuksen (urakkatarjoukset). Tulokset kootaan hankesuunnitelmaraportiksi (hankesuunnitelma). Hankesuunnitelman pohjalta tehdään investointipäätös. Hankesuunnitelman (irralisena) liitteenä voi olla prosessisuunnitelmia ja, varsinkin korjausrakentamisen hankkeissa, ehdotus-, yleis- tai toteutussuunnitelmia riippuen siitä, kuinka tarkka hankesuunnittelu on.

Hankesuunnittelu jakautuu kahteen vaiheeseen, joista ensimmäistä kutsutaan hankeselvitykseksi ja toista hankesuunnitelmaksi. Hankeselvitysvaiheessa arkkitehti selvittää hankkeen mahdollisuuksia ja ehdottaa uusia ratkaisuja keskittyen vaihtoehtoihin toimintojen sijoitus- ja rakennuspaikkaselvityksiin. Hankesuunnitteluvaiheessa arkkitehti selvittää yleisellä tasolla tilat ja niiden yhteystarpeet sekä esittää uusia ratkaisuja. Hankesuunnittelussa luodaan rakennushankkeeseen ryhtyvälle päätöksenteon perusteet ja kaikille suunnittelijoille tavoitteet, joihin suunnittelua verrataan koko suunnittelun ajan.

Vaiheen tuloksena syntyy hyväksytty hankesuunnitelma, -selostus ja investointipäätös"

(RT 10-11109, Arkkitehtisuunnittelun tehtäväluettelo ARK12, s.5.)

3

Lopulliset tulosteet**1. Asemapiirustus, mittakaava 1:1000**

Esitetään koko hautausmaan alueen osalta 1:1000. Piirustuksesta tulee käydä ilmi koko suunnitelma-alueen kokonaisideat. Rakennusmassat esitetään varjostettuina 45 asteen kulmassa. Esitetään ajoneuvo ja kevyenliikenteen järjestelyt sekä piha-alueet ja kasvillisuus. Planssissa on esitettävä mittakaavajana.

2. Pohjapiirustus/ Pihapiirustus 1:100

Pohjapiirustus koko siunauskappelin osalta mukaan lukien mahdolliset parvitiilat tms. Maantason pohjapiirustuksessa esitetään myös liittyvät pihajärjestelyt. Pohjapiirustuksissa esitetään tilojen nimet ja pinta-alat, leikkaukohdat ja mahdolliset muut selventävät asiat. Planssissa on esitettävä mittakaavajana.

3. Julkisivut ja leikkaukset 1:200

Esitetään arvostelun kannalta tarpeelliset julkisivut ja leikkaukset korkeusmerkintöineen ja julkisivumateriaaleineen. Julkisivupiirustuksissa esitetään liittyvä ympäristö. Leikkauspiirustuksista on käytävä ilmi salitilojen luonne. Planssissa on esitettävä mittakaavajana.

4. Havainnekuvat, väh. 2 kpl

Laaditaan vähintään yksi ehdotuksen luonnetta havainnollistava sisä- ja ulkoperspektiivikuva. Sisäperspektiivikuvan on havainnollistettava salia. Ulkoperspektiivikuvan tulee olla maantasonäkymä, jossa näkyy rakennuksen pääsisäänkäynti.

5. Selostus

Plansseille sisällytetty selostus. Selostuksessa esitetään ratkaisun arkkitehtoniset ja toiminnalliset pääperiaatteet. Lisäksi siinä tulee esittää kappelirakennuksen oleelliset tekniset ratkaisut, rakennustapa ja laajuustiedot.

6. Pienoismalli 1:100**Piirustusten esitystapa**

Esittelyplanssit: Piirustusten on oltava julkaisukelpoisia ja käsittelyn kestäviä. Ne on kiinnitettävä A1-kokoisille pystysuuntaisille (leveys 594 mm x korkeus 840 mm) jäykille alustoille.

Plansseja 6 kpl. Asiakirjojen 1-2 piirustukset esitetään karttapohjainen ylöspäin.

Suunnitelmat pienennettävä myös A4-kokoon, opinnäytetyön kirjallisen osion liitteeksi.

4

Arviointikriteerit

Projekti liittyy oleellisenä osana opinnäytetyöhön. Aikataulun mukainen palautus on arviointiperuste.

- Arkkitehdin teorian tiedon soveltaminen käytäntöön.
- Tiedonhankinta ja -hallinta.
- Ideointi-, suunnittelu- ja ongelmanratkaisumenetelmät.
- Tutkimusmenetelmät.
- Argumentointi ja omien valintojen perustelu.
- Reflektointi ja raportointi.
- Itsenäisen työskentelyn taidot.

Päivämäärät:

Väliseminaari 1 12.1.2018

Väliseminaari 2 9.3.2018

Loppuseminaari 2.-3.5.2018

Metropolia Ammattikorkeakoulu, rakennusarkkitehtuuri 2018

OPINNÄYTETYÖ: Sancta Trinitas – Vihdin uusi siunauskappeli

TEKIJÄ: Laura Talstila

Tässä opinnäytetyössä analysoidaan siunauskappeleita rakennustyyppinä; kuinka muinaiset sakraaliarkkitehtuurin piirteet, rakentamisajankohdan materiaalitrendit ja rakennuksen toiminnallisuus ovat vaikuttaneet kappeliarkkitehtuuriin.

Sancta Trinitas on uudenaikainen ehdotus kompaktista, monitoiminnallisesta siunauskappelista, jossa huomioidaan toiminnallisuus saattoväen, henkilökunnan ja vainajan kunnioituksen kannalta.

Opinnäytetyöseminaari 2. ja 3.5.2018
Metropolian Bulevardin toimipiste.
Juhlasali.